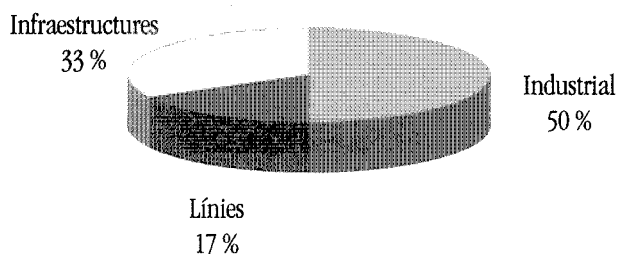

Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

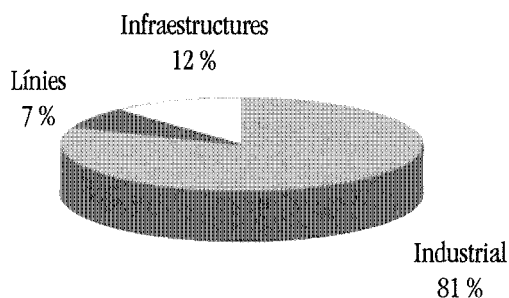
6a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 21-2-92 ICO - conveni de crèdit, 23-6-92
Natura dels béns exportats	Línia de crèdit
Empresa exportadora	No consta
Destinació	No consta
Sector	No consta
Quantitat	15.000.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	No consta
Taxa d'interès	0,55 %
Termini d'amortització	20 anys, amb 10 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	No consta
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

Percentatge temàtic :

Percentatge temàtic en relació amb el total monetari de crèdit FAD concedit a la Xina el 1992.¹⁷⁵

Angola

■ 1995

Es van concedir vuit operacions de crèdit FAD.

Valor total de les concessions: 76.576.000 \$.

1a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 1-12-95
Natura dels béns exportats	ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Empresa exportadora	26 complexos mèdico-educatius
Destinació	Emex SA
Sector	No consta
Quantitat	Sanitari
Percentatge de crèdit FAD	24.335.000 \$
Taxa d'interès	No consta
Termini d'amortització	3,45 %
Percentatge de liberalitat	19 anys, amb 4 anys de gràcia
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

2a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 10-11-95
Natura dels béns exportats	ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Empresa exportadora	Xarxa elèctrica Lobito Bengula
Destinació	Elecnor SA
Sector	No consta
Quantitat	Infraestructures
Percentatge de crèdit FAD	2.835.000 \$
Taxa d'interès	No consta
Termini d'amortització	3,45 %
Percentatge de liberalitat	13 anys, amb 5 anys de gràcia
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

3a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 10-11-95 ICO -conveni de crèdit, no s'ha signat
Natura dels béns exportats	Transmissió Cabambe-Viana
Empresa exportadora	Elecnor SA
Destinació	
Sector	Infraestructures
Quantitat	2.998.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	No consta
Taxa d'interès	3,45 %
Termini d'amortització	13 anys, amb 5 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	No consta
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

4a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 10-11-95 ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Natura dels béns exportats	Remodelació subestació Cabambe
Empresa exportadora	Elecnor SA
Destinació	No consta
Sector	Infraestructures
Quantitat	3.394.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	No consta
Taxa d'interès	3,45 %
Termini d'amortització	13 anys, amb 5 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	No consta
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

5a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 10-11-95 ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Natura dels béns exportats	Extensió subestació Cuca Mutamba
Empresa exportadora	Montreal (Sercobe)
Destinació	No consta
Sector	Infraestructures

Quantitat	21.250.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	No consta
Taxa d'interès	3,45 %
Termini d'amortització	13 anys, amb 5 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	No consta
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

6a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 10-11-95
Natura dels béns exportats	ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Empresa exportadora	Equipament mèdic hospital de Cazenga
Destinació	Iecsa (FOCOEX)
Sector	No consta
Quantitat	Sanitari
Percentatge de crèdit FAD	2.490.000 \$
Taxa d'interès	No consta
Termini d'amortització	1,50 %
Percentatge de liberalitat	30 anys, amb 10 anys de gràcia
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

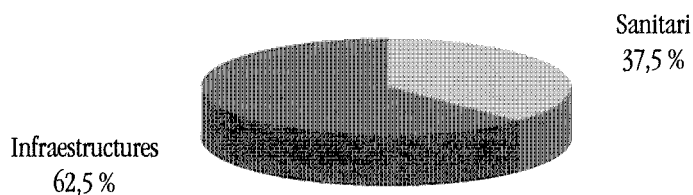
7a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 10-11-95
Natura dels béns exportats	ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Empresa exportadora	Clínica multiperfil a Luanda
Destinació	Emex SA
Sector	No consta
Quantitat	Sanitari
Percentatge de crèdit FAD	9.053.000 \$
Taxa d'interès	No consta
Termini d'amortització	0,50 %
Percentatge de liberalitat	30 anys, amb 9 anys de gràcia
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

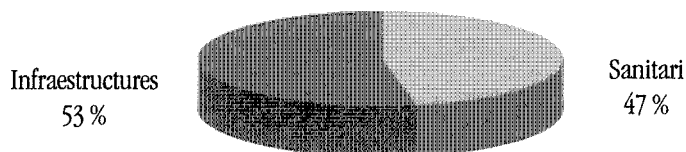
8a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 2-6-95
Natura dels béns exportats	ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Empresa exportadora	Xarxa telefònica bàsica a Luanda
Destinació	Alcatel
Sector	No consta
Quantitat	Infraestructures
Percentatge de crèdit FAD	10.221.000 \$
Taxa d'interès	No consta
Termini d'amortització	0,35 %
Percentatge de liberalitat	30 anys, amb 10 anys de gràcia
Amortitzacions	No consta
Estat	No consta

Percentatge temàtic:

Percentatge temàtic en relació amb el total monetari de crèdit FAD concedit a Angola el 1995.¹⁷⁶

Mèxic

■ 1993

Es van concedir quatre operacions de crèdit FAD.
Valor total de les concessions: 47.090.000 \$.

1a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 29-12-93 ICO conveni de crèdit, no s'ha signat
Natura dels béns exportats	Projecte de construcció dels serveis generals de la planta i dipòsits i magatzems exteriors del projecte de planta de metilterbutil-éter, (producte utilitzat com a additiu per a les benzines sense plom)
Empresa exportadora	Dycsa
Destinació	No consta
Sector	Industrial
Quantitat	20.986.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	No consta
Taxa d'interès	1,25 %
Termini d'amortització	30 anys, amb 10 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	35 %
Amortitzacions	No s'han produït perquè no s'ha signat el conveni de crèdit i el projecte no ha entrat en vigor
Estat	No s'ha executat

2a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 28-5-93 ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Natura dels béns exportats	Projecte de subministrament d'una planta de congelació de verdures
Empresa exportadora	Consorti MEB
Destinació	Estat de Sinaola (àrea dels Mochis)
Sector	Béns d'equipament
Quantitat	8.466.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	
Taxa d'interès	1,25 %
Termini d'amortització	30 anys, amb 10 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	35 %
Amortitzacions	
Estat	No s'ha executat

3a operació:

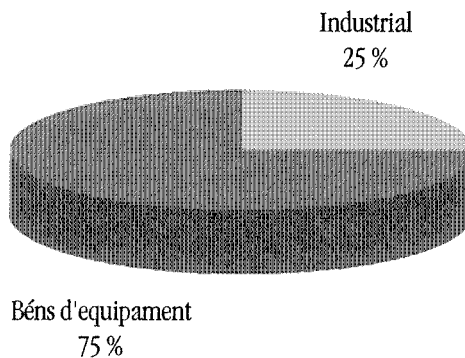
Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 21-5-93 ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat
Natura dels béns exportats	Projecte de construcció i equipament per a l'explotació d'una pedrera de marbres, a l'estat de Queretaro

Empresa exportadora	Dycsa
Destinació	
Sector	Béns d'equipament
Quantitat	11.875.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	
Taxa d'interès	1,25 %
Termini d'amortització	30 anys, amb 10 de gràcia
Percentatge de liberalitat	35 %
Amortitzacions	
Estat	No s'ha executat

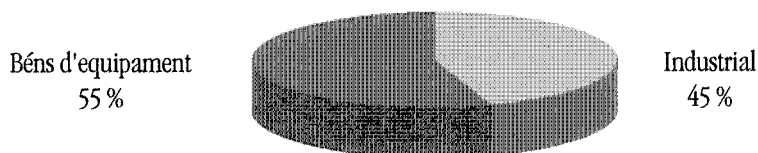
4a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 21-5-93
Natura dels béns exportats	ICO - conveni de crèdit, no s'ha signat Projecte de construcció i equipament d'un hospital general a la ciutat de Chetumal, de l'estat de Quintana-Roo
Empresa exportadora	Cubiertas y Mzov
Destinació	
Sector	Béns d'equipament
Quantitat	5.763.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	
Taxa d'interès	1,25 %
Termini d'amortització	30 anys, amb 10 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	35 %
Amortitzacions	No s'han realitzat perquè el crèdit està en període de carència
Estat	No s'ha iniciat l'execució

Percentatge temàtic concedit el 1993:¹⁷⁷

Percentatge temàtic en relació amb el total monetari de crèdit FAD concedit a Mèxic el 1993:

■ 1992

Es van concedir tres operacions de crèdit FAD.

Valor total de les concessions: 15.697.000 \$.

1a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 23-12-92 ICO - conveni de crèdit, 12-3-93
Natura dels béns exportats	Sistema de telecomunicacions de la doble via electrificada Mèxic-Queretaro
Empresa exportadora	Sainco
Destinació	
Sector	Infraestructura
Quantitat	5.347.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	
Taxa d'interès	1,25 %
Termini d'amortització	30 anys, amb 10 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	35 %
Amortitzacions	No se n'han realitzat perquè està en període de carència
Estat	No consta

2a operació:

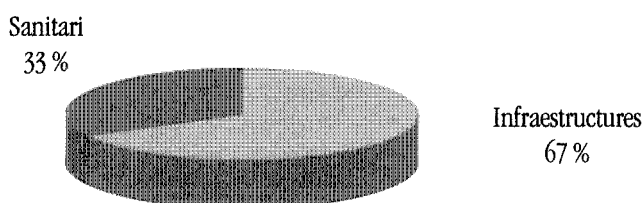
Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 23-12-92 ICO - conveni de crèdit, 27-9-93
Natura dels béns exportats	Instal·lació d'una xarxa de radars meteorològics
Empresa exportadora	Émex/Ericsson
Destinació	Comissió Nacional d'Aigua
Sector	Infraestructura
Quantitat	4.298.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	

Taxa d'interès	1,25 %
Termini d'amortització	30 anys, amb 10 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	35 %
Amortitzacions	No se n'han realitzat perquè està en període de carència
Estat	No consta

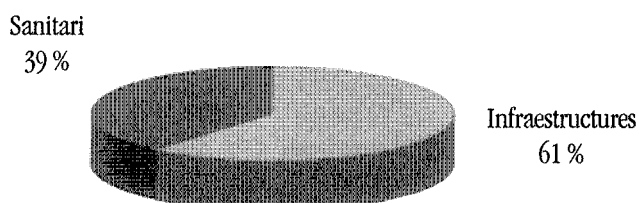
3a operació:

Dates d'aprovació	Consell de Ministres, 23-12-92
Natura dels béns exportats	ICO - conveni de crèdit, 12-3-93
Empresa exportadora	Hospital oncològic de Sonora
Destinació	Cubiertas y Mzov
Sector	Sanitari
Quantitat	6.052.000 \$
Percentatge de crèdit FAD	
Taxa d'interès	1,25 %
Termini d'amortització	30 anys, amb 10 anys de gràcia
Percentatge de liberalitat	35 %
Amortitzacions	No se n'han realitzat perquè està en període de carència
Estat	No consta

Percentatge temàtic concedit el 1992:

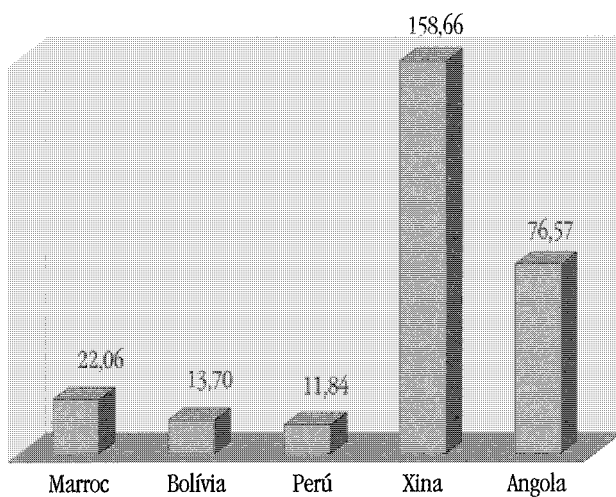

Percentatge temàtic en relació amb el total monetari de crèdit FAD concedit a Mèxic el 1992:¹⁷⁸

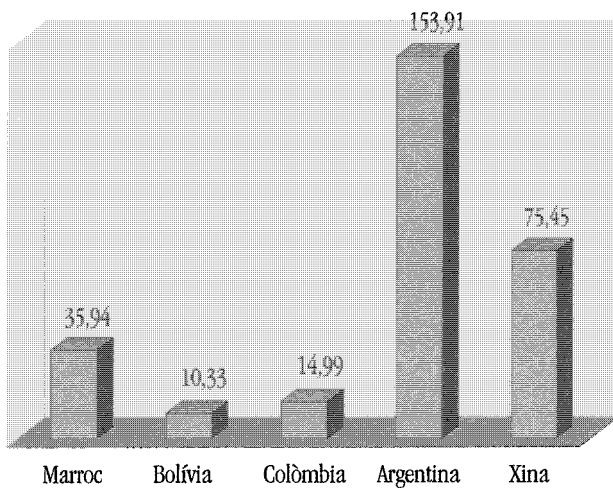

d) Gràfiques - resum

■ 1995, quantitats aprovades per als països estudiats (en milions de dòlars dels EUA)

■ 1994, quantitats aprovades per als països estudiats (en milions de dòlars dels EUA)

e) Conclusions

■ Des de la seva creació el 1976, el FAD ha sofert una evolució important en el tipus de matèries exportades. Fins als anys 1990, no es va tenir cap mena de sensibilitat amb el que era el desenvolupament dels més necessitats. Fins al 1991 s'exportaven armes amb càrrec al FAD. Actualment aquesta pràctica està totalment oblidada.

■ Fruit de l'evolució comentada al primer punt d'aquestes conclusions, és l'espectacular augment de recursos destinats als sectors sanitari i educatiu, que compleixen totes les recomanacions dels organismes estatals i internacionals. Malgrat que aquest augment és positiu, s'ha produït durant els anys 1994 i 1995, és a dir, gairebé 20 anys més tard de la instauració del FAD.

■ Existeix una gran quantitat de concessions en forma de línia de crèdit per a la Xina, que no poden ser analitzades per la seva manifesta obscuritat. D'altra banda, mai no es va suspendre l'ajut a la Xina a conseqüència de les violacions de drets humans de Tiannamen, i només es va portar a terme una suspensió de l'execució dels projectes que havien estat aprovats prèviament per l'ICO. Aquest va negociar i signar convenis de crèdit sense manament previ del Consell de Ministres (per via d'aprovació). És difícil aclarir aquesta llacuna en l'actuació de l'ICO amb la informació de què públicament es disposa.

■ En algunes ocasions es produeix una inflació dels pressupostos dels béns i serveis adquirits mitjançant crèdits FAD, per tal de:

- finançar despeses locals
- finançar corrupteles (comissions il·legals)
- finançar l'adquisició de béns no pressupostables.

■ Actualment no s'exporta material militar, però existeixen partides de FAD destinades a l'adquisició de material amb destinació a les forces armades d'alguns països. Unes forces armades que en alguns casos, com l'argentiní, han portat a terme actuacions lamentablement poc sensibles amb els drets humans i la democràcia. Aquestes operacions no són correctes des de l'òptica de la cooperació al desenvolupament perquè no es tracta de material que sigui útil per a la majoria de la població; i encara que ho fos, la seva gestió ha estat atribuïda a les forces armades, sense generar riquesa directament.

Notes

1. Extret de: (a) Diari de Sessions del Congrés dels Diputats. Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament, 7 de febrer de 1995. Compareixença del secretari d'Estat de Comerç Exterior, Apolonio Ruíz Ligeró. (b) Compareixença del secretari d'Estat per a la Cooperació Internacional i per Iberoamèrica, José Luis Dicenta Ballester, davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés dels Diputats per informar sobre les vies de canalització de l'ajut oficial al desenvolupament. BOCG, 23-11-1994.
2. Els únics controls efectuats són de tipus quantitatiu, realitzats per mitjà d'enquestes on les mateixes empreses beneficiàries de crèdits FAD faciliten la informació comptable sol·licitada pel Ministeri d'Economia i Hisenda.
3. És molt significatiu que en la mencionada compareixença del secretari d'Estat per a la Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica, José Luis Dicenta Ballester (BOCG, 23-11-1994), en contestació a una pregunta referent als crèdits FAD, afirmés que tot el que fa referència a criteris d'accés al FAD, balanç d'anys anteriors i percentatges de recuperació és competència del Ministeri de Comerç i Turisme i de la seva Secretaria d'Estat (actual Secretaria d'Estat de Comerç, dins el Ministeri d'Economia).
4. Extret de la compareixença del secretari d'Estat per a la Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica, José Luis Dicenta Ballester, davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés dels Diputats, en contestació a les preguntes del Grup Parlamentari Popular sobre els resultats del PACI de 1993. BOCG, 10-10-1994.
5. Ministeri d'Afers Estrangers, *La Ayuda Oficial al Desarrollo Española en 1995*. Gabinet de la SECIPI. Madrid, 17-04-1996.
6. No s'han pres per referència les dades de 1996 per no existir en el moment de la redacció d'aquest estudi un document oficial que les avaluï. Font de les dades de 1995, veure supra nota 28.
7. Cal destacar dues partides per la seva importància: l'AECI va rebre 36.424 milions de pessetes per l'execució de projectes i 7.500 milions de pessetes van ser en concepte de subvencions a les ONG.
8. Aquesta última dada no ha estat possible contrastar-la ja que no es disposa de cap mena de publicació oficial que desglossi cada una de les operacions i permeti comprovar-ne la veracitat. Per altra banda, no cal oblidar que les formalitzacions fan referència a qualsevol operació aprovada pel Consell de Ministres, independentment de l'any d'aprovació, executada perllongadament en el temps per l'ICO i que pot ser causa d'aquesta important diferència.
9. L'estudi d'aquesta part s'ha donat per tancat a finals de 1996.
10. Informació extreta de Boletín Económico de l'ICE, núm. 2449/1995, 27 de març-2 d'abril.
11. Boletín Económico de l'ICE, núm. 2491/1996, 26 de febrer-3 de març.
12. La informació subministrada és de 26 de novembre de 1996 i s'ha obtingut a través de les preguntes formulades al Govern pel diputat Carles Campuzano del Grup de CiU. Número de registre del Ministeri d'Economia i Hisenda de les sol·licituds presentades: 7793, 7794, 7795, 7796, 7797, 7798 i 7799.
13. ♦Projecte de modernització del control del tràfic aeri a Venècia; aprovació del Consell de Ministres en data 22-12-1993.
 ♦Projecte de construcció dels serveis generals de la planta i dipòsits i magatzems exteriors del projecte de planta de metilterbutil-èter (MTBE) a Mèxic, aprovat pel Consell de Ministres en data 29-12-1993.
 ♦Projecte de reforçament del sector elèctric de Colòmbia, aprovat pel Consell de Ministres en data 28-5-1993.
 ♦Construcció d'un vaixell portacontenidors per al Marroc, aprovat pel Consell de Ministres en data 2-4-1993.

- ♦ Renovació, clau en mà, d'un tanc de circulació d'àcid sulfúric i d'un circuit d'alimentació de sofre al Marroc, aprovat pel Consell de Ministres en data 1-12-1995.
 - ♦ Modernització de centrals hidràuliques a la província de Córdoba (Argentina), aprovat pel Consell de Ministres en data 7-5-1993.
 - ♦ Hospitals generals i maternològic per al Ministeri de Previsió Social i Salut Pública de Bolívia, aprovat pel Consell de Ministres en data 21-5-1993.
 - ♦ Subministrament de maquinària d'obres públiques per a l'Alcaldia de Cochabamba (Bolívia), aprovat pel Consell de Ministres en data 17-11-1995.
14. ♦ Embassament de Las Palmas de l'Estat Cojedes (Veneçuela), aprovat pel Consell de Ministres en data 7-5-1993.
- ♦ Construcció d'un telefèric a La Paz-El Alto (Bolívia), aprovat pel Consell de Ministres en data 23-12-1992.
15. ♦ Projecte de telefonia rural Cauca Medio i Alto Magdalena (Colòmbia), aprovat pel Consell de Ministres en data 16-9-1994.
- ♦ Sistema de comunicacions de la doble via electrificada Mèxic-Queretaro (Mèxic), aprovat pel Consell de Ministres en data 23-12-1992.
 - ♦ Instal·lació d'una xarxa de radars meteorològics per a la Comissió Nacional d'Aigües de Mèxic, aprovat pel Consell de Ministres en data 23-12-1992.
 - ♦ Hospital Oncològic per a l'estat de Sonora (Mèxic), aprovat pel Consell de Ministres en data 23-12-1993.
 - ♦ Subministrament i muntatge d'equipaments hospitalaris per a l'Hospital de les Forces Aèries de Perú, aprovat pel Consell de Ministres en data 5-5-1995. En relació amb aquesta operació, el Ministeri d'Economia i Hisenda va facilitar informació anterior al mes d'octubre de 1996, totalment descontextualitzada i sense cap valor en el moment de la seva difusió (27-11-1996).
 - ♦ Construcció de 4 embarcacions de salvament de naufragis en aigües properes a les costes marroquines, per al Marroc, aprovat pel Consell de Ministres en data 8-7-1994.
 - ♦ Construcció de dos vaixells portacontenidors per al Marroc, aprovat pel Consell de Ministres en data 28-12-1995.
 - ♦ Projecte de cartografia per satèl·lit a tres escales a Argentina, aprovat pel Consell de Ministres en data 26-03-1993. Grau d'execució del 50 %.
 - ♦ Projecte d'equipaments contraincendis per al cos de bombers portuari d'Argentina, aprovat pel Consell de Ministres en data 5-8-1994.
 - ♦ Equipament hospitalari del programa "Plan Nacional" (Argentina), aprovat pel Consell de Ministres en data 29-12-1994.
 - ♦ Projecte d'ampliació de la carretera Puente Méndez-Potosí (Bolívia), aprovat pel Consell de Ministres en data 29-12-1994.
 - ♦ Equipament hospitalari per a la Municipalitat de Santa Cruz de la Sierra (Bolívia), aprovat pel Consell de Ministres en data 1-12-1995.
16. ♦ Projecte d'equipament per al sector hospitalari de Colòmbia, aprovat pel Consell de Ministres el 21-5-1993.
- ♦ Construcció d'un sistema de transport massiu (metro) per a la Vall d'Aburrá de Medellín (Colòmbia), aprovat pel Consell de Ministres en data 23-12-1992.
 - ♦ Projecte de construcció i equipament d'un hospital general a la ciutat de Chetumal, a l'estat de Quintana Roo (Mèxic), aprovat pel Consell de Ministres en data 2-4-1993.
 - ♦ Construcció i equipament, clau en mà, d'un complex d'escorxadors a Casablanca amb capacitat per a 60.000 tones de carn, aprovat pel Consell de Ministres en data 8-7-1994.

17. ♦Projecte de subministrament d'una planta de congelació de verdures per a l'àrea dels Mochis, estat de Sinaloa (Mèxic), aprovat pel Consell de Ministres en data 28-5-1993.
 ♦Projecte de construcció i equipament per a l'explotació d'una pedrera de marbres a l'estat de Queretaro (Mèxic), aprovat pel Consell de Ministres en data 21-5-1993.
 ♦Sistema de transmissió digital per fibra òptica a Perú, aprovat pel Consell de Ministres en data 29-12-1993.
18. ♦Ampliació de la presa de M'Jara i d'una central hidroelèctrica, aprovat pel Consell de Ministres en data 28-5-1993.
19. Política Exterior, núm. 46, vol. IX, 1995, pàg. 184.
20. Distribució i percentatges d'elaboració pròpia a partir de les dades del Boletín Económico de l'ICE, núm. 2491/1996.
21. Distribució i percentatges d'elaboració pròpia a partir de les dades del Boletín Económico de l'ICE, núm. 2491/1996.
22. Elaboració pròpia a partir del Boletín Económico de l'ICE núm. 2449/1995 i 2491/1996.
23. 10.631.730.000 pessetes corresponen a un projecte d'equipament hospitalari executat conjuntament entre FOCOEX i DYCSA a Argentina. A efectes de còmput, aquesta partida només l'hem imputat a FOCOEX.
24. ICO, pàg. 23 i seg. És una publicació de l'Institut de Crèdit Oficial amb vocació de servir de guia pràctica i compendi de normes per a les empreses interessades en l'exportació subvencionada al mercat del desenvolupament.
25. Entrevista a la SGFFE.
26. ICO, pàg. 25.
27. 6 mesos.
28. Entrevista a la SGFFE.
29. Entrevista a la SGFFE.
30. ICO, pàg. 26.
31. Reial decret 2399/1977, de 19 de setembre.
32. Reial decret 509/77.
33. ICO, pàg. 27. Entrevistes amb l'ICO i amb la SGFFE.
34. ICO, pàg. 28.
35. ICO, pàg. 29.
36. Únicament podria contemplar-se aquesta possibilitat respecte les exportacions de material de tecnologia de doble ús, civil i militar, per mitjà del FAD, en l'autorització de les quals intervé la Junta de Caps d'Estat Major.
37. Publicat al Butlletí Oficial de les Corts Generals el dia 13 de gener de 1994, sèrie A, núm. 13. L'informe corresponent al període 1990-1994 encara no ha estat publicat.
38. Referència de la pregunta núm. 184/000120.
39. Cal dir que es tracta d'informació merament comptable, la qual no aporta dades suficients sobre l'abast del projecte finançat.
40. Diari de Sessions del Senat, V Legislatura, Comissions, núm. 185. Compareixença del secretari d'Estat de Comerç Exterior, Apolonio Ruíz Ligeró, per informar sobre el balanç de la política relativa als crèdits FAD portada a terme l'any 1994 i perspectives per a 1995. El secretari d'Estat va aportar a la Comissió d'Exteriors el quadern d'informació de l'ICO-Guia Pràctica, el qual va anomenar com un document amb vocació de guia pràctica. D'altra banda, va afirmar que els Butlletins d'Informació de l'ICE poden ser qualificats com un butlletí oficial del Ministeri de Comerç, on hi ha constància de tots els crèdits concedits des de 1976.

41. Álvaro Rengifo Abad. Des del dia 2 d'octubre de 1996, passa a ser vocal del Consell de Cooperació al Desenvolupament, en representació de la Direcció General de Política Comercial i Inversions Exteriors del Ministeri d'Economia i Hisenda, en virtut de nomenament en l'Ordre del Ministeri d'Afers Estrangers d'1 d'octubre (BOE de 2 d'octubre de 1996).
42. Ambdós números recullen informació sobre el país beneficiari, el tipus d'exportació, l'empresa beneficiària, el tipus d'interès, el temps de carència, el termini d'amortització, la data d'aprovació de la Comissió Interministerial i del Consell de Ministres. No especifica aspectes de tipus qualitatiu, ni cap mena de detall sobre l'operació en relació amb la seva ubicació territorial definitiva i la seva idoneïtat per al desenvolupament econòmic i social de la zona. És informació insuficient per a exercir un control seriós.
43. José I. Arnaíz.
44. Venia signada igualment pel Sr. Arnaíz.
45. Ramón Mercé.
46. Funcionaris SGFFE.
47. Oscar Vía.
48. Manuel Valencia.
49. Gabriel Hierro.
50. Funcionaris de la SGFFE.
51. Funcionaris de l'ICO.
52. Gabriel Hierro.
53. Funcionaris de l'ICO.
54. Sr. Arnaíz.
55. En la data de la redacció d'aquest document, encara no s'havia rebut cap resposta d'aquesta institució.
56. Álvaro Rengifo Abad i funcionaris de la SGFFE.
57. Carta signada pel Sr. Arnaíz.
58. L'informe ve signat per Mariano Plaza Fisac, gerent de l'Assessoria Jurídica de l'ICO, en data 14-11-1996.
59. El dia 16 d'octubre de 1996 vàrem mantenir una reunió amb el director de Relacions Exteriors de l'empresa FOCOEX, Ángel Alda, la qual va tenir lloc a Madrid a la seu de FOCOEX, C/ Orense, 38.
60. Entre d'altres, l'empresa Intersalus; el dia 17 de juliol es va mantenir una reunió amb el president de l'empresa, Enrique Obach Téllez, a la seu de l'empresa a Barcelona, C/ Guitard.
61. Entre d'altres, l'empresa Intersalus respecte del projecte de subministrament d'equipament per a 6 hospitals a Bolívia, per un import de 436.119.663 ptes. aprovat per acord de Consell de Ministres el dia 5 de maig de 1995.
62. El cas de la Xina és especialment paradigmàtic.
63. En aquest sentit, cal tenir en compte les aportacions del diputat del Grup Popular, Rafael Hernando Fraile. En data 18 d'octubre, vàrem mantenir una entrevista a la seu dels grups parlamentaris de Madrid, on va remarcar la necessitat de conèixer les sol·licituds de concessió de crèdit FAD denegades.
 - ♦ En la sessió de la Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament de 14 de desembre de 1994, en la qual va comparèixer el Ministre de Comerç i Turisme, Sr. Gómez-Navarro Navarrete (Diari de Sessions del Congrés dels Diputats de 14 de desembre de 1994. V Legislatura. Núm. 385, 1994), el diputat popular va demanar informació sobre les moltes sol·licituds denegades.
 - ♦ Finalment, en la compareixença del secretari d'Estat de Comerç Exterior, Apolonio Ruíz Ligeró, davant la Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament del Congrés dels Diputats (Diari de Sessions de 7 de febrer de 1995), el Sr. Hernando Fraile va tornar a demanar la publicitat de les operacions FAD no aprovades a empreses espanyoles i les raons d'aquesta negativa.
64. Vegi's capítol titulat "Què és el FAD?", apartat dedicat a la normativa estatal.

65. Jefatura del Estado, BOE núm. 204/1976, de 25 d'agost.
66. El 1976, el ministeri competent era el d'Hisenda i Comerç. Posteriorment i fins al 1996 ho va ser el Ministeri de Comerç i Turisme.
67. BOE núm. 77/1977, de 31 de març.
68. La terminologia dels diferents ministeris és l'emprada en el decret regulador i, per tant, cal actualitzar-la.
69. Reitera l'exigència ja plasmada al Reial decret llei 16/76.
70. Política Exterior, 1991, vol. V, pàg. 154-169.
71. Vegi's la compareixença del secretari d'Estat per a la Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica, José Luis Dicenta Ballester, davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés dels Diputats, per informar sobre el Pla Anual de Cooperació Internacional per a 1994. (BOCG 3-5-1994). Aquell any, van intervenir 14 departaments en l'elaboració del PACI.
72. En una compareixença del secretari d'Estat per a la Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica, José Luis Dicenta Ballester, davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés dels Diputats, per informar sobre les vies de canalització de l'ajut oficial al desenvolupament (BOCG, 23-11-1994), en contestació a una pregunta referent als crèdits FAD, el secretari d'Estat va afirmar que tot el que fa referència a criteris d'accés al FAD, balanç d'anys anteriors, percentatges de recuperació, etc. és competència del Ministeri de Comerç i Turisme i de la seva Secretaria d'Estat (actual Secretaria d'Estat de Comerç, del Ministeri d'Economia).
73. Vegi's l'informe del Comitè d'Assistència al Desenvolupament (CAD) de l'OCDE sobre l'ajut al desenvolupament espanyol. OCDE, 1993; també nota 97.
74. El CAD reconeix els passos fets pel Parlament i el Govern per a optimitzar el paper dels PACI i en relació amb l'augment de les competències de coordinació de la CICI. I es fa ressò de l'aprovació per primera vegada d'unes línies generals per a la cooperació al desenvolupament espanyola per part de la CICI el febrer de 1994 per ser implantades el 1995, les quals van tenir en compte els anomenats "*Principis del CAD per a una Ajuda Efectiva*" (*DAC Principles of Effective Aid*).
75. El diputat del Grup Popular Rafael Hernando Fraile va ser un dels grans defensors d'aquest plantejament durant la passada legislatura.
76. Aprovat pel Congrés dels Diputats en sessió ordinària de 26 de setembre de 1995.
77. Malgrat això, el Govern de la passada legislatura sempre va negar l'existència d'aquesta comissió financera, tot emparant-se en la normativa legal reguladora del FAD, la qual preveu que el Ministeri de Comerç és qui té la funció d'eleva les propostes a la Comissió Interministerial. Únicament reconeix l'existència d'unes reunions de treball en el si de la SGFFE, que tenen per finalitat analitzar les operacions FAD i elaborar les propostes per ser elevades a la CIAD. Vegi's la contestació del Govern a la pregunta dels diputats Hernando Fraile i Manuel Arqueros Orozco, del Grup Popular, sobre projectes i crèdits amb càrrec al FAD autoritzats en Comissió Interministerial i en Consell de Ministres des de l'1 de gener de 1994. BOCG, Congrés, 21-06-1994. La contestació té data de 24 d'octubre de 1994.
78. Paradoxalment, en una contestació a la pregunta del senador Carlos Ramírez Pery, del Grup Parlamentari Popular, sobre mesures adoptades pel Ministeri d'Afers Estrangers per a l'establiment i regulació de la necessària unitat de direcció en la coordinació i administració del Fons d'Ajuda al Desenvolupament (BOCG, Senat, 30 de juny de 1994), el ministre d'Afers Estrangers va contestar que l'administració del FAD correspon al Ministeri de Comerç i Turisme, el qual presideix la Comissió Interministerial. Seguidament, el ministre es va remetre al Decret 2339/77, de 19 de setembre, modificat pel Reial decret 325/81, de 6 de març, sobre reestructuració de determinats òrgans de l'Administració central de l'Estat, el qual estableix les funcions i composició de la citada Comissió Interministerial. En ella, hi és present el director general de Relacions Econòmiques Internacionals del Ministeri d'Afers Estrangers, que ocupa el

càrrec de sots president; i entre els vocals, hi són presents els directors generals del Ministeri d'Afers Estrangers. Tot això, a judici del ministre, garanteix la necessària coordinació en la direcció i administració del Fons, especialment pel que fa als objectius fonamentals de promoció del comerç exterior i política de desenvolupament.

79. El dia 29 de juliol de 1993 fou presentat a les Corts Generals. Vegi's Butlletí Oficial de les Corts Generals de 13 de gener de 1994, sèrie A, núm. 13.
80. El 1994 va suposar un 44,06 %. Aquest volum cal situar-lo en el context de l'AOD bilateral, única parcel·la controlada pel PACI, de tal manera que en realitat la presència del FAD en relació amb l'AOD és molt major.
81. Idea corroborada pel diputat del Grup Popular Hernando Fraile en el transcurs de la conversa mantinguda el dia 18 d'octubre a la seu dels grups parlamentaris de Madrid.
82. El document s'anomena *Línies Directrius de la Política Espanyola de Cooperació Internacional al Desenvolupament*.
83. *Informe sobre els objectius i línies generals de la política espanyola de cooperació i ajuda al desenvolupament*.
84. Sr. Villalonga Campos.
85. Vegi's la compareixença del secretari d'Estat per a la Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica per explicar la nova política de cooperació en relació amb les ONG, a la Comissió sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament del Congrés dels Diputats. Diari de Sessions del Congrés dels Diputats. Comissió sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament. Núm. 47, 1996. 17 de setembre de 1996.
També el Diari de Sessions del Congrés dels Diputats. Comissió No Permanent de Cooperació i Ajuda al Desenvolupament. Compareixença del secretari d'Estat de la SECIPI, Sr. Dicenta Ballester, per informar del projecte de llei de cooperació internacional per al desenvolupament. 20 d'abril de 1995. Núm. 478/1995.
86. Desafortunadament, l'avantprojecte actual augmenta el caràcter comercial en no subordinar el FAEX als criteris generals de cooperació, generant una evident descoordinació amb els objectius de l'avantprojecte de la llei de cooperació. No es corregeix el problema de la dispersió administrativa i de la manca d'unitat de gestió. Per exemple, les prioritats geogràfiques i sectorials no coincideixen en els avantprojectes.
87. En aquest sentit es manifesta el diputat del Grup Català de CiU, Lluís Recoder i Miralles, el qual considera necessària l'existència d'un únic organisme que gestioni tota l'ajuda al desenvolupament, recollint així les peticions fetes pel Parlament el 1992. També el diputat del Grup Popular, Sr. Hernando Fraile. Vegi's la compareixença del ministre d'Afers Estrangers, Javier Solana, per exposar les previsions del PACI per a 1995; i del secretari d'Estat de la SECIPI, Sr. Dicenta Ballester, per informar dels resultats del PACI de 1993. Diari de Sessions del Congrés dels Diputats. Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament. 10 d'octubre de 1994. Núm. 306, 1994.
88. El ministre de Comerç i Turisme de l'anterior legislatura, Sr. Gómez-Navarro Navarrete, en una compareixença a la Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament del Congrés dels Diputats (Diari de Sessions del Congrés dels Diputats núm. 385/1994, de 14 de desembre. V Legislatura) va manifestar que fins aquell moment la CIAD només havia vingut estudiant les propostes presentades pel Ministeri de Comerç. Malgrat tot, el ministre va declarar la voluntat de buscar una major coordinació amb el Ministeri d'Afers Estrangers, tot anunciant que la CIAD també estudiaria les propostes rebutjades inicialment pel Ministeri de Comerç en un intent de limitar el pes excessiu d'aquest Ministeri.
89. Vegi's la compareixença del secretari d'Estat de la SECIPI, citada en la nota 108.
90. Vegi's el capítol "Anàlisi de la realitat del FAD" (introducció) en el seu apartat segon referent a les dades qualitatives del FAD.

91. Fixats en reunió de 3 de juliol de 1984.
92. La resta de criteris són aquests:
 - Pel que fa a la naturalesa de l'operació, la CIAD es regeix per aquests trets d'actuació: (1) finançament de béns o projectes que incorporin tecnologia o valor afegit nacional elevat, (2) actuació restrictiva per finançar operacions de material militar, així com de material estranger incorporat i de comissions per sobre d'un determinat percentatge.
 - Referent a l'assignació sectorial i empresarial, l'actuació de la CIAD es concreta en aquests criteris: (1) la diversificació sectorial i empresarial i (2) la situació econòmico-financera de l'empresa exportadora i del sector beneficiari.
 - Quant a qüestions de competència financera, la CIAD apunta aquests trets: (1) la comprovació de la competència existent per part d'empreses estrangeres que gaudeixen d'ajuts similars i (2) el compliment dels compromisos de l'OCDE, en relació amb l'element de liberalitat dels crèdits mixtes.
93. Marcus Schommel posa de manifest, amb encert, que les àrees prioritàries les constitueixen aquells països amb un major volum comercial amb Espanya, i no precisament els països menys desenvolupats. Vegi's SCHOMMEL, *Una reflexión acerca de los créditos FAD y la cooperación al desarrollo*. ICE-mensual, 702, 1992, febrer.
94. Ha estat fruit del treball de recerca realitzat.
95. Es refereix al total de FAD formalitzat.
96. Font: Informe del CAD sobre l'AOD espanyol, 1993. Gràfics d'elaboració pròpia.
97. En milions de dòlars, amb el tipus de canvi a la pesseta vigent en el període 1987-1992.
98. A efectes d'estudi, considerarem el tipus de canvi mitjà a 100 ptes. en el període 1987-1992; en aquest supòsit, el total de FAD destinat a aquests països és de 129.000.000.000 ptes.
99. Vegi's nota 96.
100. A part de Guinea Equatorial, cap dels països que van rebre ajut eren països considerats com menys desenvolupats.
101. Les quantitats referides a Perú, Nicaragua i Angola són aproximatives, donat que en cap del tres casos no s'arriba als 30 milions de dòlars.
102. Font: Boletín Económico de l'ICE, núm. 2491/1996. Percentatges, taules i gràfics d'elaboració pròpia.
103. Organitzacions Internacionals: OLP i BID.
104. Són 2 projectes, cadascun d'ells per import inferior a mil milions de pessetes, destinats a l'Índia i Bolívia, respectivament.
105. Són 5 països amb un projecte cadascun d'ells, per import inferior a mil milions de pessetes: Guinea Bissau, Uganda, Rwanda, Algèria i Moçambic.
106. Calculat en milers de pessetes.
107. Són contribucions financeres a fons internacionals multilaterals.
108. Argentina, Zimbabwe, Cap Verd, Ghana i Cuba van rebre un sol crèdit cadascun per import inferior a mil milions de pessetes.
109. Vegi's la compareixença del secretari general de Política Exterior, Francisco Villar y Ortiz de Urbina, davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés dels Diputats en contestació a la pregunta del diputat Sr. Muñoz Alonso y Ledo, del Grup Popular, sobre la política que portarà a terme el Govern Espanyol en el sud-est asiàtic. BOCG 22-06-1994. Amb relació als països que comprenen aquesta zona (a excepció de la Xina), cal destacar del discurs del secretari general aquests trets:
 - En relació amb Tailàndia, s'està desenvolupant una cooperació en el terreny de la defensa. La marina tailandesa va encarregar un portahelicòpters per valor de 350 milions de dòlars, el qual ha construït l'empresa espanyola Bazán i s'ha entregat el dia 20 de març de 1997; també s'ha acordat la venda de 10

avions Harrier.

- ♦ Pel que fa a Malàisia, també s'ha iniciat una cooperació en el terreny de la defensa, especialment en la modernització de la marina: adquisició de patrulleres d'altura i recondicionament de les drassanes militars de Lumut.

110. Vegi's la compareixença del secretari d'Estat de Comerç Exterior, Apolonio Ruíz Liger, davant la Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament del Congrés dels Diputats, Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, 7 de febrer de 1995. El diputat del Grup Popular Hernando Fraile va preguntar al Govern si havia intentat que aquest esforç financer d'Espanya es veiés recompensat amb esforços del Govern Xinès en el respecte dels drets humans. A banda, va denunciar que les autoritats xineses estan exigint a molts empresaris espanyols la concessió d'un crèdit FAD si volen entrar al mercat xinès. La resposta del secretari d'Estat va deixar clar que el Govern Espanyol no té interès en aplicar un excessiu purisme en les relacions internacionals que pugui afectar els interessos de les empreses espanyoles, donat que cap altre país tampoc no ho fa.
111. Vegi's Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió d'Afers Estrangers, de 10 de maig de 1995, núm. 490/1995. En concret, la pregunta del diputat del Grup Popular, Sr. Milián Mestre, sobre la política espanyola vers la Xina i la resposta del sotssecretari del Ministeri d'Afers Estrangers, Sr. Ezquerria-Calvo.
112. Vegi's nota 109.
113. Vegin-se notes 110 i 111.
114. Al final del capítol es realitza un estudi monogràfic sobre la política espanyola al Mediterrani, el qual pot ajudar a comprendre amb major exactitud els criteris que han inspirat la concessió de crèdits FAD a la zona, en especial Marroc i Algèria.
115. Vegi's la compareixença del secretari general de Política Exterior, Francisco Villar y Ortiz de Urbina, davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés dels Diputats per contestar la pregunta del diputat popular Manuel Milián Mestre, sobre criteris que inspiren la política magribina del Govern Espanyol. BOCG, Congrés, 21-12-1994.
116. CAD-OCDE, 1993.
117. Aquest conveni conté un apartat dedicat a estratègies de defensa, que inclou objectius com ara la realització de programes comuns per a la investigació de sistemes d'armes, materials i equips de defensa, així com l'intercanvi d'informació tècnica, tecnològica i industrial. Vegi's a MORATINOS, M. Á. *La cooperación al desarrollo*. ICE. 2400-2401, Madrid, del 7 al 20 de febrer de 1994, pàg. 389-394.
118. Aquest conveni comprèn exercicis tàctics conjunts, presència d'observadors marroquins a maniobres espanyoles... Cal entendre aquest conveni dins una política de control del flux d'armes en una zona definida en termes militars com de potencial amenaça. Vegi's Anuari del CIP, 1991/1992, pàg. 30-40.
119. Des de 1989 fins a 1992 Espanya ha destinat 31.392.352.909 pessetes en concepte d'AOD al Marroc, de les quals 30.296.268.095 han estat a través de crèdits FAD. Vegi's ICE núm. 2400-2401, 1994, pàg. 389-394 i 2449, 1995, pàg. 47.
120. L'informe del Tribunal de Comptes va comprovar com en el període fiscalitzat, 1986-1990, els criteris emprats per la SGFFE en la concessió de crèdits també tenien en compte aquest fet, malgrat no constar entre els criteris expressats per la CIAD el 1984. Segons aquest informe, els responsables de la Sotsdirecció General de Foment Financer a l'Exportació van manifestar verbalment aquest criteri.
121. Vegi's l'informe del Tribunal de Comptes sobre l'activitat del FAD, 1986-1990.
122. L'informe del CAD sobre l'AOD espanyol de 1993 posa de manifest l'augment progressiu de l'ajuda espanyola cap a països amb renda mitjana dins els països en vies de desenvolupament, a diferència de la resta de països del CAD. El 1987-1988 aquests països van rebre el 7 %, mentre que el 1992 van rebre un 35 %, dues vegades més que la mitjana del CAD. En aquest mateix període, els països menys desenvolupats van

passar de rebre el 18 % al 7 % (tres vegades menys que la mitjana del CAD).

123. Congrés dels Diputats, 1992, pàg. 46, punts 1 a 5.

124. La destinació temàtica de les partides de crèdit FAD, al llarg dels anys ha sofert considerables variacions des de l'inici de l'activitat del FAD. Durant la darrera dècada, es va utilitzar el FAD com a instrument comercial pur. Era un instrument amb el qual es va arribar a vendre armes, un material que, sota cap concepte pot ésser considerat com ajut al desenvolupament, ans al contrari: no només és totalment contraproduent per al desenvolupament perquè no serveix per promoure el benestar entre les poblacions més necessitades, sinó que és causa de sofriment i de misèria per a les poblacions en conflicte. De l'anàlisi de les partides aprovades durant el 1995 s'extrau que una part d'elles són correctes, quant al material exportat, perquè ajuda al desenvolupament dels més necessitats. S'ha de matisar que són correctes pel que es refereix al material exportat, encara que, analitzant interessos comercials i altres circumstàncies en què són aprovades (com es fa en altres capítols d'aquest estudi), no siguin correctes. Les partides que considerem correctes, perquè respecten la noció d'ajut al desenvolupament que es dona a l'inici d'aquest capítol i que és coherent amb les recomanacions del Congrés dels Diputats, són les destinades a equipaments hospitalaris i educatius. Les partides destinades a equipament agroalimentari, equipament per a les telecomunicacions, electrificació i obres i infraestructures, si ajuden a millorar el nivell de benestar de les poblacions també ho són, encara que han d'ésser analitzades des d'una perspectiva molt més cautelosa ja que poden donar rendibilitat econòmica no conforme al Paquet d'Hèlsinki. En el moment de realitzar el present estudi no disposem de dades que permetin fer una valoració acurada de cadascuna de les partides i determinar la seva correcció. Aquesta manca de dades ha estat causada per l'obscuritat amb què l'Administració espanyola envolta els crèdits FAD. Els investigadors li han demanat diverses vegades la informació referent al material exportat i la destinació del mateix (vegi's capítol dedicat a la publicitat del FAD). L'apartat de plantes industrials hauria de ser valorat molt rigorosament perquè és molt difícil que no tinguin rendibilitat comercial; mentre no es pugui disposar de dades que permetin demostrar el contrari, considerem que les partides utilitzades per a finançar plantes industrials són incorrectes. El que no és admissible en cap cas són les partides destinades a línies de crèdit i a varis perquè no és possible esbrinar la seva destinació en cap cas i, per tant, és possible que aquestes partides amaguin l'exportació de béns del tot incorrectes, per raó de la seva natura, com són bens industrials i material susceptible d'utilització dual, civil i/o militar. Les partides destinades als organismes multilaterals, són partides financeres, de manera que la concessió és competència dels organismes que han rebut els fons i, en conseqüència, no són objecte d'anàlisi (en aquest cas tampoc no disposem de les dades que indiquen la seva destinació final).

125. Dades d'elaboració pròpia, a partir :

- De la informació extreta del Boletín Económico de l'ICE, números 2491, de 26 de febrer a 3 de març de 1996, i 2449, de 27 de març a 2 d'abril de 1995.
- De la sol·licitud d'informe a l'Administració estatal formulada pel diputat del Grup Parlamentari Federal d'Izquierda Unida/Iniciativa per Catalunya, Joan Saura Laporta, realitzada el 3 de setembre de 1996, amb registre d'entrada núm. 5201. Contestada per escrit el 22 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 008624. En la sol·licitud es demanava : 1- Quina és la destinació geogràfica de les partides de béns adquirits amb càrrec al sistema de crèdits FAD, en el país de destinació. 2- Quina és la destinació sectorial dels béns per empreses i sectors receptors. 3- Quins són els terminis d'amortització, els tipus d'interès aplicats a les diverses operacions i els percentatges de liberalitat de què disposen els diferents crèdits. 4- Quins plans de desenvolupament s'han realitzat per a una correcta gestió dels fons concedits i qui en són els gestors. 5- Quines són les amortitzacions que s'han realitzat. 6- Quines són les matèries concretes enviades amb càrrec als crèdits FAD. 7- En el cas que el crèdit FAD hagi servit per a l'adquisició

de serveis a empreses espanyoles, quines són les empreses prestatàries. La contestació al senyor Saura va consistir en trametre-li un llistat que és una fotocòpia del Boletín Económico de l'ICE núm. 2449, de 27 de març a 2 d'abril de 1995, on segons el Govern consta tot el que es va demanar. En aquest punt hem de manifestar que la informació tramesa per l'Administració de l'Estat al Sr. Saura en cap cas contestava les preguntes que el mateix va formular.

- De la sol·licitud d'informació a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del grup parlamentari de Convergència i Unió Carles Campuzano i Canadès, realitzada el 8 d'octubre de 1996, amb registre d'entrada núm. 007795. Contestada per escrit el 26 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 010733. En la sol·licitud es demanava: 1- Destinació geogràfica final. 2- Destinació per empreses i sectors econòmics receptors. 3- Terminis d'amortització, percentatges de liberalitat i tipus d'interès aplicats a les operacions. 4- Amortitzacions realitzades. 5- Coneixement dels projectes per al desenvolupament que s'hagin realitzat, per a una correcta administració dels fons rebuts i de les persones encarregades de la seva gestió en el cas que els projectes existeixin. 6- Natura i especificacions tècniques dels béns d'equipament adquirits amb càrrec als crèdits FAD.

126. S'indica que no es pot precisar perquè a finals de novembre de 1996, l'única publicació referent als crèdits FAD, el Boletín Económico de l'ICE núm. 2491, de 26 de febrer a 3 de març de 1996 no precisa si el conveni de crèdit corresponent ha estat aprovat. L'Administració tampoc no ha precisat als senyors diputats Carles Campuzano i Joan Saura si el conveni està signat.

127. Un vaixell portacontenidors difícilment respon a les recomanacions realitzades pel Congrés dels Diputats, les quals es precisen a la introducció d'aquest capítol. Tal i com es desprèn de la normativa reguladora dels crèdits FAD de l'OCDE, que s'expliquen en el capítol sobre la coordinació institucional, els béns exportats no poden tenir rendibilitat comercial, i difícilment un vaixell portacontenidors no en té.

128. No és possible que es comenci a executar un projecte sense que s'hagi signat el corresponent CV de crèdit. En aquest sentit, vegi's la nota núm. 126.

129. La major part dels fons amb càrrec al FAD concedits al Marroc el 1995 varen ésser utilitzats per a l'adquisició de mitjans de transport econòmicament rendibles (vegi's la segona operació realitzada amb el Marroc el 1995). En el repartiment temàtic dels fons ha primat l'interès de la indústria de drassanes espanyola, que passa un moment molt delicat. En aquest repartiment temàtic prima l'interès de l'exportador per sobre de les necessitats de les poblacions de desenvolupament. Es produeix una utilització fraudulenta dels fons per part de l'Administració espanyola, que els computa com a AOD quan no ho són perquè acaben convertint-se en un suport a la indústria espanyola.

La partida destinada al sector industrial, que es correspon amb la primera operació realitzada amb el Marroc el 1995, i que suposa un percentatge molt més petit de fons que el destinat a l'adquisició de mitjans de transport, és més correcta, si bé una planta industrial té una rendibilitat relativa; en aquest cas és per a la producció de fertilitzants i, per tant, es correspon amb els criteris que es fixen a la introducció d'aquest capítol.

130. L'estat d'aquesta operació pot ser conegut, recurrent a les preguntes parlamentàries amb núm. 184/010493 dels senyors Arqueros Orozco i Hernando Fraile, ambdós del Partit Popular. L'estat de l'operació va ser aclarit pel ministre Sr. Gómez-Navarro amb data 23-6-1995. Es va contestar que el projecte havia estat realitzat en la seva totalitat i que consistia en la construcció i entrega de quatre llanxes de salvament de 20 metres d'eslora. En aquest punt ens trobem davant una problemàtica endèmica: va costar molta feina als senyors diputats del Partit Popular saber la natura i les característiques de les operacions. Actualment, el Partit Popular es troba al front del poder executiu i no ha contestat tots els detalls, com ara la data del conveni de crèdit, als senyors Saura i Campuzano. Hem qualificat aquest problema d'endèmic perquè la mateixa obscuritat existent durant el govern socialista persisteix amb el govern popular.

131. Existeix una descoordinació entre el poder executiu i el legislatiu, donat que les peticions de diversos diputats no han estat contestades, i no es comprèn la manca de voluntat d'informació sobre un projecte en vigor.

132. Vegi's nota núm. 126

133. L'entrada en vigor del contracte ha d'estar pendent de la signatura del conveni de crèdit, no pot dependre d'una donació. En tot cas, és la signatura del conveni de crèdit que ha de dependre de la donació. L'entrada en vigor, doncs, no consta.

134. Dades d'elaboració pròpia, a partir :

- De la informació extreta del Boletín Económico de l'ICE, números 2491, de 26 de febrer a 3 de març de 1996, i 2449, de 27 de març a 2 d'abril de 1995.
- De la sol·licitud d'informe a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del Grup Parlamentari Federal d'Izquierda Unida/Iniciativa per Catalunya Joan Saura Laporta, realitzada el 3 de setembre de 1996, amb registre d'entrada núm. 5201. Contestada per escrit el 22 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 008624.
- De la sol·licitud d'informe a l'administració de l'estat formulada pel diputat del Grup Parlamentari de Convergència i Unió Carles Campuzano i Canadès, realitzada el 8 d'octubre de 1996, amb registre d'entrada núm. 010454. Contestada per escrit el 26 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 010731.

En les dues peticions es van sol·licitar els mateixos extrems que s'exposen en la nota núm. 125.

135. En referència a la natura de la primera operació realitzada amb Bolívia el 1995, hem d'indicar que, si bé l'equipament hospitalari està d'acord amb les premisses que han de regir una correcta cooperació al desenvolupament, en aquest cas sorgeix una deficiència insospitada, de la qual se'n fa una referència succinta perquè es tracta al capítol "Anàlisi temàtica".

Podem extreure de les opinions de fonts bolivianes que ens trobem davant una situació en què els preus són summament cars. Aquest és un dels perills de l'ajut lligat, donat que el prestatari només pot utilitzar el capital obtingut per a adquirir uns productes molt determinats a una empresa determinada, que en molts casos els ven molt més cars aprofitant aquesta circumstància. Les fonts afirmen que Bolívia està pagant preus exorbitants perquè és un país pobre i no pot ser gaire selectiu amb qui li dona crèdit.

Aquesta problemàtica és coneguda pels països exportadors, però no és compartida per les fonts empresarials consultades. En una entrevista amb Fernando Bedoya, directiu de SIRECOX, els investigadors varen abordar aquesta problemàtica, que en opinió de les empreses exportadores no existeix. SIRECOX afirma que els preus són més alts, però que en cap cas això suposa un ànim defraudatori cap al prestatari, ja que en el 99 % aquesta activitat està justificada pel percentatge de fons que s'han de destinar a despeses locals. Existeix en la normativa de l'OCDE una disposició que estableix el límit del 15 % per a despeses locals sobre el total dels fons concedits. Els empresaris afirmen que en la majoria dels casos els països prestataris són molt pobres i l'única solució per poder realitzar els projectes és inflar els preus dels productes per a destinar el sobrepreu a despeses locals. La pràctica mercantil de les despeses locals es correspon amb el següent exemple: si es venen frigorífics per a un mercat, però també s'ha de construir la nau que els ha d'allotjar, com que per a construir dita nau només es pot destinar un 15 % del total de l'operació, s'infla el preu per a poder disposar de més capital per a les despeses locals sense depassar el 15 % establert per l'OCDE.

Aquesta explicació és possible que sigui certa, però aquest no és un bon sistema per a poder portar a terme una bona política d'ajut al desenvolupament. S'incorre en una activitat fraudulenta per salvar les exportacions de les empreses. Malgrat les "bones" intencions, és fàcil que es donin actuacions fraudulentes que impliquin un perjudici per a les poblacions més necessitades, un gran descrèdit per al sistema de

crèdits al desenvolupament i un desprestigi per a les empreses exportadores.

Hem de recordar els escàndols que han existit al voltant d'aquesta problemàtica, a l'Uruguai amb FOCOEX, a Perú amb Ugarte, i les queixes que hem rebut de les fonts bolivianes.

136. Vegi's nota núm. 126.

137. Com s'explica a la nota anterior es desconeix l'existència de convenis de crèdit on s'autoritzin les imputacions de contracte de crèdit comercial als fons concedits amb càrrec al FAD. No es poden realitzar si el conveni de crèdit no ha entrat en vigor.

138. Malgrat que l'operació està pendent de l'aprovació del conveni de crèdit, sabem per fonts bolivianes que el projecte no interessa. La raó és que Bolívia està portant a terme un reajustament de l'economia que consisteix en la potenciació del sector privat, així doncs s'està produint una pèrdua de preponderància del sector públic en favor del privat. En aquest context també els ens municipals desitgen perdre presència. L'alcalde de Cochabamba actualment es vol desentendre de la maquinària, perquè s'haurà de vendre al sector privat, perquè amb la nova normativa boliviana l'Ajuntament de Cochabamba no ha de realitzar les funcions per a les quals es va adquirir la maquinària. Tanmateix, existeixen pressions provinents d'Espanya per a consumir l'entrega dels béns, que podrien repercutir en altres operacions que hi ha pendents com són les del sector educatiu. Ens trobem davant un clar exemple del mercadeig de la solidaritat.

139. Aquest és un sector molt important segons les fonts bolivianes consultades, donat que existeix un nivell molt baix d'alfabetització entre la població boliviana. És significatiu que aquesta és l'única operació finançada amb crèdit FAD que prové d'una licitació d'un organisme internacional. Dels centenars d'operacions finançades amb FAD, només s'ha aconseguit en poques ocasions ser competitius davant l'oferta internacional i obtenir els contractes. La raó creiem que està en la mateixa natura del FAD i en els òrgans que el gestionen, que no compleixen les premisses del que ha de ser un bon ajut al desenvolupament i per tant poques vegades concorren a licitacions, i en menys ocasions les guanyen.

S'observa com més de dos anys després que l'operació fos aprovada pel Consell de Ministres encara no s'ha signat el conveni de crèdit ni ha començat l'execució d'un projecte tan important per al desenvolupament. Aquesta tardança només pot ser imputable a les autoritats espanyoles, que no estan excessivament preocupades pel que hauria d'ésser el vertader ajut al desenvolupament.

140. Aquesta operació es refereix a béns d'infraestructura (pel concepte d'infraestructura són correctes). Tal com ens han indicat fonts bolivianes, l'operació resulta a un preu exorbitant. Hi ha un altre problema indicat per les mateixes fonts que nosaltres compartim: fins a quin punt és necessari que un país tan pobre com Bolívia adquireixi làmpades produïdes a milers de quilòmetres de distància? No es tracta de béns que impliquin una gran tecnologia, és un producte que es podia adquirir a països més propers o fabricar a Bolívia mateix. Sembla que hi ha hagut pressions per a l'adquisició de les làmpades provinents de l'exterior i de cercles polítics bolivians relacionats amb l'exterior. Des d'Espanya, només és possible imaginar la conveniència de realitzar aquesta operació per interès comercial. No podem pensar que aquesta operació tingui per a Indalux un gran component de R+D.

141. Vegi's nota núm. 126.

142. Vegi's nota núm. 137.

143. Els investigadors van portar a terme una reunió amb Intersalus el dia 17 de juliol a les 18 hores a la seu d'Intersalus al carrer Guitard de Barcelona amb el seu president senyor Enrique Obach Téllez. En aquesta reunió es va parlar de les activitats d'Intersalus a Bolívia. Es constata l'envelliment de la dotació dels hospitals a Bolívia i el fet que Intersalus es dedica a la venda d'equipament mèdic per a hospitals. A aquesta operació Intersalus hi va accedir a través d'una licitació, però el senyor Obach manifesta que Intersalus només tracta amb el client sobre el material i que tot el referent al préstec i a les condicions financeres és tractat per la SGFFE i l'ICO; l'empresa només tracta aspectes del material i d'intentar donar

un bon servei al client. Així doncs, no és donen inflacions en el preu dels equipaments si es porta a terme una bona gestió per part de les institucions públiques competents en matèria de FAD.

144. Per a realitzar els càlculs referents al percentatge que suposa cadascuna de les operacions en relació amb el total, s'utilitza el dòlar americà com a base. En aquest cas l'operació es va realitzar en pessetes; per tant aquestes s'han convertit en dòlars americans, que el 5-5-1995 es cotitzaven a 122,14 pessetes cada dòlar.

145. Dades d'elaboració pròpia, a partir:

- De la informació extreta del Boletín Económico de l'ICE, números 2491, de 26 de febrer a 3 de març de 1996, i 2449, de 27 de març a 2 d'abril de 1995.
- De la sol·licitud d'informe a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del Grup Parlamentari Federal d'Izquierda Unida/Iniciativa per Catalunya Joan Saura Laporta, realitzada el 3 de setembre de 1996, amb registre d'entrada núm. 5201. Contestada per escrit el 22 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 008624.
- De la sol·licitud d'informe a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del grup parlamentari de Convergència i Unió Carles Campuzano i Canadès, realitzada el 8 d'octubre de 1996, amb registre d'entrada núm. 010459. Contestada per escrit el 26 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 010736.

En les dues peticions es van sol·licitar els mateixos extrems que s'exposen en la nota núm. 125. No es torna a reproduir per raons d'economia.

146. Vegi's nota núm. 149.

147. Vegi's nota núm. 137.

148. Dades d'elaboració pròpia, a partir:

- De la informació extreta del Boletín Económico de l'ICE, números 2491, de 26 de febrer a 3 de març de 1996, i 2449, de 27 de març a 2 d'abril de 1995.
- De la sol·licitud d'informe a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del Grup Parlamentari Federal d'Izquierda Unida/Iniciativa per Catalunya Joan Saura Laporta, realitzada el 3 de setembre de 1996, amb registre d'entrada núm. 5201. Contestada per escrit el 22 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 008624.
- De la sol·licitud d'informe a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del Grup Parlamentari de Convergència i Unió Carles Campuzano i Canadès, realitzada el 8 d'octubre de 1996, amb registre d'entrada núm. 010458. Contestada per escrit el 26 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 010735.

En les dues peticions es van sol·licitar els mateixos extrems que s'exposen en la nota núm. 125. No es torna a reproduir per raons d'economia.

149. Ens trobem davant una operació en la qual s'ha exportat equipament hospitalari. El material hospitalari repercuteix directament en un dels objectius que es fixen en el principi d'aquest capítol per tal que una operació pugui ésser considerada correcta. És clar que incideix directament en prestar atenció a les necessitats humanes bàsiques. El que no resulta gens clar és que aquesta atenció a les necessitats humanes bàsiques es faci des dels estaments militars. El material exportat té per destinació la Força Aèria Peruana i, per tant, serà d'ús preferencial de l'estament militar i difícilment serà d'utilitat als sectors amb més dificultats de la població peruana. Això demostra que el que l'Administració espanyola i les empreses exportadores persegueixen és l'interès comercial pur i dur. No es pot considerar com a ajut al desenvolupament un material que serà gestionat pels militars. Aquest material, a part de quedar fora de l'abast de la majoria de la població, es torna susceptible de ser utilitzat en campanya o contra la mateixa població civil. En aquest sentit, hem de recordar que el Perú és un país on el respecte dels drets humans és escàs, com demostren els esdeveniments, poc coneguts a la nostra societat, de La Cantuta i de Barrios

Altos, on els militars varen tenir una presència destacada en la repressió de la població civil.

150. Vegi's nota núm. 126.

151. Vegi's nota núm. 137.

152. Aquesta operació s'ha vist afectada per diverses circumstàncies, de les quals els investigadors han tingut coneixement a través de reunions amb sectors empresarials i oficials de Lima.

L'operació va ser negociada el 1991, però va ser suspesa a causa de l'autocop d'Estat del 5 d'abril, realitzat pel president Fujimori. Totes les ajudes i crèdits que Espanya tenia concedits al Perú varen ser suspesos, segons fonts confidencials com a represàlia.

L'operació va ser finalment aprovada el 29-1-1993; com es pot observar no s'ha signat el CV de crèdit i, en teoria, l'operació està paralitzada, circumstància que és propiciada per les autoritats peruanes. Una de les conseqüències més importants de la nova situació del Perú és la política econòmica que s'està portant a terme. Va ser iniciat un procés privatitzador en què la Compañía Peruana de Teléfonos, que era la destinatària dels béns adquirits amb càrrec al FAD, es va privatitzar abans que es signés el CV de crèdit. La posició de les autoritats peruanes és que correspon als nous gestors de l'empresa, Telefónica de España, decidir si els interessa la fibra òptica, i decidir qui la servirà i qui en serà el garant. Segons el govern de Fujimori era evident que no podia ser competència de l'Estat peruà endeutar una empresa que ja no els pertanyia. De tota manera, aquesta operació ha estat avortada i mai no es podrà realitzar. El que és més paradoxal, és que Alcatel ha intentat realitzar el muntatge del material per a forçar la signatura del conveni. Això en cap cas ho podia realitzar a menys que assumís el risc per compte propi. No es pot iniciar l'execució d'un projecte abans que el conveni de crèdit hagi estat aprovat per l'ICO. Si no ha estat així ens trobem davant una situació en què una empresa ha utilitzat el sistema de crèdits FAD per a pressionar l'Administració peruana per a la signatura, tot ajudant-se de l'Administració espanyola. No sabem què hauria passat si s'hagués realitzat el muntatge.

Les fonts peruanes creuen que aquest és un exemple que l'Administració espanyola només està preocupada per la promoció de les seves empreses. De tota manera considera que l'ajut és positiu, però que l'estat prestatari, en aquest cas el Perú, ha de vetllar pels possibles abusos que s'intentin cometre.

153. Dades d'elaboració pròpia, a partir :

- De la informació extreta del Boletín Económico de l'ICE, números 2491, de 26 de febrer a 3 de març de 1996, i 2449, de 27 de març a 2 d'abril de 1995.

- De la sol·licitud d'informació a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del Grup Parlamentari Popular Rafael Hernando Fraile, realitzada el 14 de gener 1994, amb registre d'entrada núm. 015479. Contestada per escrit el 12 d'abril de 1994 amb registre d'entrada núm. 015479.

- De la sol·licitud d'informació a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del Grup Parlamentari Federal d'Izquierda Unida/Iniciativa per Catalunya Joan Saura Laporta, realitzada el 3 de setembre de 1996, amb registre d'entrada núm. 5201. Contestada per escrit el 22 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 008624.

En les dues peticions es van sol·licitar els mateixos extrems que s'exposen en la nota núm. 125. No es torna a reproduir per raons d'economia.

- De la sol·licitud d'informe a l'Administració de l'Estat formulada pel diputat del Grup Parlamentari de Convergència i Unió Carles Campuzano i Canadès, realitzada el 8 d'octubre de 1996, amb registre d'entrada núm. 010455. Contestada per escrit el 26 de novembre de 1996 amb registre d'entrada núm. 010732.

En la sol·licitud es demanava: quins crèdits havien estat concedits pel Consell de Ministres durant el 1992 i 1993, així com els béns i serveis que es varen exportar i els organismes, entitats o empreses importadores dels països beneficiaris en les operacions aprovades durant els anys 1992 i 1993.

177. Aquesta operació finançada amb FAD és per a l'adquisició de material contraincendis, és a dir béns d'equipament per a les diverses tasques dels bombers del cos portuari. No es tracta de material d'ús general, sinó que és per a una tasca dins el port, que deixant de banda la població objecte de repercussió directa dels béns, és una operació clarament sotnesa a criteris de mercat i empresarials. Per altra part, els ports són zones franques amb un estatus especial que no és comparable amb la resta del país i difícilment, per les característiques d'unes instal·lacions portuàries, pot ser objecte de subdesenvolupament. No creiem que aquest material compleixi cap dels objectius que es fixen al principi d'aquest capítol.
155. Vegi's nota núm. 126.
156. Vegi's nota núm. 137.
157. Vegi's nota núm. 126.
158. Vegi's nota núm. 137.
159. Vegi's nota núm. 126.
160. Vegi's nota núm. 137.
161. Vegi's nota núm. 126.
162. Vegi's nota núm. 137.
163. De les anàlisi de les exportacions a l'Argentina del 1994, destaquen els percentatges importants que assoleixen els béns d'equipament i les infraestructures. De les infraestructures, llevat del projecte que té per objectiu la construcció de plantes potabilitzadores, tots els altres no tenen relació amb els objectius del que ha de ser la política de desenvolupament, que es fixen al principi d'aquest capítol. De l'anàlisi en podem desprendre que les úniques partides que realment han estat correctes pel que es refereix a la natura de les exportacions, són les destinades al sector sanitari i a les esmentades plantes potabilitzadores.
164. Aquest és un projecte que té per destinació l'exèrcit argentí. Per tant, es tracta de la venda de material d'ús militar, un material que és necessari per a processar imatges del país obtingudes des dels satèl·lits. És un material que implica un gran desplegament tecnològic, una operació molt costosa econòmicament, que no té cap incidència sobre la població objecte de subdesenvolupament, ni per la seva natura ni per la seva destinació. És greu que compti en el global de l'AOD espanyol.
165. De les dues operacions concedides a l'Argentina el 1993, només s'ha pogut realitzar la que té per destinació el sector militar; l'operació de venda de turbines per a una central elèctrica no ha estat realitzada, quan és molt més important per al desenvolupament del país.
166. L'anàlisi temàtica realitzada sobre els béns exportats a la República Popular Xinesa es realitza fins al 1992, donat l'especial volum de crèdit FAD que aquest país ha rebut des de les darreries de la dècada del 1980. Un dels problemes més importants, és que des que van succeir els fets de Tiananmen, el Consell de Ministres va frenar l'aprovació dels crèdits. No obstant, l'ICO va aprovar les operacions tal i com consta a les dates de signatura dels convenis de crèdit. Així doncs, hem estimat oportú citar totes les operacions que varen ser aprovades per l'ICO el 1989 i que més tard ho varen ser pel Consell de Ministres i per la CIAD, quan els efectes dels esdeveniments de Tiananmen es van esvaïr.
- Abans de 1992, les operacions que havien estat aprovades per l'ICO el 1989 i que es van confirmar en Consell de Ministres i a la CIAD varen ser :
1. Tres plantes per al tractament de productes químics a Xinjian per valor de 77.619.000 \$ aprovades pel Consell de Ministres el 5-12-1991 i per l'ICO el 5-10-1989.
 2. Dos projectes d'infraestructura telefònica per valor de 17.211.000 \$, aprovats pel Consell de Ministres el 8-3-1991 i per l'ICO el 5-10-1989.
 3. Quatre projectes d'infraestructura telefònica per valor de 57.889.000 \$, aprovats pel Consell de Ministres el 28-12-1990 i per l'ICO el 5-10-1989.
167. Per regla general, les operacions realitzades amb la Xina estan voltades per una situació de desinformació,

com es pot desprendre de l'anàlisi realitzada sobre els crèdits concedits a la Xina: no consten les dades referents als gestors dels materials exportats, ni tampoc els detalls de les operacions, sobretot, de les línies de crèdit que els han estat concedides. La Xina és l'estat al qual li han estat concedides més línies de crèdit, cosa que dificulta d'una manera molt important un estudi referent a la destinació real dels fons concedits a aquest estat.

168. El sistema polític xinès és de partit únic. Ens trobem davant una dictadura que al llarg dels darrers anys ha mostrat un gran menyspreu pels drets humans, tal i com s'explica al capítol V. Sembla que l'Administració espanyola no està gens preocupada per la clàusula democràtica ni pel nivell de respecte als drets humans, en aquest cas. Diem en aquest cas perquè en altres estats que o són molt més pobres o no representen un mercat tant important (Cuba o el Perú) sí s'ha tingut en compte la clàusula democràtica. Aquesta opinió és veu corroborada per la d'un directiu d'una empresa multinacional que té un volum de negoci important a la Xina, que desitja restar a l'anonimat, que va manifestar en entrevista privada, que l'Administració espanyola quan es tracta de la Xina no posa cap impediment a les operacions i que no està gens preocupada per la clàusula democràtica.
169. Les operacions amb la Xina estan determinades per una circumstància especial: el suport incondicional de l'Administració espanyola a les empreses que pretenen entrar en el mercat xinès. La raó és que aquest és un mercat molt important per als països occidentals, que en definitiva són els membres del CAD, donat el seu ràpid desenvolupament i l'impressionant nombre de consumidors que el formen. Això ha portat a conseqüències molt importants. La primera és que no es realitza la mateixa valoració per a la Xina que per a països més pobres, com és el cas de Bolívia. Observant les operacions que s'han aprovat per a la Xina el 1995 destaca el fet que es tracta en la seva majoria d'operacions per al finançament de material industrial (moltes d'elles són béns susceptibles d'una rendibilitat econòmica). L'Administració no té en compte cap criteri restrictiu per a les exportacions a la Xina i sí per als altres països. D'aquí se'n deriva una problemàtica més important, perquè totes les operacions han passat el filtre de l'OCDE. L'única explicació perquè s'hagi aconseguit és que els països del nostre entorn realitzen la mateixa política. Aquesta és una justificació que les més altes instàncies de l'Administració espanyola no es cansen d'utilitzar. La segona és que no s'apliquen els mateixos criteris de caire polític que als altres països, més pobres o amb un mercat de menys importància que el xinès, com és el cas del Perú, al qual l'ajut va ser suspès com a conseqüència de l'autocop d'Estat del 5 d'abril. A la Xina totes les activitats contràries als drets humans que han estat repetidament denunciades pels organismes internacionals competents, com les Nacions Unides, s'han seguit realitzant sense que l'Administració espanyola prenguéss una actitud de represàlia. Els fets de la plaça de Tiananmen que varen motivar la suspensió o la revocació de l'ajut que molts països concedien a la Xina, no van ser tinguts en compte pel Govern Espanyol, que es va limitar a fer una tímida suspensió de l'ajut. Hi ha veus que indiquen que no tan sols no es va suspendre l'ajut, sinó que es va aprofitar per a incrementar la presència espanyola a la zona. Una d'aquestes veus és la del diputat del Grup Popular al Congrés dels Diputats Rafael Hernando Fraile.
170. El percentatge més important de l'ajut a la Xina el 1995 recau sobre béns industrials que tenen rendibilitat econòmica. De totes les operacions que es detallen en l'anàlisi de 1995, només la referent a la construcció de les plantes potabilitzadores s'acosta al que s'ha d'entendre per ajut al desenvolupament. La resta és material que en cap cas pot ser considerat com ajut al desenvolupament. Destaca l'important percentatge de fons destinats a l'obertura de línies de crèdit, que no poden ser controlades, donada la manca d'informació que envolta la seva concessió. L'Administració espanyola es limita a deixar constància que la línia ha estat concedida, però no consta per a què, ni cap detall que permeti saber-ne la destinació, la gestió del material, i que, en definitiva, permeti fer una anàlisi pormenoritzada.
171. Pel que fa a les operacions aprovades el 1994, es repeteixen els mateixos problemes que han estat analitzats

en les notes anteriors, és a dir, exclusiva concessió de fons per a l'adquisició de material industrial, que possiblement és susceptible de tenir rendibilitat econòmica, i la concessió de línies de crèdit; sense oblidar els problemes relatius a la manca de transparència i d'obscuritat de les operacions aprovades.

172. Un dels problemes més greus detectats en l'estudi del FAD és el relacionat amb les dates d'aprovació dels convenis de crèdit per part de l'ICO i l'agent financer del Govern Xinès. De les 7 operacions aprovades el 1993, 5 ho varen ser per l'ICO el 5-10-1989. Aquesta situació és incomprensible. No és possible que l'ICO negociï un conveni de crèdit amb qualsevol govern o agent financer estranger sense manament exprés del Consell de Ministres, que l'atorga en el moment de l'aprovació del crèdit FAD, tal i com s'estableix per disposició legal (vegi's el capítol "Mecànica del FAD"), car això suposa una vulneració del principi de legalitat. Així ens trobem en una situació en què l'ICO ha actuat sense autorització del Consell de Ministres; al menys sense autorització oficial. Aquest fet corrobora el que s'ha exposat en les notes anteriors, és a dir, que l'Administració espanyola està interessada en el mercat xinès per sobre de qualsevol altra consideració. L'any 1989 es van produir els esdeveniments de la plaça de Tiananmen i l'ajut internacional a la Xina va ser suspès. El Govern Espanyol va seguir el corrent internacional i va adoptar com a represàlia la suspensió de les operacions. Es constata que aquestes varen ser acordades i aprovades per l'ICO el mateix any de la massacre de Tiananmen.

Sembla, doncs, que el Govern Espanyol va adoptar la suspensió dels crèdits com a mesura cosmètica davant la comunitat internacional, mentre encarregava a l'ICO que enllestís les condicions de les operacions que varen ser aprovades quatre anys més tard. Això implica una vulneració de la legalitat vigent, per tal com el Consell de Ministres atorga manament a l'ICO per a negociar les operacions. Aquesta política fa que el Govern Xinès en cap moment s'hagi sentit pressionat pel Govern Espanyol en la seva política referent a les llibertats civils i polítiques i a un major respecte als drets humans. L'únic inconvenient ha estat un retard en la realització de les operacions. Aquesta pràctica de l'Administració espanyola comporta:

- un frau a la legalitat, a causa del procediment utilitzat per a portar a terme les negociacions;
- una manca de respecte a les recomanacions del Congrés dels Diputats (recollides a l'inici d'aquest capítol), que estableixen com a condició perquè l'ajut sigui correcte, la seva incidència sobre la democratització de les societats objecte de desenvolupament;
- un engany a la comunitat internacional, donat que el Govern Espanyol es va limitar a simular que tallava l'ajut a la Xina, i l'únic que va fer fou suspendre la seva materialització mentre es dedicava a negociar a través de l'ICO noves operacions amb el Govern Xinès el mateix any dels esdeveniments de Tiananmen.

L'ICO va negociar totes les operacions sense manament legal del Consell de Ministres, sense coneixement de la CIAD i eludint tots els tràmits establerts legalment. Un cop passat el ressò dels esdeveniments de Tiananmen, la CIAD i el Consell de Ministres varen procedir a la seva aprovació. Aquesta qüestió posa en dubte tot el procediment d'obtenció d'un crèdit FAD perquè, en aquests moments i amb les dades de què es disposen, no es pot afirmar que hagi estat una pràctica excepcional.

173. De l'anàlisi del repartiment temàtic de les operacions aprovades per a la Xina, se'n desprèn que la majoria de les operacions són per a l'adquisició de béns d'equipament de caràcter industrial i per a la construcció de plantes industrials. La majoria d'elles són susceptibles de tenir rendibilitat i per tant no s'ajusten al Consens OCDE, la seva incidència en el conjunt de la població xinesa és mínim i, finalment, la seva repercussió en aconseguir un major nivell de desenvolupament institucional democràtic és nul·la. En el sector d'infraestructures existeixen partides destinades a la construcció de plantes potabilitzadores que tenen probablement un major grau de repercussió en el benestar de la població objecte de desenvolupament. Pel que fa al sector de serveis, on s'inclou l'aprovació de diverses partides per a la prestació de serveis d'assistència elèctrica, no se'n pot desprendre la natura. Resulta difícil d'imaginar que un país que està

en condicions de situar satèl·lits de comunicacions o militars a l'òrbita de la Terra, necessiti assistència tecnològica provinent d'Espanya. Tot i aquesta obscuritat, entenem que si l'assistència és per a que un major nombre de famílies disposi de corrent elèctric, aquestes són operacions correctes quant a la matèria o servei exportat. Per a una major aproximació a la natura de les operacions aprovades, vegin-se les notes anteriors.

174. En relació amb les operacions aprovades el 1992, en dues ocasions es repeteix la problemàtica referent al fet que en el moment de l'aprovació per part del Consell de Ministres, les operacions ja havien estat negociades per l'ICO.
175. De totes les operacions aprovades per a la Xina el 1992, només les referents a infraestructura, en aquest cas telefònica, compleixen els objectius del que és un bon ajut al desenvolupament. És molt significativa la preponderància del sector industrial, que és susceptible de tenir rendibilitat econòmica i, per tant, no és correcte; i del sector línies de crèdit que, amb les dades de què es disposa, no pot ser fiscalitzat.
176. L'anàlisi de les operacions aprovades revela que en aquest cas, i pel que es refereix a la natura del béns que es pretén exportar, les operacions són correctes, perquè totes incideixen en el benestar de la població, a través d'una millora en les comunicacions, en un país que les té totalment destruïdes a causa de la llarga guerra civil. L'altre sector beneficiari és l'hospitalari que té una incidència directa en el benestar de la població, sempre que es tracti d'hospitals públics als quals pugui tenir accés tota la població.
177. Totes les operacions corresponen a exportació de material industrial o béns d'equipament. Tots aquests béns, detallats en els quadres corresponents a les operacions aprovades per a Mèxic el 1993, són susceptibles de tenir rendibilitat econòmica i, per tant, no respecten el Consens OCDE. No són béns que permetin un major grau de desenvolupament al conjunt de la població, ni tan sols a sectors determinats, perquè és un material destinat a una millora de les explotacions existents o a la construcció de noves plantes industrials, que només donaran un benefici econòmic als seus gestors, siguin públics o privats, i tindran una incidència indirecta sobre la població objecte de desenvolupament. En els moments en què es varen aprovar aquestes concessions Mèxic estava a punt de sortir de la llista de països seleccionables del Consens OCDE. Així, l'Administració espanyola ha utilitzat el FAD per a finançar l'adquisició de béns que no incideixen en el benestar de la població, abans que s'hagués d'utilitzar una altra font de finançament per a les exportacions industrials espanyoles.
178. Les operacions aprovades per a Mèxic el 1992 són correctes des del punt de vista del material exportat, donat que totes incideixen en el benestar de la població. L'exportació de material sanitari és correcta sempre que vagi destinat a institucions que no posin restriccions a cap estament de la població per a fruir-ne. El percentatge per a infraestructures està destinat a la millora de les comunicacions i a l'adquisició d'un sistema de radars meteorològics. Cal presumir la seva bondat, sempre i quan incideixin directament en el benestar del conjunt de la població.

Capítol 4

Caràcter comercial dels crèdits FAD

El sistema de crèdits FAD que va establir el Govern Espanyol és en teoria un mode d'ajut a països que estan en vies de desenvolupament.

La realitat que es desprèn de les anàlisis legislativa i procedimental, revela que els crèdits FAD són orientats a la promoció de les empreses espanyoles a l'estranger, les quals estan lluitant per fer-se un lloc en els principals mercats internacionals. És clar, doncs, que el FAD té una claríssima orientació comercial, que està per sobre de qualsevol altre criteri que es refereixi a ajut o suport al desenvolupament de les poblacions dels estats o nacions en vies de desenvolupament.

Aquestes apreciacions teòriques s'han vist corroborades per la tasca pràctica que han portat a terme els investigadors davant tots els interlocutors que intervenen en les concessions de crèdits FAD, és a dir davant representants de l'Administració espanyola, de les empreses implicades en la venda de material destinat als països del Tercer Món, de representants de les delegacions diplomàtiques dels països que han rebut béns amb càrrec al FAD. Els investigadors poden afirmar sense dubte que els resultats de les investigacions teòriques, s'han vist confirmats i augmentats amb les afirmacions de tots els implicats, que sense cap rubor han afirmat la comercialitat del FAD.

Per poder afirmar que els crèdits FAD són de caràcter comercial, cal una definició del que entenem que és comercial, és a dir, l'exclusiva persecució de beneficis econòmics. Aquests s'obtenen de dues formes :

- ⌞ Lucre econòmic en el balanç final d'una operació mercantil.
- ⌞ Promoció publicitària per la presència d'un establiment mercantil en un concret mercat econòmic.

En manifestar la comercialitat del FAD afirmem que el seu objectiu és que les empreses mercantils espanyoles obtinguin lucre en les seves operacions amb els països en vies de desenvolupament, i que mantinguin una presència continuada en el mercat internacional dels estats del Tercer Món.

Actualment l'Administració espanyola competent en matèria d'ajut al desenvolupament dirigeix de forma prioritària la seva actuació a l'obtenció dels objectius esmentats anteriorment.

1. Principals trets que indiquen la comercialitat dels crèdits FAD

a) En la sol·licitud

La sol·licitud davant la SGFFE la porta a terme l'empresa que té la pretensió d'exportar els béns o serveis. D'aquesta problemàtica se'n fa ressò el Tribunal de Comptes,¹ el qual afirma que el FAD es concedeix a l'estat importador i que, per tant, és aquest qui ho hauria de sol·licitar. No obstant això, en la pràctica és el mateix exportador² qui es dirigeix a la Direcció General de Política Comercial (DGPC) per sol·licitar informació o per presentar un projecte amb l'acord de l'estat importador.³

b) En l'actuació de la SGFFE

La SGFFE és el primer òrgan amb capacitat per a denegar una operació. Aquest òrgan depèn de la DGPC. Es tracta d'un filtre relacionat amb les activitats comercials espanyoles. No és una institució que té l'obligació de vetllar per la política de desenvolupament que porta a terme l'Administració espanyola, sinó que la seva missió és promocionar el comerç i la presència d'exportacions i empreses espanyoles a l'estranger.⁴ L'actuació d'aquest òrgan és determinant en l'obtenció d'un crèdit FAD, perquè la seva aprovació, difícilment serà denegada en instàncies posteriors.

No es desprèn de la regulació legal cap criteri que pugui guiar les decisions de la SGFFE. Existeix un buit legal⁵ que permet a la SGFFE aplicar els criteris que li semblen més escaients, i que donada la seva natura són criteris comercials.⁶

Aquesta situació en què només es tenen en compte criteris comercials⁷ ha estat posada de manifest pel CAD⁸ en el seu informe de valoració de l'AOD espanyol.⁹

D'ençà que es va instituir el Fons d'Ajuda al Desenvolupament, s'han elaborat diversos documents provinents d'instàncies administratives i parlamentàries¹⁰ en els quals es fixen un seguit de criteris¹¹ que han de tenir-se en compte en les concessions de crèdits al desenvolupament.¹² Hom pot afirmar que han estat ignorats de forma reiterada i sistemàtica.

c) En la selecció a la Direcció General de Política Comercial

Al si de la SGFFE existeix una comissió, anomenada Comissió Financera,¹³ que és l'encarregada de seleccionar les operacions que es trametran a la Comissió Interministerial d'Ajut al Desenvolupament. La presència d'aquesta Comissió Financera¹⁴ ha estat denunciada pel Tribunal de Comptes.¹⁵ A la pràctica aquesta comissió financera, que es basa en criteris comercials, és qui aprova o rebutja una sol·licitud de crèdit FAD ja que la DGPC és qui denega les operacions o les

aprova i eleva a la CIAD.¹⁶ El fet que el primer filtre provingui d'un organisme de caràcter comercial, que no està sotmès a cap tipus de regulació legal tendent a una efectiva aplicació de polítiques de desenvolupament, impedeix que en instàncies posteriors es puguin tenir en compte criteris referits al desenvolupament.

d) Aplicació de criteris provinents de l'OCDE

La condició més important per a la concessió d'un crèdit FAD és que aquest vagi destinat a un país considerat com a país en vies de desenvolupament per l'OCDE. En la selecció de les operacions per part de l'Administració espanyola, especialment en la primera fase, s'aprecia una inclinació important a no concedir crèdits FAD a estats que tinguin un nivell de renda molt baix.¹⁷ L'Administració espanyola manté aquesta actitud per evitar situacions de morositat,¹⁸ en les quals el deutor no pot fer front als pagaments. Aquesta voluntat dirigida a assegurar l'amortització és completament comercial,¹⁹ no es valora el possible estat de necessitat dels potencials prestataris.²⁰

e) Actuació de la CIAD en relació amb el Ministeri d'Afers Estrangers

La Comissió Interministerial d'Ajut al Desenvolupament, està integrada per representants de diversos ministeris.²¹ Un dels càrrecs més importants dins la CIAD l'ocupa un representant del Ministeri d'Afers Estrangers. El director general de Relacions Econòmiques Exteriors,²² adscrit al Ministeri d'Afers Estrangers,²³ n'ocupa una vicepresidència. En la selecció prèvia que ha fet la SGFFE s'apliquen criteris comercials, per tant és difícil que el representant d'Afers Estrangers, el qual ha de vetllar per la correcció política de les operacions, pugui opinar sobre sol·licituds que han estat denegades amb anterioritat, perquè no les coneix.²⁴

Aquest és el problema de la CIAD, ja que no pot vetllar per les necessitats del paísos peticionaris, perquè les operacions han estat presentades per empreses espanyoles de caràcter mercantil, i perquè no pot comprovar la correcció de les operacions, donat que les que arriben a tractar-se al seu si, ja estan garbellades seguint criteris de caire comercial. La realitat indica que és el Ministeri de Comerç qui selecciona les operacions i la CIAD es limita a manar a l'ICO que proposi la seva aprovació al Consell de Ministres.

f) Actuació de la CIAD en relació amb l'ICO

Les negociacions oficials que es refereixen a les condicions financeres del projecte, que incideixen de forma directa en la rendibilitat i per tant en el caràcter comercial, es porten a terme després de l'aprovació per part de la CIAD.

Aquesta situació implica un abandó²⁵ de les funcions de la CIAD. El fet que amb posterioritat a l'aprovació de les operacions es realitzi una negociació de les condicions financeres²⁶ és il·legítim,²⁷ atès que aquesta incideix en el resultat econòmic de les operacions i per tant en el caràcter comercial.

g) Conclusions

- Els crèdits FAD són una eina comercial per a la promoció de les empreses espanyoles.
- Les autoritats que realment aproven les concessions estan adscrites a la Secretaria de Comerç i no estan sotmeses a cap regulació que estableixi criteris tendents a tenir en compte les necessitats dels peticionaris.
- Els estats que volen obtenir un crèdit FAD han de confiar la defensa dels seus interessos a empreses de caràcter mercantil.
- La CIAD és completament inoperant, es limita a elevar al Consell de Ministres el que la Secretaria de Comerç li fa arribar.

2. Empreses beneficiàries

a) Introducció

Apartir del 1976, amb l'arribada de la democràcia varen canviar radicalment les condicions socials, polítiques i econòmiques d'Espanya. Varen millorar de forma molt important les condicions de vida de la població a causa de la reinstauració d'un sistema democràtic respectuós amb els drets fonamentals i les llibertats públiques dels ciutadans. Es va produir una major internacionalització de l'Estat espanyol, que va culminar a mitjans de la darrera dècada amb l'incorporació a l'OTAN i a la UE.

Aquesta nova situació d'Espanya en relació amb la comunitat internacional ha afectat de forma decisiva l'economia estatal. S'ha donat una globalització de les relacions internacionals que ha impulsat Espanya a ser competitiva en tots els àmbits econòmics internacionals. L'economia i especialment els sectors productius de l'economia, és a dir empresaris i treballadors, han hagut d'adaptar-se a una nova situació, lluny de les polítiques proteccionistes fins aquell moment dominants.

Aquesta adaptació s'ha realitzat de forma progressiva, encara que no ha estat exempta de situacions traumàtiques com les viscudes durant la reconversió industrial. Com hem dit, a partir del 1976 i dins del procés d'internacionalització d'Espanya, aquesta va adherir-se a l'Acord sobre Directrius en Matèria de Crèdit a l'Exportació a primer de juliol de 1976.

Durant les darreries de la dècada dels 1970, Espanya va retornar els crèdits que havia rebut per al seu desenvolupament. Simultàniament, el 1977 va passar a ser membre del CAD, és a dir, a partir d'aquesta data Espanya forma part dels 21 països més desenvolupats, els quals concedeixen ajut als països menys desenvolupats. Amb la incorporació a aquesta disciplina internacional, es va obrir un nou mercat a les exportacions de l'empresariat espanyol, el dels crèdits subvencionats.

Actualment, segons fonts empresarials²⁸ el Tercer Món rep un 11 % del total de les exportacions espanyoles; no és un percentage molt significatiu, però existeix la convicció que aquest ha d'augmentar per tal de millorar l'economia espanyola. Gran part de l'activitat de les empreses espanyoles al mercat d'ajuda al Tercer Món es desenvolupa a través del FAD. A través d'aquest mecanisme les empreses espanyoles poden accedir als mercats d'ajuda al Tercer Món, i això implica una internacionalització de l'empresa espanyola.

Un cop aconseguit un projecte en un estat determinat, l'empresa beneficiària queda en una posició molt avantatjosa per a possibles noves operacions. És també causa de la internacionalització el fet que per poder atendre les necessitats dels estats compradors, les empreses espanyoles es veuen

obligades a mantenir oficines permanents en els estats als quals han exportat.

En aquest apartat s'analitza la posició de les empreses que treballen en l'àmbit dels crèdits FAD, des d'una perspectiva més asèptica en relació amb la idea de desenvolupament, però sense oblidar que les empreses exportadores es mouen en un mercat que, en teoria, ha de donar suport a les economies menys desenvolupades.

Actualment, les empreses espanyoles tenen una actuació determinant²⁹ en la concessió d'un crèdit FAD. El procediment de concessió establert per l'Administració espanyola permet que puguin primar els interessos comercials³⁰ per sobre d'un correcte ajut al desenvolupament.

b) Realitat de la pràctica administrativa actual

Les empreses que utilitzen el FAD es troben amb diversos problemes:

⬆ *Manca de publicitat*

Les operacions de crèdit FAD estan envoltades d'una situació de manca de publicitat. Aquesta situació afecta el conjunt de la ciutadania, però també les empreses que han obtingut un crèdit FAD per a executar un projecte en un país en vies de desenvolupament.

Hem comprovat des de diverses fonts empresarials³¹ que les empreses exportadores, que són les que sol·liciten a la DGPC la concessió d'un crèdit FAD a un estat al qual pretenen exportar, no coneixen les condicions financeres de les operacions en què participen. Totes aquestes dades són en poder de l'ICO.

Per altra part, les empreses exportadores no coneixen els contractes comercials de què són objecte les seves exportacions. La relació directa és entre l'ICO i el client, i les empreses es limiten a servir el material d'acord amb la seva oferta quan els és demanat. Així doncs, les empreses només tracten amb el client sobre la tipologia del material que s'exportarà.³²

Aquesta situació d'opacitat, que ha estat constantment denunciada durant vint anys de vida del FAD, ha permès que es portessin a terme exportacions sense el més mínim respecte per al desenvolupament dels més necessitats, i alhora té conseqüències importants en l'àmbit empresarial: manca d'informació entre bona part de l'empresariat espanyol, desconeixement de l'existència de les fórmules de crèdit FAD i, en definitiva, no aprofitament d'una possibilitat important per a poder competir en un mercat tan globalitzat com l'actual. És un aspecte que surt de l'àmbit d'estudi d'aquesta investigació però que creiem important destacar.

La desinformació de la majoria de l'empresariat espanyol³³ ha fet que el FAD hagi estat monopolitzat

per un grup d'empreses molt reduït que en molts casos tenen caràcter públic.

↑ *Repartiment del FAD*

Les empreses que exporten béns i serveis a països en vies de desenvolupament amb càrrec al FAD, són empreses espanyoles o bé empreses amb seu a Espanya, donat que el FAD és un instrument de promoció de les empreses espanyoles al mercat d'ajuda al Tercer Món. En l'actual sistema de crèdit d'ajuda al Tercer Món subvencionat concedit per Espanya s'aprecia una important diferència entre les empreses que hi participen, les quals poden ser dividides en dues categories:

1. Grans empreses públiques, com FOCOEX i SIRECOX, que es dediquen a la promoció de l'empresariat i dels productes espanyols als mercats internacionals des de dos vessants complementaris.³⁴
2. Grans empreses públiques dedicades a la producció de béns o prestació de serveis.³⁵
3. Grans empreses privades dedicades a la producció de béns o prestació de serveis.³⁶
4. Petita i mitjana empresa privada dedicada a la prestació de serveis o la producció de bens d'equipament.³⁷

c) Conclusions

■ Es produeix una situació d'oligopoli del mercat d'ajuda al Tercer Món en favor de les grans empreses públiques i privades.

■ L'Administració espanyola és la responsable de les operacions i, per tant, l'empresariat, especialment la petita i mitjana empresa, es limita a presentar les operacions i si són aprovades, tota la responsabilitat pertany als gestors públics del FAD.

Notes

1. *Informe de Fiscalització del Fons d'Ajut al Desenvolupament dels anys 1986 a 1990, a les Corts Generals, pel Tribunal de Comptes*. A l'Informe, i basant-se en la natura de les operacions i en la legalitat vigent, el Tribunal de Comptes indica que és l'importador qui ha de realitzar la sol·licitud. No obstant això, el Tribunal observa que en la pràctica és el mateix exportador qui es dirigeix inicialment a la Direcció General de Comerç, sol·licitant informació o bé presentant directament un projecte.
2. Fonts empresarials relacionades amb el FAD afirmen que no es filtren les necessitats de l'estat importador i que no es pot demanar a una empresa mercantil que porti a terme gestions d'aquest tipus. Haurien

d'existir comissions com succeeix amb les operacions del Banc Mundial. D'aquestes afirmacions es desprèn que les empreses que treballen amb crèdits FAD no realitzen cap gestió destinada a la valoració de què és el que més convé a les poblacions dels països en vies de desenvolupament.

3. Aquesta situació és difícilment comprensible, perquè pensem que la sol·licitud l'hauria de realitzar l'estat prestatari, ja que té un coneixement molt més exhaustiu de les seves necessitats.

El crèdit al desenvolupament és per a donar suport a les economies més deprimides perquè es dotin de les infraestructures mínimes i aconseguixin un bon nivell de creixement, o perquè cobreixin les necessitats més bàsiques de la població. Aquests són els criteris que s'haurien de tenir en compte en el moment de presentar una sol·licitud de crèdit FAD, i qui millor els pot defensar és el país importador.

El fet que la sol·licitud sigui realitzada per l'empresa que pretén exportar els béns o serveis, indica que el criteri comercial és el que compta en la concessió d'un crèdit FAD des d'un bon principi. Que una empresa privada o pública amb caràcter mercantil es converteixi en representant dels interessos de poblacions de països en vies de desenvolupament és incongruent donat que l'objecte de totes les empreses regulades per la legislació mercantil és aconseguir un lucre al final de cada exercici. Per tant, aquestes empreses, d'acord amb el seu objecte social, deixaran en un segon terme l'interès pel desenvolupament i es centraran en l'obtenció de guanys.

4. El dia 17 d'octubre els investigadors es van desplaçar a la seu de la Direcció General de Política Comercial, on mantingueren una entrevista amb dos funcionaris de la SGFFE. Aquests funcionaris varen afirmar, sense cap tipus de reserva, que la prioritat del FAD és fomentar les exportacions de les empreses espanyoles, no cap altra. La SGFFE justifica aquest únic vessant comercial del FAD afirmant que es tracta d'un instrument de promoció de les empreses espanyoles a l'estranger i que és una política seguida per tots els estats del nostre entorn.

En la reunió es va expressar d'una manera ben clara que aquest organisme només està preocupat per la promoció i el benefici comercial de les empreses espanyoles a l'estranger. Un exemple posat pels funcionaris de la SGFFE, és que en el cas que una empresa espanyola no resulti competitiva en els costos davant una empresa d'un altre estat, la SGFFE realitza un "matching", que consisteix en la igualació de les condicions financeres proposades per la competència internacional. És fàcil endevinar que aquesta activitat proteccionista pretén aconseguir els contractes amb l'estat prestatari, no poder millorar les condicions financeres a les quals s'haurà de sotmetre aquell estat prestatari.

5. No existeix cap normativa en la qual es fixin els criteris que han de regir la valoració de les operacions que fa la SGFFE.
6. Els funcionaris de la SGFFE encarregats de la tramitació de les peticions de crèdit, afirmen que no existeix cap criteri al qual s'hagin d'atènyer per a realitzar la selecció de les operacions.
7. Entrevista a la seu de Cubiertas y MZOV amb el senyor José Luís G^a Ubanell, director general. En aquesta entrevista es va posar de manifest la gran importància que té el FAD per a les empreses espanyoles, donat que és un crèdit comercial i suposa una excel·lent eina per a l'obertura de nous mercats. Com es pot comprovar, la visió que tenen les grans empreses que treballen amb crèdits FAD és clarament de caràcter comercial.

8. Diari de Sessions del Congrés dels Diputats. Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament. Compareixença del Ministre de Comerç i Turisme, Sr. Gómez-Navarro Navarrete. V Legislatura. Núm. 385, 1994. Com a resposta d'una pregunta d'un diputat popular (Sr. Hernando Fraile) en relació amb l'informe del CAD, el ministre dóna una sèrie de claus per a interpretar el citat informe: *"L'OCDE és un organisme dedicat exclusivament a l'ajut al desenvolupament, no comercial, i per tant, qualsevol visió comercial és considerada de forma negativa. Així, era de suposar que l'Informe del CAD no seria massa complaent amb la política de crèdits FAD, instrument comercial amb un*

pes molt important en la cooperació espanyola".

9. Informe del Comitè d'Assistència al Desenvolupament de l'OCDE sobre l'ajut al desenvolupament espanyol. 1993. Afirma que Espanya és l'estat amb un programa d'ajut subvencionat amb més orientació comercial i el segon amb condicions comercials més dures, entre els estats del CAD. Afirma que el Ministeri de Comerç té el seu propi sistema d'avaluació dels crèdits FAD. No obstant, és un sistema que no permet una verificació suficient de la correcta utilització dels fons i no tracta l'impacte sobre el desenvolupament d'aquests crèdits. Són avaluacions i criteris comercials.

Malgrat anomenar-se crèdits "FAD", són concedits atenent a criteris de tipus comercial, tal i com regula el real decret de creació. El 1992, el FAD va suposar quasi tres quartes parts de l'ajut bilateral espanyol i va suposar menys del 20 % del total de les exportacions espanyoles en aquell any. Els criteris de pobresa i el suport a plans estatals de desenvolupament de l'estat receptor no han jugat fins ara un paper significatiu en el procés de decisió de concessió dels crèdits FAD. Fins a 1990, el CAD denuncia que els FAD van servir per finançar equipament militar espanyol, tot i que aquestes exportacions no van constar com AOD (l'últim crèdit FAD concedit per a equipament militar va ser autoritzat el 1991).

El CAD es fa ressò del document *La realitat de l'ajuda*, publicat per diverses ONG espanyoles, on es critica els efectes negatius de l'ajuda al desenvolupament i especialment dels crèdits FAD sobre la qualitat, la distribució geogràfica i sectorial, i les conseqüències sobre el deute extern dels estats beneficiaris. El 1992, el Parlament també insisteix en la necessitat que els crèdits FAD estiguin guiats pels principis directors de l'ajuda al desenvolupament i que es doni prioritat als criteris d'ajut per sobre dels comercials. El CAD recomana que, com a primer pas, el Govern Espanyol consideri només AOD aquells crèdits FAD que responguin totalment als criteris d'AOD, pràctica instituïda per Àustria fa uns anys per a aquests tipus de crèdits. Una mesura així contribuiria a millorar la qualitat de l'ajuda espanyola, tot i que també comportaria una reducció substancial del seu volum.

10. *Informe sobre los objetivos y líneas generales de la política española de cooperación y ayuda al desarrollo*, Arxiu del Congrés dels Diputats, 1992.
11. En el citat informe s'indica que les característiques generals de la política espanyola de cooperació al desenvolupament seran les següents :
 1. Voluntat de col·laborar en el reforçament de relacions pacífiques i de la col·laboració entre els pobles de la Terra.
 2. Espanya assumeix en el conjunt de la seva política de cooperació al desenvolupament el compromís de cooperar en el desenvolupament integral de les nacions més necessitades.
 3. El desenvolupament significa millorar les condicions de vida del conjunt de la població, majors cotes de llibertat, un millor repartiment dels fruits del creixement, la millora de la seguretat individual i col·lectiva i l'accés assegurat als serveis sanitaris, educatius i culturals.
 4. Espanya respecta la capacitat de cada poble a impulsar el seu model de desenvolupament, però exigeix dels estats beneficiaris un compromís ferm, i fort en favor de la democratització i el respecte als drets humans.
 5. La política espanyola de cooperació al desenvolupament és un integrant destacat de la política exterior, i serveix als interessos d'aquesta.

Els objectius esmentats en aquest informe són :

- ◆ Suport per a la consecució d'un creixement sostingut basat en el propi creixement dels estats en desenvolupament, en un marc de respecte a la democràcia i als drets humans.
- ◆ Contribuir a la seguretat, la pau i l'estabilitat.
- ◆ Potenciar la imatge exterior d'Espanya, la presència política i el coneixement de la nostra experiència col·lectiva en democràcia, l'expansió de la cultura hispànica en el món i la projecció internacional de

l'economia espanyola.

- ♦ La potenciació dels recursos humans, la reforma de l'aparell estatal i el sanejament de l'economia.
- ♦ Espanya concedirà prioritat a la formació professional de les poblacions ajudades en els camps que més convinguin al desenvolupament dels seus països. La formació es prestarà sempre que sigui possible en el país en desenvolupament, a menys que les circumstàncies aconsellin fer-ho a Espanya.
- ♦ En la valoració del procés democratitzador d'un estat, a efectes que sigui susceptible de rebre ajut al desenvolupament, constitueixen requisits mínims els següents: les llibertats fonamentals d'expressió, de moviment i d'associació, la igualtat de tots els ciutadans davant la llei, la llibertat de premsa, l'expressió política plural i sobretot el principi de separació de poders de l'estat.
- ♦ Es tindrà sempre en compte l'existència de l'anomenada clàusula democràtica a què fa referència el punt anterior.

Referent al FAD, l'informe manifesta que s'ha d'atenir als principis expressats per a la regulació de la política de cooperació.

12. Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, V legislatura, Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament, núm. 442. Compareixença del secretari d'Estat de la SECIPI, senyor Dicenta Ballester per informar del PACI 1995. En aquesta compareixença, el secretari d'Estat va considerar que la utilització del FAD amb finalitats comercials no ha d'escandalitzar ningú, ja que tothom ho fa, segons ell. (Vegi's capítol següent: estudi realitzat sobre la política de desenvolupament aplicada pels Països Baixos).
13. Funcionaris de la SGFFE manifesten que totes les proposicions són analitzades per la Comissió, que no és cap instància oficial, sinó que es tracta d'un simple grup de treball "de la casa". Està compost pels directors i subdirectors dels diversos departaments que s'ocupen de la tramitació de les operacions. Així doncs, resulta que les sol·licituds de crèdit FAD, en un primer moment, són acceptades o rebutjades per un òrgan sense personalitat jurídica i, per tant, no sotmès a cap tipus de normativa en la seva actuació. Així, es pot afirmar sense cap dubte que en no existir criteris fixats només es té en compte l'interès comercial de les operacions i de les empreses que les sol·liciten.
14. Contestació del Govern a la pregunta dels diputats Rafael Antonio Hernando Fraile i Manuel Arqueros Orozco, del Grup Popular, sobre projectes i crèdits amb càrrec al Fons d'Ajuda al Desenvolupament (FAD) autoritzats en la Comissió Interministerial del FAD i en Consell de Ministres des de l'1 de gener de 1994. BOCG, Congrés, 21-06-1994. La contestació té data de 24 d'octubre de 1994. En aquesta contesta, el Govern afirma que la normativa legal vigent que regula el FAD no preveu l'existència d'una Comissió Financera que avalui els projectes abans de ser presentats a la Comissió Interministerial. El Ministeri de Comerç és qui té la funció d'eleva les propostes a la Comissió Interministerial. Per això, en el si de la Direcció General de Política Comercial es porten a terme reunions de treball amb la funció d'analitzar de forma conjunta les operacions FAD i d'elaborar les propostes que la normativa encarrega al Ministeri de Comerç.
En realitat tal i com es desprèn de les afirmacions dels funcionaris de la SGFFE i de l'informe del Tribunal de Comptes, aquesta Comissió és qui ostenta un poder més decisiu en l'acceptació o no d'una operació de crèdit FAD.
15. L'informe del Tribunal de Comptes a les Corts Generals esmenta que, durant el període fiscalitzat, una comissió financera *ad hoc*, dins la SGFFE, és qui elabora i aprova de forma efectiva totes les sol·licituds de crèdit FAD.
16. Funcionaris de la SGFFE van manifestar que, durant el procés d'aprovació, la CIAD posa reserves a les aprovacions si li sembla convenient, però no atura les concessions, que sempre estan determinades per la SGFFE. Les denegacions sempre es queden en filtres intermedis.
Els investigadors van demanar consultar les sol·licituds denegades, però la SGFFE no ho va permetre.

17. ♦Corts Generals, Diari de Sessions del Senat, V legislatura, Comissions, núm. 185. Compareixença del secretari d'Estat, Apolonio Ruíz Ligeró, per a informar sobre el balanç de la política relativa als crèdits FAD del 1994 i perspectives per el 1995. En aquesta compareixença el secretari d'Estat va afirmar: *"no crec que la cooperació hagi d'estar regida per criteris econòmics, però pel que es refereix a crèdits FAD sí que ho és, perquè pretenem que vagin dirigits a països que tinguin un nivell de renda mitjà que els permeti tornar-nos els diners"*.
 ♦Corts Generals, Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, V legislatura, Comissions, núm. 413. Compareixença del secretari d'Estat de Comerç Exterior per a explicar els resultats dels crèdits amb càrrec al FAD que es van concedir el 1993 i previsions per al 1994. El secretari d'Estat va afirmar: *"el FAD és i serà un element fonamental de promoció de la implantació de les empreses espanyoles a l'exterior, de promoció de les exportacions, tot i haver-hi un element d'ajut a l'exterior. Per tant, no és indiferent que els països tinguin una situació econòmica determinada, perquè a la llarga han de tornar els crèdits"*.
 ♦Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, V legislatura, Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament, núm. 385. Compareixença del ministre de Comerç i Turisme, Javier Gómez-Navarro Navarrete. El ministre va confirmar el caràcter comercial dels crèdits FAD afirmant que *"el FAD té una concepció clara de foment a l'exportació, d'acord amb les orientacions de l'OCDE, no va dirigit als països més pobres, els quals han de ser receptors d'ajut no reemborsable"*. Sembla que el ministre interpretava que els països més pobres no han de ser objecte de l'atenció de l'OCDE. El ministre també va afirmar que el FAD es dirigeix a tres zones, dues de les quals són de prioritat política, el Magrib i Iberoamèrica; però en la tercera, que és Àsia, la prioritat és completament comercial perquè el FAD és un element important de penetració i obertura de mercat.
18. ICO, reunió amb la Sra. Concepción Frutos. La taxa de morositat es situa en el 4,5 %; és una taxa baixa i per tant, un resultat excel·lent. Aquest resultat és molt similar al que obté la banca privada en les operacions mercantils, de la qual l'ICO n'està molt satisfet: llavors la valoració d'una operació és exclusivament el caràcter comercial, i aquesta idea influeix en les concessions.
19. Informe del Comitè d'Assistència al Desenvolupament de l'OCDE sobre l'ajut al desenvolupament espanyol, 1993. Posa de manifest que els països de renda mitjana han rebut el 35 % de l'AOD, mentre que els països menys desenvolupats només n'han rebut el 7 %.
20. El problema que apreciem és el que constitueix un dels eixos principals del present estudi; és a dir, difícilment els països més pobres podran millorar la seva situació si no reben el suport dels estats anomenats desenvolupats. L'actitud que manté l'Administració espanyola és totalment inacceptable, donat que perseguir el retorn dels capitals prestats i alhora aconseguir una bona promoció de la indústria espanyola a l'estranger és mantenir una postura que només cerca el benefici comercial directe per a les empreses espanyoles que exporten els seus productes gràcies als crèdits FAD, i indirecte amb l'obertura de nous mercats per a la indústria. Així el criteri comercial és ben evident, es produeix una situació de lucre comercial i promoció per als empresaris sense córrer cap risc, perquè en la selecció de països que puguin fer front als crèdits s'asseguren aquest objectius.
21. Reial decret 2399/1977, de 19 de setembre.
22. Entrevista a la seu de la Direcció General de Relacions Econòmiques Exteriors del Ministeri d'Afers Estrangers, amb el seu director general, Manuel Valencia, i amb el sotsdirector, Ramón Abaroa. En aquesta entrevista van indicar que el seu departament només està al corrent de les operacions a través de la CIAD, i que no es poden contradir amb el Ministeri de Comerç. Amb aquestes afirmacions es confirma tota la situació descrita anteriorment: la CIAD no està al corrent fins que l'operació és presentada pel Ministeri de Comerç, i els seus membres no s'oposen al mateix. S'indica que en l'actual sistema de concessió, l'única

cosa que s'intenta és no vulnerar el consens OCDE. Referint-se al sistema de concessió, exposen que l'actual sistema els sembla molt bé i que en cas que el nou Govern, del Partit Popular, modifiqui la normativa del FAD, només seran mesures cosmètiques. El que es pretén és que els crèdits FAD tinguin un tractament àgil i que es segueixi utilitzant el sistema d'ajut lligat, perquè suposa un excel·lent mètode de suport a la indústria espanyola.

Indiquen que s'està procurant que el FAD no tingui una utilització tant comercial. Com es pot observar, aquestes afirmacions del director general es contradiuen amb la voluntat de continuar utilitzant el FAD com s'ha fet fins a la data.

Les úniques observacions que fa aquesta Direcció General es refereixen al compliment dels acords signats per Espanya amb altres estats, i al respecte a les clàusules imposades per l'ONU i la UE. Com és el cas de l'Iraq.

23. Les propostes que arriben a la CIAD són sempre provinents de la Secretaria de Comerç. Tot i que l'art. 2 del Decret 509/1977, de 25 de febrer, permet que la Secretaria de Comerç actuï a suggeriment del Ministeri d'Afers Estrangers, aquesta situació mai s'ha produït. Segons la Direcció General de Relacions Econòmiques Exteriors sempre s'actua a proposta de la Secretaria de Comerç.
24. Diari de Sessions del Congrés dels Diputats. Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament. Compareixença del Ministre de Comerç i Turisme, Sr. Gómez-Navarro Navarrete. 14 de desembre de 1994. V Legislatura. Núm. 385, 1994. Fins ara la CIAD només estudia les propostes presentades pel Ministeri de Comerç. A partir d'ara, el ministre declara la voluntat de buscar una major coordinació amb el Ministeri d'Afers Estrangers. Des d'ara, el ministre anuncia que la CIAD estudiarà també les propostes rebutjades inicialment pel Ministeri de Comerç, per així evitar el pes determinant del Ministeri de Comerç.
25. Aquest abandó té origen en la normativa legal reguladora dels criteris per a l'administració i aplicació del Fons d'Ajuda al Desenvolupament, concretament en l'article 7 del Decret 509/77, que estableix que la CIAD nomenarà l'ICO com a agent financer per a la instrumentació dels crèdits que s'atorguin amb càrrec al FAD. L'agent financer prestarà els serveis de caixa, control, instrumentació tècnica i amortització. Llavors, és clar que a la norma legal no s'atribueix capacitat negociadora alguna a l'ICO amb les autoritats estrangeres, i molt menys una negociació que es porti a terme amb posterioritat a l'aprovació per la CIAD.
26. ICO pàg. 28. Entrevistes a la SGFFE i a l'ICO. L'ICO porta a terme les negociacions que es refereixen a la part financera. Aquesta és una pràctica que palesa un escàs respecte pel principi de legalitat. Aquesta situació es dona perquè en l'aprovació que porta a terme la CIAD no s'inclouen les qüestions financeres, que són negociades posteriorment per l'ICO abans de l'arribada al Consell de Ministres. No es pot extreure de la normativa legal que la CIAD tingui potestat per a delegar aquestes qüestions en l'ICO. Només arriben operacions seleccionades amb criteris comercials i la negociació de les condicions financeres es porta a terme fora de l'abast de la CIAD.
27. No obstant això, la problemàtica que apreciem sobre la negociació, referida al moment en què es realitza i als subjectes que la porten a terme, pot veure's emparada per la norma legal, Decret 509/77. Forçant la seva interpretació, aquesta pràctica es pot considerar lícita però no legítima i, per tant, poc respectuosa amb el principi formal de legalitat.
28. Fernando Bedoya Ayuso. Director de SIRECOX.
29. Vegi's cap. III, 2.
30. Vegi's *supra* al present capítol.
31. Entre elles, Intersalus.
32. Aquesta situació implica que les empreses es limiten a concórrer a una operació i a rebre les compensacions pertinents per la seva activitat. En estar limitada la seva activitat, succeeix que la responsabilitat de la

correcció dels béns exportats recau completament en l'Administració espanyola.

33. La situació de desinformació obeeix a una sèrie de raons ben determinades, la majoria d'elles manifestades en les entrevistes que l'equip investigador ha mantingut amb representants de les empreses implicades com són: Ángel Alda de FOCOEX, Fernando Bedoya de SIRECOX, José Luís García Ubanell de CUBIERTAS y Mzov i Enrique Obach Téllez d'Intersalus: 1- manca de publicitat adequada per part dels organismes administratius competents en la gestió del FAD. 2- Insuficient coordinació entre les comunitats autònomes, administracions locals i Administració central. 3- Manca d'un servei d'assistència tècnica per a estats que volen optar a la concessió d'un crèdit FAD i per a empresaris interessats en participar en el mercat dels crèdits FAD.

34. SIRECOX s'ocupa d'exportar béns i serveis a estats sense solvència internacional, estats que en molts casos es troben intervinguts pel FMI. Desenvolupa la seva activitat en cinc àrees: serveis de promoció comercial, serveis de consultor especialitzat, disseny i execució en operacions de comerç compensat i exportació de béns i serveis. Es tracta d'una empresa pública en forma de societat anònima mercantil i està participada al 100 % per l'ICEX.

FOCOEX és una empresa pública que adopta forma de societat anònima i està participada en un 60 % per l'ICEX, en un 24 % pel BEX i en un 16 % per TÈNEO. El seu serveis impliquen la recerca de finançament per als empresaris espanyols interessats a competir en el mercat internacional i en l'exportació de béns i serveis adquirits a empreses espanyoles.

L'activitat d'aquestes dues empreses implica que estan en poder d'informació privilegiada i per tant són elles les que han de procurar arribar a tot l'empresariat espanyol. Però, estem davant de grans empreses que en molts casos no s'ocupen de la petita i mitjana empresa. Aquesta situació incideix desfavorablement en dos àmbits : a) els països del *Tercer Món* desconeixen totes les possibilitats que els ofereix el mercat espanyol, i això en molts casos pot ser negatiu per a les poblacions en vies de desenvolupament, perquè podrien intentar adquirir material que potser desconeixen que existeix; b) les petites i mitjanes empreses no poden optar als mercats de crèdit FAD. Un altre problema és la concentració d'empreses beneficiàries de FAD entre l'empresariat espanyol. Aquesta problemàtica ha estat denunciada pel Tribunal de Comptes, ja que es produeix una excessiva concentració en poques empreses del gruix del volum contractat amb càrrec al FAD. Aquesta situació es dona perquè les contractacions que fan les grans empreses públiques no es realitzen mitjançant concurs ni licitació. El senyor Ángel Alda de FOCOEX va manifestar que si s'utilitza el procediment de licitació es produeix una excessiva rebaixa en els preus que fa que els empresaris no puguin fer front als compromisos que han assolit.

35. Aquestes empreses no tenen problemes a l'hora d'exportar amb finançament FAD, atès el gran volum de negoci que realitzen i que implica una capacitat econòmica per a portar a terme prospeccions internacionals a la recerca de nous mercats i operacions. En la majoria dels casos aquestes empreses disposen d'oficines comercials als països on exporten i aquesta circumstància els permet conèixer totes les necessitats dels mercats on són presents.

Tothom sap que la indústria de drassanes és molt deficitària i que la seva activitat és molt carregosa per a l'economia estatal. Aquestes empreses no són competitives, però no es tanquen per molt diverses raons, com és la de mantenir els llocs de treball que proporcionen. En moltes ocasions tenen la necessitat de col·locar els seus productes a estats del Tercer Món per a poder subsistir. Com s'ha comprovat al capítol "Anàlisi temàtica", no sempre els béns exportats són necessaris per a les poblacions objecte de desenvolupament. Un exemple provenint d'una font que desitja restar a l'anònim, és que actualment s'estan construint dos vaixells pesquers a una indústria de drassanes a Galícia per a un país en vies de desenvolupament; el problema de la construcció d'aquests dos vaixells és que el conveni de crèdit no ha estat signat i en aquest moment es desconeix si l'estat de destinació se'ls quedarà. Aquesta actitud és

totalment irresponsable, però sobretot il·legal. No es pot començar a executar una operació fins que no s'hagi signat el corresponent conveni de crèdit. No es segueixen les disposicions legals referents al procediment de concessió d'un crèdit FAD i per tant es confirmen les tesis apuntades en l'anàlisi de les operacions destinades a la Xina on moltes de les operacions de crèdit tenen data de CV de crèdit posterior a l'aprovació per part del Consell de Ministres.

La situació que es dona en l'operació que es refereix a la construcció dels vaixells reflecteix la doble posició de les forces polítiques i socials. Mentre a Galícia els partits polítics i els sindicats pressionen perquè es realitzi l'operació sense complir amb l'escassa legalitat vigent, en altres àmbits indiquen que el FAD és un instrument nociu per a les poblacions objecte de desenvolupament i que s'ha de reformar perquè no es produeixin abusos per part de les empreses espanyoles.

36. En aquest context, aquestes empreses són les que poden aprofitar de forma més important el sistema de crèdits FAD, donat que poden portar a terme activitats de promoció en els mercats internacionals sense necessitat de treballar amb empreses intermediàries. El seu és un volum de negoci important.
37. No tenen un volum de negoci important donat que difícilment poden assolir el mercat internacional perquè no disposen de la infraestructura necessària per a poder donar-se a conèixer i depenen en gran mesura de les grans empreses públiques de promoció de l'empresariat espanyol. Fonts provinents d'aquest sector indiquen que es troben completament desinformades i els és difícil acudir al finançament dels crèdits. Indiquen que no es porta a terme una adequada labor de promoció de les empreses espanyoles en general, sinó una dedicació preferencial a la gran empresa. En molts casos, la necessitat d'intermediació comporta un encariment en el preu que es reflecteix en una reducció de beneficis a causa d'un ajustament en el marge comercial.

Capítol 5

Protecció dels drets humans i promoció del desenvolupament

1. Impacte dels projectes finançats amb FAD en els drets humans i el desenvolupament

Els capítols anteriors han vingut tractant aspectes molt concrets de la dinàmica del FAD, tant des d'una òptica comptable, com des d'un punt de vista més qualitatiu. Aquest estudi ha posat de relleu una sèrie de mancances del sistema de concessió de crèdits FAD. Ara bé, cal plantejar-se (1) el grau d'importància que Espanya dóna al respecte dels drets humans per part dels països receptors d'ajuda i, especialment, de crèdits FAD a l'hora de decidir la concessió d'un crèdit; i (2) l'eficàcia del Fons d'Ajuda al Desenvolupament com a sistema vàlid de desenvolupament dels països receptors.

En aquesta prospecció, cal tenir present la realitat del que ha suposat el FAD en el grau de desenvolupament dels països receptors des de la seva constitució l'any 1976.

a) Inclusió de la clàusula de respecte dels drets humans per part dels països destinataris de crèdits FAD¹

La qüestió referent al respecte dels drets humans per part dels països receptors d'ajuda externa al desenvolupament ha estat sempre un tema difícil d'abordar. Molts interrogants envolten aquesta qüestió, degut en bona part a la interrelació amb altres aspectes purament econòmico-comercials, de política exterior o fins i tot humanitaris. En aquest context, cal plantejar-se fins a quin punt una postura excessivament purista pot arribar a impedir el desenvolupament de la població. Fins a quin punt no estem penalitzant les poblacions en cas de suspensió o reducció de l'ajut al desenvolupament a conseqüència de conductes il·lícites dels seus governs? Què cal entendre per drets humans i qui està legitimat per apreciar la seva vulneració i decidir, en el seu cas, una cancel·lació de l'ajuda? No hi ha interessos comercials i polítics que dificulten la presa de decisions, especialment pel que fa al FAD, totalment deslligats de consideracions de desenvolupament? L'observació de la realitat no revela tractes discriminatoris segons quin sigui el país acusat de cometre violacions de drets humans?

Les Nacions Unides i altres organismes multilaterals, com ara la Unió Europea, així com els seus estats membres - entre ells Espanya -, han elaborat orientacions de cara a la concessió d'ajudes i crèdits al desenvolupament. Sense cap ànim de voler reduir el tema, considerem important recollir els trets fonamentals de la Resolució sobre Drets Humans, Democràcia i Desenvolupament de la Unió Europea de 28 de novembre de 1991, adoptada pel Consell Europeu de Ministres de Cooperació al Desenvolupament, ja que aglutina les línies fonamentals d'acció a l'hora de concedir ajuts al desenvolupament, fet que ajudarà a analitzar la pràctica seguida per Espanya.

Trets fonamentals de la resolució de 28 de novembre de 1991:

■ Parteix de la resolució de 29 de juny de 1991 sobre drets humans, en la qual es manifesta que la norma del dret i l'existència d'institucions polítiques i la legitimitat democràtica són les bases per a un desenvolupament equitatiu.

■ Els drets humans tenen una naturalesa universal i és el deure de tots els estats promoure'ls. D'altra banda, els drets humans i la democràcia són necessaris per aconseguir un desenvolupament sostenible. En aquest context, cal tenir en compte els termes de bon govern i despesa militar. El Consell considera important que la UE i els seus membres tinguin un enfocament similar en la defensa dels drets humans en els països en vies de desenvolupament. Això permetria donar cohesió i consistència a les iniciatives preses en aquest camp. L'objectiu d'aquesta resolució és formular criteris concrets, procediments i línies d'acció.

■ La Comunitat i els seus membres reconeixen la necessitat de donar un enfocament consistent als drets humans, la democràcia i el desenvolupament en la seva cooperació amb els països en vies de desenvolupament.

■ La Comunitat i els seus membres es comprometen a donar màxima prioritat a l'enfocament positiu que estimuli el respecte dels drets humans i la democràcia. Proposa algunes iniciatives mitjançant el suport a:

- ↳ països que intentin instaurar la democràcia i millorar la seva estructura de protecció dels drets humans
- ↳ la legitimitat d'eleccions
- ↳ l'enfortiment de l'administració de justícia i la prevenció del crim
- ↳ la promoció del paper de les ONG i d'altres institucions necessàries per a una societat plural
- ↳ l'opció d'un acostament descentralitzat de la cooperació
- ↳ assegurar una igualtat d'oportunitats per a tots.

■ El Consell remarca la importància del criteri del bon govern. El desenvolupament sostenible només pot ser aconseguit si es respecta un nombre de principis generals: polítiques socials i econòmiques, processos de decisió democràtica, transparència governamental, drets humans i llibertat de premsa i expressió. La Comunitat i els seus membres es comprometen a donar suport als esforços dels països en vies de desenvolupament per avançar en el bon govern i aquests principis hauran de ser l'eix en les seves relacions de cooperació.

■ En el cas de greus i persistents violacions dels drets humans o de serioses interrupcions de processos democràtics, la Comunitat i els seus membres es comprometen a estudiar respostes adequades a la llum de les circumstàncies, segons criteris equitatius i objectius. Com a mesures a adoptar, la resolució recull aquestes: queixes públiques o confidencials, canvis en el contingut o

canals dels programes de cooperació i, fins i tot, la suspensió de la cooperació amb els estats afectats.

■ La resposta de la Comunitat a les violacions de drets humans evitarà penalitzar la població per culpa d'accions governamentals. Més que una simple suspensió de les relacions de cooperació, és preferible adaptar les activitats de cooperació a fi d'assegurar que l'ajuda al desenvolupament arribi més directament als sectors més pobres de la població d'aquell país, per exemple a través de canals no governamentals o informals i alhora establint una certa distància en les relacions entre els governs. En tot cas, l'ajuda humanitària i d'emergència continuarà de la mateixa forma.

■ El Consell dona molta importància a les despeses militars; una excessiva despesa pot contribuir a incrementar la tensió d'una zona, o fins i tot la violació dels drets humans pot ser utilitzada per portar a terme accions de repressió interna o de negació dels drets humans reconeguts a nivell internacional. Això comporta que la Comunitat i els estats membres hauran de posar de manifest en les seves relacions amb països en vies de desenvolupament els efectes negatius que genera una excessiva despesa militar en els processos de desenvolupament. Amb aquest criteri, cal considerar el criteri d'oferir major suport a aquells països que aconsegueixin reduccions substancials en la seva despesa militar o, en el cas contrari, de reduir-lo. Així, la Comunitat i els seus membres demanaran als països en vies de desenvolupament la col·laboració voluntària amb el registre de l'ONU sobre transferència d'armes.

■ La Comunitat i els seus membres introduiran de forma explícita la consideració dels drets humans com un element en les seves relacions amb els països en vies de desenvolupament. Les clàusules de defensa dels drets humans seran inserides en els acords de cooperació.

Finalment, la resolució obliga la Comissió a trametre anualment un informe al Consell sobre la posada en pràctica d'aquesta resolució. Alhora, preveu que anualment mantinguin reunions la Comissió i representants dels estats membres per considerar polítiques i línies específiques d'acció per procurar per un respecte dels drets humans i per l'establiment d'un sistema de representació democràtica.

Amb l'aprovació del Tractat de la Unió Europea, la UE consagra definitivament la importància del respecte dels drets humans com un dels objectius generals de la Comunitat en el camp de la cooperació al desenvolupament i de la política exterior i de seguretat comuna.²

A partir de 1992, s'introdueix en els acords amb Brasil i els països del Pacte Andí, així com amb Albània i els estats bàltics, una clàusula que defineix els principis democràtics i els drets humans com un "element essencial" de l'acord. Aquesta clàusula marca un punt d'inflexió en les relacions amb tercers països ja que (1) passa a considerar els drets humans com un tema d'interès comú, element de diàleg i instrument per a realitzar diferents accions positives (i no només com a resposta davant possibles infraccions), (2) permet recórrer a mesures restrictives proporcionals a la gravetat

del cas concret, tot seguint el criteri d'evitar penalitzar la població pel comportament del seu govern, i (3) faculta a les parts, sobre la base del Conveni de Viena³ a considerar com a "violació substancial" de l'acord "tota violació greu i persistent dels drets humans o tota interrupció greu del procés democràtic" i, en base a això, a suspendre o donar per acabat un acord totalment o parcial.

D'altra banda, els acords celebrats amb els estats de l'OSCE, des de maig de 1992, inclouen un text que completa la clàusula "element essencial"; es tracta d'una clàusula suplementària que permet reaccionar de forma immediata adoptant dues possibles accions: (1) la suspensió explícita o "clàusula bàltica" i (2) la clàusula general de no execució o "clàusula búlgara", que preveu mesures apropiades en cas d'incompliment de les obligacions de les parts.

Seguint en aquesta línia, el 1993 la Comissió recupera el discurs de la resolució de 1991 i reafirma la necessitat de concedir prioritat a la consolidació de l'estat de dret; de regir-se pels principis de bon govern i de transparència en la gestió dels afers públics; de donar prioritat a la consolidació de la societat civil, especialment en els sectors de l'alfabetització, a la consolidació del teixit social, dels mitjans de comunicació...⁴

La importància que la UE dóna al respecte dels drets humans i dels principis democràtics en les seves relacions amb tercers països es tradueix en una sèrie d'instruments. A efectes d'estudi del sistema de crèdits FAD, cal fer menció de l'instrument referent a la consideració dels drets humans en les relacions contractuals entre la UE i tercers països.⁵ En aquest àmbit, la UE recomana una sèrie de mesures restrictives que permeten als estats membres reaccionar davant violacions dels drets humans greus o d'interrupcions importants de processos democràtics per part dels governs dels països prestataris, sempre seguint el criteri d'evitar la penalització de la població. Aquestes mesures restrictives són:

- ⤴ modificació del contingut dels programes de cooperació o dels canals utilitzats
- ⤴ reducció dels programes de cooperació cultural, científica i tècnica
- ⤴ ajornament de les reunions de les comissions mixtes UE-país prestatari
- ⤴ ajornament dels contactes bilaterals d'alt nivell
- ⤴ ajornament de nous projectes
- ⤴ negativa a respondre a les iniciatives que provinguin d'aquest associat
- ⤴ embargaments comercials
- ⤴ suspensió de la venda d'armes, interrupció de la cooperació militar
- ⤴ suspensió de la cooperació.

El marc legal previst per la UE garanteix una aplicació eficaç i equànime de les mesures protectores davant agressions contra els drets humans, tot deixant com a *ultima ratio* la suspensió de la cooperació. Són nou mesures que poden aplicar-se en funció de la gravetat de la violació de drets humans comesa i de les circumstàncies concretes del cas.

No obstant això, els diferents convenis de col·laboració amb tercers països, especialment en l'àmbit contractual, revelen situacions anòmales, provocades per la prevalença d'interessos polítics i sobretot econòmics. No deixa de ser eloqüent el fet que en els diferents acords comercials i de concessió de línies de finançament amb càrrec a fons d'ajuda al desenvolupament amb el Marroc i la Xina fins 1995 no s'hagi deixat constància de la necessitat de defensa dels drets humans i dels principis democràtics.⁶ Malgrat tot, considerem que la visió comunitària és correcta. Només cal aplicar-la amb equitat.

A fi de procurar per la necessària complementarietat entre els plantejaments de la UE i dels seus estats membres en matèria d'ajut al desenvolupament, des de finals dels anys 1980, s'ha anat imposant una gradual presa de consciència sobre la necessitat d'una coordinació més sistemàtica i recíproca en diferents camps considerats essencials, amb la finalitat d'arribar a un major acostament entre les polítiques de la Comunitat i dels estats membres.

En aquesta línia, en la Declaració de 18 de novembre de 1992 sobre determinats aspectes de la política de cooperació al desenvolupament a l'horitzó de l'any 2000, el Consell i els representants dels governs dels estats membres van remarcar la necessitat que la Comunitat i els estats membres enfortissin la coordinació en el camp de la cooperació al desenvolupament, a nivell polític i operatiu.⁷

El Tractat de la Unió Europea, en el seu Títol XVII, reconeix de forma explícita que la cooperació al desenvolupament és un objectiu comunitari, però estableix que la política comunitària en aquest àmbit és complementària de les polítiques dels estats membres.⁸ El TUE ve a ratificar la complementarietat d'ambdues polítiques, tot concedint especial atenció a la coordinació de les polítiques i de les operacions de cooperació entre els estats membres i la Comunitat.⁹

Paral·lelament, l'apartat 1 de l'article 130X disposa que "*els estats membres i la Comunitat coordinaran les seves polítiques en matèria de cooperació al desenvolupament i concertaran els seus programes d'ajuda, també en el marc d'organitzacions internacionals i de conferències internacionals.*" Aquest article preveu, per tant, un reforçament important de la coordinació a tres nivells: polític, operatiu i en els aforaments internacionals.

En definitiva el TUE estableix un marc i uns mitjans per a la consecució de la complementarietat i, a més a més, imposa a la Comunitat i als seus membres una sèrie d'obligacions en termes d'intercanvi d'informació, de coordinació i de complementarietat.

Posteriorment, la UE ha continuat treballant en la necessitat de complementar les polítiques de cooperació al desenvolupament entre la UE i els seus estats membres.¹⁰

Fins al moment, el resultat de la col·laboració a la pràctica ha estat discret. Tot i això, la voluntat de la UE i dels seus estats membres és tendir a una creixent cooperació i coordinació en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament i, per tant, també en l'àmbit del respecte dels drets humans en

les relacions d'ajut al desenvolupament amb tercers.¹¹

b) Espanya i la clàusula dels drets humans

Centrada la orientació de la UE en aquest àmbit, passem a analitzar quina ha estat la realitat a Espanya en els darrers anys.

D'una banda, el Ministeri d'Afers Estrangers ha vingut manifestant que el FAD s'orienta cada cop més a la consecució dels objectius propis de l'AOD marcats per la SECIPI. D'altra banda, afirma la necessitat de respectar la clàusula democràtica i, per tant, d'intervenir amb la suspensió, reducció o cancel·lació de l'ajuda en cas de vulneració d'aquella.¹² Per tant, el discurs polític va en consonància amb els postulats de l'ONU i de la UE.

A nivell operatiu, la realitat és ben diferent. A continuació exposem algunes dades¹³ que evoquen una pràctica que dista molt del marc legal dissenyat per la UE i per tant assumit per Espanya en tant que membre d'ella:

■ La SGFFE considera que les violacions de drets humans no tenen perquè comportar una suspensió de l'ajut en concepte de crèdits FAD, ja que això comportaria un greu perjudici als empresaris exportadors. Només en situacions extremes, es planteja algun tipus d'intervenció, i sempre es té molt en compte de quina es tracta.¹⁴ Es veu clar que no es considera de la mateixa manera una violació de drets humans a la Xina¹⁵ que al Perú o a Cuba.

■ Aportacions de l'empresariat espanyol.¹⁶

⤴ L'empresariat espanyol no confia excessivament en l'anomenada clàusula democràtica. Denuncia que, sovint, pressions sindicals han obligat a continuar amb el finançament d'operacions que des d'una òptica de respecte dels drets humans, en general, i de promoció del desenvolupament, en concret, no es creien ajustades.¹⁷

⤴ Hi ha una desconfiança vers la capacitat dels governs locals d'afrontar amb garanties la direcció del seu país. Hi ha moltes acusacions de corrupció i mala gestió dels funcionaris dels països destinataris.

■ Aportacions de les forces parlamentàries:

⤴ El Parlament espanyol ha vingut sol·licitant de forma reiterada la necessitat de vincular la cooperació espanyola a la democratització i respecte dels drets humans en els estats receptors, establint un sistema gradual de mesures restrictives. En l'informe del Parlament de 1992¹⁸ s'afirma que l'ajut al desenvolupament no és neutral ni indiferent davant del nivell de democràcia d'un estat. Cal actuar amb una permanent referència a la clàusula de democràcia.

Es suscita, doncs, la necessitat de justificar perquè un volum important de crèdits FAD recauen en estats on els drets humans no són garantits, o en estats que no s'han adherit als principals instruments

internacionals de protecció dels drets humans.¹⁹

↑ Al'antior legislatura, el Partit Popular va insistir en la necessitat de procurar per un major respecte dels drets humans, en especial en el cas de la Xina.²⁰ Les ajudes espanyoles a la Xina han crescut molt els últims anys, especialment pel que fa a crèdits FAD. Des de 1987 fins a 1993 la Xina va rebre 80.600 milions de pessetes en concepte de crèdits FAD. El 1995 es van concedir crèdits per valor de 12.000 milions de pessetes en condicions FAD i 24.000 milions en condicions normals OCDE. La raó sembla recaure sempre en oferir a l'empresariat espanyol uns recursos importants que li permetin la penetració en el mercat xinès.²¹ És una llàstima que aquesta insistència no hagi continuat un cop el Partit Popular ha assolit el poder ja que la condició de respecte dels drets humans a la Xina seria un element essencial atesa la dramàtica situació al respecte que viu el subcontinent xinès.

Estat d'adhesió dels principals instruments internacionals de protecció dels drets humans per part dels majors prestataris de crèdits FAD d'Espanya el 1996.

	Algeria	Angola	Argentina	Bolívia	Colòmbia	Xina	Mèxic	Marròc	Veneçuela	Perú
Conveni internacional drets econòmics, socials i culturals, 1966	●	●	●	●	●	NO	●	●	●	●
Conveni internacional drets civils i polítics, 1966	●	●	●	●	●	NO	●	●	●	●
Conveni internacional contra totes les formes de discriminació racial, 1969	●	NO	●	●	●	●	●	●	●	●
Conveni contra la tortura, 1984	●	NO	●	○	●	●	●	●	●	●
Conveni contra la discriminació de la dona, 1979	NO	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Conveni contra el genocidi..., 1948	●	NO	●	○	●	●	●	●	●	●
Conveni de protecció dels drets de la infància, 1989	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Conveni relatiu a l'estatut dels refugiats, 1954	●	●	NO	●	●	●	NO	●	NO	●

● conveni ratificat
 ○ conveni signat però no ratificat
 NO conveni no signat

2. Eficàcia del FAD com a sistema vàlid de desenvolupament dels països receptors

Qüestió annexa al respecte dels drets humans per part dels estats prestataris d'ajut espanyol, sobretot en concepte de FAD, és conèixer el grau d'eficàcia d'aquest sistema de finançament com a promotor del desenvolupament de les poblacions receptores de l'ajut. Cal plantejar-se si l'actual sistema de crèdits FAD espanyol contribueix al desenvolupament de les poblacions dels estats que reben el crèdit. Cal saber si els béns exportats són adequats a les necessitats de desenvolupament d'aquell estat. Cal saber si els béns exportats finalment han revertit en una millora de la qualitat de vida de la població receptora. Així com Espanya porta un control rigorós de les ajudes gestionades per la SECIPI, directament o bé a través d'ONG, cal saber si s'aplica el mateix rigor pel que fa a les ajudes finançades amb crèdits FAD.

Aquest estudi no ofereix la solució a tots aquests interrogants²² però sí que dóna claus per a una interpretació més ajustada a la realitat del que ha estat el FAD i de la seva contribució al desenvolupament de les poblacions beneficiàries.

A efectes de metodologia, partirem del concepte de desenvolupament emprat pel Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) en els darrers anys,²³ de tal manera que permeti contrastar la realitat del balanç qualitatiu del FAD amb un model teòric emmarcat *a priori*, i acceptat pràcticament per tots els països del món en tant que membres de l'ONU.²⁴

El PNUD utilitza la teoria del desenvolupament humà per a definir el concepte de desenvolupament; en aquesta teoria s'identifiquen quatre grans trets: productivitat, equitat, sostenibilitat a mitjà i llarg termini i potenciació (la qual depèn de l'augment de la capacitat de les persones). Per tant, és necessari prendre en consideració altres aspectes a part del creixement econòmic, en especial, l'atenció a la seva qualitat i distribució i a la seva sostenibilitat. Aquests trets de la teoria del desenvolupament humà es desglossen en tres elements bàsics:

1 - Ha d'englobar el desenvolupament econòmic així com el desenvolupament dels recursos humans, és a dir, formació de les capacitats humanes i ús d'aquestes.

2 - Ha de potenciar realment la sostenibilitat i viabilitat de les accions; és a dir, es deixa de parlar de desenvolupament i s'adopta el terme de desenvolupament sostenible.

3 - Ha de contribuir activament a la participació de la majoria de la població en el procés de desenvolupament sostingut i sempre fet en el seu benefici; ha de tractar-se d'accions econòmiques i de desenvolupament de recursos i capacitats humanes que promoguin el dret a la vida, a la salut, a l'educació, a l'adquisició de coneixements i capacitat i, finalment, a l'accés als recursos necessaris per a un estàndard de vida digne.

La definició d'aquest model teòric i el seu reflex en la realitat del FAD espanyol des de la seva

creació, però especialment en els darrers anys, mostra una sèrie de dades alarmants:

■ L'article 6 del Reial decret de 1977, regulador del FAD, estableix que la Comissió Interministerial haurà de controlar l'execució de cada operació i haurà d'avaluar els resultats de la mateixa; a tal fi, pot demanar la col·laboració dels organismes de l'Administració i d'aquells altres que estimi convenients. Fins ara, és a dir, després de pràcticament 20 anys de vigència del FAD, els diferents governs mai han fet ús d'aquesta potestat; el control exercit ha estat merament formal i, finalment, no hi ha hagut cap mena d'avaluació.

■ Control del FAD. Hi ha dos tipus de control: el financer i l'avaluació de les operacions finançades. L'únic control que s'exerceix consisteix en un sistema d'enquesta a les empreses beneficiàries, el qual es va implantar el 1994. Això vol dir que fins llavors, el Govern espanyol no coneixia el resultat de les operacions finançades amb crèdits FAD.

El sistema d'enquesta és una mena de control merament documental, des d'un òptica d'empresa i d'implantació comercial. En canvi, la valoració sobre la utilitat del projecte des d'un punt de vista d'ajut al desenvolupament no s'ha fet mai. Les raons per no aprofundir en el control i avaluació són econòmiques i de política comercial²⁵ i sembla descartar-se una avaluació dels efectes socials i econòmics que genera el projecte.

■ La mateixa SGFFE, encarregada de gestionar el Fons d'Ajuda al Desenvolupament, posa de manifest algunes d'aquestes mancances, al nostre entendre greus, en la fiscalització i control de les operacions finançades amb FAD:²⁶

⤴ Afirma amb rotunditat que no hi ha cap mena de control de les operacions finançades amb el FAD.

⤴ Les oficines comercials de les ambaixades espanyoles no fan cap tasca de fiscalització.

⤴ En cap moment s'han dissenyat prioritats en el pla del desenvolupament, donat que l'objectiu principal és la promoció de les exportacions espanyoles.

⤴ L'únic control que s'exerceix és el sistema d'enquesta a les empreses, abans esmentat. Amb aquest qüestionari el Govern pretén tenir informació fidedigna del resultat de les operacions d'exportació de béns espanyols a través de crèdits FAD.

⤴ L'estat prestatari fixa les prioritats del FAD i a partir d'aquí Espanya selecciona les empreses beneficiàries en funció del bé a exportar. Aquesta dinàmica, que seria la normal i lògica i està d'acord amb el que preveu la regulació legal del FAD, s'incompleix sistemàticament. L'ordre és exactament l'invers, de tal manera que és la SGFFE qui marca quins sectors comercials convé potenciar i llavors procedeix a l'adjudicació directa dels projectes que creu que més s'adeqüen a les seves conveniències.

■ Els grups parlamentaris han vingut reclamant amb insistència la necessitat d'impulsar nous mecanismes de control a part del sistema d'enquesta. En aquest sentit s'ha manifestat el Grup Popular, quan era a l'oposició parlamentària, el qual va proposar noves mesures de seguiment

i de fiscalització.²⁷

Per la seva banda, algun grup polític ha vingut qüestionant el fet que els controls sobre l'activitat del FAD siguin merament comptables i econòmics i no es plantegi la possibilitat d'endegar avaluacions sobre l'impacte dels crèdits FAD en el desenvolupament dels països beneficiaris.²⁸ L'argumentació de fons radica en la constatació que el FAD és una part important de l'ajut oficial al desenvolupament espanyol.

■ Part de l'empresariat consultat critica la manca d'estudi de les necessitats reals de l'estat destinatari del crèdit. Tot i que es sol atribuir a una mala gestió del govern de l'estat beneficiari, el fet és prou significatiu per posar de relleu que el Govern Espanyol no coneix les mancances socials i econòmiques del país prestatari i, en conseqüència, s'exporta allò que més beneficia l'empresa espanyola.

■ L'avantprojecte de creació d'un nou fons d'ajuda al desenvolupament,²⁹ projectat en època de govern del PSOE, tampoc inclou més mesures de control. D'altra banda, l'actual govern del PP no sembla tenir massa interès en donar sortida a una reforma de l'actual FAD així com tampoc té voluntat d'incorporar nous mecanismes de control i avaluació diferents als que criticava quan era a l'oposició parlamentària.

Les conclusions d'aquest apartat venen recollides al capítol de conclusions finals.

3. Annex: L'ajut oficial al desenvolupament concedit pels Països Baixos

La inclusió d'aquest annex monogràfic sobre la realitat de l'ajut oficial al desenvolupament als Països Baixos en el capítol dedicat a la protecció dels drets humans i a l'avaluació i control de l'AOD i, en concret del FAD, respon a la intenció de posar de manifest altres sistemes de protecció i control emprats per països desenvolupats, amb més experiència en el camp de l'ajut al desenvolupament que Espanya. Cal aclarir que l'estudi de la realitat dels Països Baixos s'ha fet emprant fonts secundàries, atès que no era l'objecte d'aquesta investigació. D'aquesta manera, es mostra un model teòric-legislatiu adaptable a Espanya que ofereix major protecció i control dels drets humans i de la fiabilitat de les ajudes concedides per mitjà de crèdits FAD.

A fi de copsar amb major claredat la realitat holandesa, hom ha considerat adient fer una breu descripció de l'evolució dels plantejaments dels Països Baixos en el seu AOD i en l'atorgament de crèdits subvencionats.³⁰

El punt de partida del nostre estudi cal situar-lo el 1989, moment en què el sistema internacional sofreix un ruptura decisiva, fet que porta els Països Baixos a basar la seva política de desenvolupament en aquests sis punts:

- 1 - priorització del desenvolupament institucional
- 2 - major connexió entre l'ajuda d'emergència, de reconstrucció i de transició i major eficàcia de l'ajuda
- 3 - importància dels factors culturals
- 4 - inclusió del criteri del bon govern com un factor a tenir en consideració
- 5- major descompartimentalització de la política exterior, tot entenent l'ajuda oficial al desenvolupament com una part de la política exterior del país
- 6 - major coordinació entre les polítiques referents al comerç, deute extern, relacions internacionals, cooperació al desenvolupament, Europa, medi ambient i drets humans; són aspectes cada vegada més interconnectats que obliguen a adoptar una política integradora, descompartimentada.

Seguint aquest plantejament, el Govern Holandès ha publicat una sèrie de documents de treball que pretenen l'optimització de l'AOD als països en vies de desenvolupament. El 1990, en resposta als ràpids canvis en les relacions Nord-Sud, el ministre holandès de Cooperació per al Desenvolupament, Sr. Pronk, va publicar el document polític "*A World of Difference: a new framework for development cooperation in the 1990's*". Posteriorment, el setembre de 1993, "*A World of Dispute: a survey of the frontiers of development cooperation*" posa al dia els continguts de la primera obra.

A World of Dispute conté aquests trets principals:

- prioritització de la consecució de la pau i la prevenció de conflictes violents,
- redistribució dels limitats espais mediambientals,
- reducció del creixement de la població,
- eliminació de les causes ecològiques, polítiques i socioeconòmiques de les migracions,
- combinació de l'efectiva reducció de la pobresa amb la reducció de les desigualtats de tipus econòmic.

El setembre de 1995, es publica un nou document, el qual ve a completar els anteriors: *Aid in Progress. Development Cooperation and the review of the Dutch Foreign Policy*, que pretén revisar tota la política exterior dels Països Baixos, amb la intenció de coordinar i incrementar l'efectivitat de la seva política internacional.³¹

En tots tres documents així com en altres publicats en aquest període³² ressalta la idea fonamental que l'ajuda no és més que un aspecte de la cooperació internacional al desenvolupament, la qual també engloba altres aspectes: mesures preferencials i subvencions en l'àrea del comerç internacional, inversió estrangera, accés al *know-how* i a la tecnologia, accés als recursos ambientals limitats...

Tot i acceptar que l'AOD és una mesura positiva per als PVD, els Països Baixos matisen sota quines condicions es dona a l'hora de valorar la seva eficàcia. Hi ha molts factors, nacionals i internacionals, a nivell macroeconòmic que tenen un impacte determinant en l'efectivitat de l'ajuda: polítiques macroeconòmiques estables; inversió en la gent, formació i salut; polítiques comercials permissives tendents a facilitar la integració de les economies subdesenvolupades en els mercats mundials; relacions d'intercanvi més justes i reducció de les pràctiques proteccionistes; participació de la gent en el progrés...

D'altra banda, la cooperació al desenvolupament s'entén no només com un instrument per a un ordre internacional més equitatiu, sinó també per a la prevenció del desordre.³³

Gestió de l'AOD dels Països Baixos

1. Volum

El 1993 va suposar el 0,82 % del PNB, és a dir, un 0,04 % menys que el 1992. Part d'aquest volum es deu a la imputació de les despeses dels sol·licitants d'asil (allotjament i manutenció durant un any) en el total d'AOD, mesura permesa pel CAD.

El 1992 i 1993, el 80,13 % de l'AOD el gestionava el Ministeri d'Afers Estrangers i de Cooperació al Desenvolupament. El 20 % restant es repartia entre 10 ministeris més, destacant-ne el Ministeri de

Finances amb el 7,99 %. El 1993, la despesa bruta en AOD va ser del 2,8 % del PNB, un 0,2 % menys del pressupostat (3 %).³⁴ Tot i la importància del Ministeri d'Afers Estrangers, el CAD qüestiona l'excessiva fragmentació de l'AOD en el seu informe sobre l'AOD dels Països Baixos de 1994/1995.

2. Ajut bilateral

A conseqüència de *A World of Dispute*, el Govern Holandès va suspendre l'ajut a 12 països, entre ells Xina, Xile i Colòmbia.

La triple classificació dels països per regió, sector i programes que fins llavors utilitzava, va ser substituïda per quatre noves categories. L'objectiu es va reorientar cap a l'eliminació de la pobresa, la protecció mediambiental, la millora de les condicions de vida dels pobles i l'autonomia de la dona.

Les quatre noves categories són:

- ⤴ cooperació regular amb els països,
- ⤴ països amb els quals s'hagi signat un acord de desenvolupament sostenible, que no només cobreixi l'AOD sinó que també abasti altres ministeris,
- ⤴ països on els esforços s'orienten directament a resoldre conflictes i aconseguir rehabilitacions,
- ⤴ països en transició, en plena transformació estructural cap a una societat de mercat democràtica.

Com a norma, la cooperació amb els països de les dues primeres categories és estructural, a llarg termini i orientada al desenvolupament. La segona categoria inclou els tres països amb els quals els Països Baixos han signat acords de desenvolupament sostenible: Benin, Bhutan i Costa Rica.³⁵

3. Qualitat i condicions financeres de l'ajut

L'ajut deslligat. Originàriament, l'ajut financer estava lligat a la despesa en béns holandesos. A mitjans dels 1970, es signà un acord internacional per deslligar part de l'ajuda. Els esforços dels Països Baixos s'encaminen a aconseguir que l'ajuda es gastí en els països en desenvolupament, és a dir, que la font de subministrament sigui un país del sud.

Bon govern i participació en el desenvolupament. El suport al bon govern és actualment una de les prioritats de l'ajuda dels Països Baixos: efectiu sistema de llei i ordre, accés dels individus al mercat i l'oportunitat de participar en el sistema polític. Aquests elements constitueixen el bon govern. Té una gran importància a l'hora d'assegurar l'èxit en un procés de desenvolupament. Es pren consciència, per tant, de la relació indiscutible entre democràcia i desenvolupament.

Aquest fet ha justificat la reducció o suspensió de l'ajuda en casos de flagrants violacions dels drets humans, de declivi seriós del creixement de la democràcia o d'una persistent despesa militar excessiva.³⁶

4. Ajut lligat

En aquest punt, cal destacar els esforços dels Països Baixos en els diferents organismes internacionals per aconseguir un major grau de deslligament de l'ajut.

En tot cas, organitzen l'ajut al desenvolupament lligat entorn el Programa DRET - Development-Related Export Transactions Programme, el qual té per objectiu principal garantir una màxima transparència en la gestió d'aquest ajut.

El programa DRET és el substitut del programa LCL (Less Concessional Loans), implantat el 1991. Consisteix en un préstec subsidiat en un 40 % del total. La resta, el 60 %, l'ha de finançar el govern receptor. Òrgan executor d'aquests crèdits és el Netherlands Credit Insurance Company (NCM), que té funcions similars a les que realitza l'ICO a Espanya.

El Paquet d'Hèlsinki adoptat el 1992 va afectar el programa DRET, especialment pel que fa a la condició de no perseguir objectius econòmicament rendibles (tot i que la Xina és el país que més ajut rep actualment).

Aquests factors de restricció van fer declinar l'ús d'aquest programa DRET³⁷ i des de 1992 ve complementat pel Programa MILIEV, Environment and Economic Self-Sufficiency, consistent en concedir donacions per afavorir iniciatives industrials que inverteixin en projectes que contribueixin positivament a la conservació del medi ambient.

5. Organització

Cal destacar l'existència del National Advisory Council for Development Cooperation (NAR), el qual és un consell assessor del ministre per a la Cooperació al Desenvolupament.³⁸

Per altra banda, des de 1986 existeix el Council For Development Cooperation (ROS), òrgan consultiu responsable d'assegurar una coherència entre la política de desenvolupament i la política en altres camps.

6. Gestió d'un projecte

El cicle d'un projecte de cooperació al desenvolupament es divideix en dues fases:

- **Projecció del desenvolupament (Development Screening), fase introduïda el 1992: és un**

mitjà per avaluar el probable impacte del projecte sobre la pobresa, l'autonomia de la dona i el medi ambient i la seva contribució al desenvolupament sostenible.

■ La fase de control (Control Checklist), emprat per primera vegada el 1993: s'utilitza per facilitar una millor realització de les activitats de control en la identificació, la formulació i valoració de les fases.

7. Qualitat de l'ajuda

Els últims anys, els Països Baixos han pres una sèrie de mesures per a millorar la qualitat del seu ajut al desenvolupament:

- ⤴ gestió de menys programes/projectes d'ajut
- ⤴ més control per part dels grups beneficiaris
- ⤴ millor direcció en la realització de les activitats
- ⤴ simplificació dels procediments
- ⤴ avaluacions sistemàtiques de l'ajut.

8. Avaluació dels projectes

Un tema important és el sistema d'avaluació de l'ajut utilitzat pel Govern Holandès, el qual conté elements interessants que podrien ser implantats al sistema espanyol.

El sistema holandès preveu l'existència de dos tipus d'avaluació:

■ Avaluacions externes de matèries específiques, sectors o programes, dutes a terme per un organisme anomenat Operations Review Unit (IOV).

La Operations Review Unit (IOV) és un òrgan independent que té per missió avaluar els efectes de l'ajut d'una manera sistemàtica. Va ser creada el 1987 per ordre ministerial i des de llavors ha portat a terme 263 informes fins a setembre de 1995. Inicialment, el seu treball anava molt orientat a l'avaluació de projectes individuals, però al llarg dels anys 1980 va reorientar-se cap a estudis sobre programes interrelacionats, temes (aspectes d'organització, direcció i orientació de les activitats), sectors i regions.³⁹ Des de 1984, també ha vingut portant a terme plans a mitjà termini.

La intervenció de la IOV ha fet que l'ajut al desenvolupament concedit pels Països Baixos busqui més un desenvolupament sostenible i de qualitat.⁴⁰

■ Avaluacions portades per les unitats descentralitzades de la DGIS, en referència a programes i projectes concrets.

Des de començaments de 1995, les ambaixades dels Països Baixos en el país de destinació de l'ajut

porten a terme un seguiment regular i continuat dels projectes,⁴¹ atenent a aquests paràmetres:

- ⤴ qualitat i quantitat dels recursos emprats
- ⤴ implantació del projecte pel que fa a les activitats concretes
- ⤴ aconseguiment dels objectius i de la sostenibilitat dels resultats.

Cada projecte és avaluat dos cops l'any. Finalitzada l'avaluació d'un projecte, es realitzen informes sobre la seva qualitat, indicant-ne quins trets són encertats i quins problemàtics.

Finalment, el sistema d'avaluació també ha introduït tests de projecció al desenvolupament sobre totes les activitats abans de ser posades en marxa. Aquest sistema és un procés integrat que busca la transparència i la consistència de la presa de decisions, on es prioritzen aquests objectius: (1) reducció de la pobresa, (2) promoció de la dona, (3) protecció del medi ambient, (4) desenvolupament sostenible, i (5) control i direcció de l'ajut.

9. La Unió Europea

El Tractat de Maastricht especifica que la política de la UE només ha de complementar l'ajut dels estats. Això comporta que l'ajut bilateral sigui competència dels estats membres. No obstant això, el Tractat requereix a la UE i als estats membres a coordinar les seves polítiques en el camp de la cooperació al desenvolupament. En aquest sentit, el Consell de Ministres per a la Cooperació al Desenvolupament dels Països Baixos va adoptar diverses resolucions en diferents sectors per tal d'aconseguir aquesta coordinació: eradicació de la pobresa, educació, salut, seguretat alimentària, ajustament estructural i integració regional.

10. Protecció i promoció dels drets humans⁴²

Els Països Baixos han dut a terme una intensa activitat en la defensa dels drets humans i també en la inclusió de clàusules democràtiques en les seves relacions de cooperació al desenvolupament amb països en vies de desenvolupament.

Diversos documents polítics sobre drets humans en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament i, en general, en el si de la política exterior avalen aquest posicionament. Somerament, en citem els següents:

■ Memoràndum presentat al Parlament pel ministre d'Afers Estrangers i el ministre de Cooperació al Desenvolupament, el 3 de maig de 1979. Concedeix una importància crucial a la relació entre drets humans i cooperació al desenvolupament. La idea de drets humans està molt lligada a la idea de democràcia i la idea de promoció dels drets humans és un element essencial de la política exterior.

■ *A World of Difference. A new framework for development cooperation in the 1990's*

(1990). Aquest document és una resposta als canvis del sistema internacional de 1989-1990 i pretén ser també un revulsiu a la crisi de les polítiques de desenvolupament, a nivell nacional i internacional.⁴³ Davant d'això, es passa a considerar la llibertat i els drets humans, civils i polítics, com una precondition per a la realització dels drets econòmics i socials. Per tant, la cooperació al desenvolupament ha de ser vista com un suport a la política de drets humans. És a dir, la realització dels drets econòmics, socials i culturals necessita del respecte dels drets civils i polítics per a la consecució de les polítiques de desenvolupament.

■ *A World of Dispute. A Survey of the frontiers of development cooperation, 1993.* Aquest document posa molt d'èmfasi en la relació entre democràcia i desenvolupament i drets humans; especialment entorn la noció de *bon govern*.⁴⁴

■ Informe de 1992 de seguiment dels Països Baixos de la Resolució sobre Drets Humans, Democràcia i Desenvolupament, adoptada per la UE-Consell de Ministres sobre Cooperació al Desenvolupament, el 28 de novembre de 1991. Incideix novament en la importància dels drets civils i polítics (bon govern) en la consecució d'una distribució equitativa del desenvolupament econòmic.

Finalment, cal esmentar que, pel que fa a la gestió de l'ajut bilateral, els Països Baixos l'han concentrat en un número limitat de països, a partir de la consideració que els efectes de l'ajut són a llarg termini. Entre els criteris que es tenen en compte a l'hora de seleccionar els beneficiaris, el respecte dels drets humans és un factor determinant.

Malgrat tot, també hi ha esclatxes de foscor i disfuncions entre el discurs polític i la realitat. L'important volum d'ajut que rep la Xina, especialment d'ajut lligat, n'és un exemple paradigmàtic.

Notes

1. El títol d'aquest apartat fa referència explícita al FAD donat que existeixen diferències substancials amb la resta de modalitats d'ajut al desenvolupament, les quals donen més importància a la clàusula de respecte dels drets humans.
2. Articles 130U i J.1, apartat 2n del TUE. Vegi's en aquest sentit, la comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, document COM (95) 567 final.
3. Article 60, ap.1, 2 i 3.
4. Document COM (94) 42 final, 23 de febrer de 1994.
5. Document COM (95) 216 final. Comunicació de la Comissió sobre la inclusió del respecte dels principis democràtics i dels drets humans en els acords entre la Comunitat i tercers països.

6. Vegi's document COM (95) 216 final, annex 3. Comunicació de la Comissió sobre la inclusió del respecte dels principis democràtics i dels drets humans en els acords entre la Comunitat i tercers països.
7. Document COM(93) 195 final, 10 de maig de 1993. Comunicació de la Comissió al Consell i al Parlament Europeu relativa als procediments de coordinació entre la Comunitat i els estats membres a nivell polític i operatiu.
8. Article 130 TUE.
9. Vegi's en aquest sentit, la Resolució del Consell de Desenvolupament sobre la complementarietat entre les polítiques i les accions de desenvolupament de la Unió i dels estats membres, d'1 de juny de 1995.
10. Document COM(95)160 final, 3 de maig de 1995. Comunicació de la Comissió al Consell i al Parlament Europeu sobre la complementarietat entre la política comunitària de cooperació al desenvolupament i les polítiques dels estats membres.
11. Vegi's document COM(95) 700 final, 15 de desembre de 1995. Informe final de l'experiència pilot de coordinació operativa entre la Comunitat i els seus estats membres. Propostes d'aprofundiment i generalització de la coordinació operativa. L'experiència pilot portada a terme amb Bangladesh, Costa d'Ivori, Costa Rica, Etiòpia, Moçambic i Perú va oferir una sèrie de resultats positius: (1) millor coneixement recíproc de les intervencions d'uns i altres a través d'intercanvis d'informació, reunions periòdiques; (2) determinació de duplicitats innecessàries i de llacunes en la cooperació europea; i (3) adopció de posicions comunes entre la UE i els estats membres. Malgrat això, també es van detectar dificultats/mancances: especialment, la necessitat de millorar els aspectes qualitatius de la coordinació, ampliant la complementarietat de les polítiques de cooperació i definint les línies directrius i prioritats sectorials comunes.
12. Informació extreta de l'entrevista mantinguda amb els Srs. Manuel Valencia i Ramon Abaroa, director general i sotsdirector, respectivament, de la Direcció General de Relacions Econòmiques Internacionals del Ministeri d'Afers Estrangers.
13. Han estat extretes al llarg del treball de recerca.
14. Opinió expressada en l'entrevista mantinguda el dia 16 d'octubre de 1996. Ja citada anteriorment.
15. La postura de l'anterior Govern i la tendència mostrada per l'actual Govern, del Partit Popular, van en la línia de considerar el FAD com un instrument idoni per a col·locar els exportadors espanyols en condicions d'igualtat respecte als seus principals competidors. En aquest sentit, la Xina és un mercat molt important per a la indústria espanyola; per tant, una sèrie de raons de tipus comercial, financer i econòmic en benefici d'Espanya justifiquen la continuïtat en la concessió de crèdits FAD a aquest país. En cap moment es planteja cap referència a la necessària protecció dels drets humans mitjançant els instruments de prevenció i resposta previstos per la UE. Vegi's BOCG, 18-10-1994: Contestació del Govern Espanyol a les preguntes dels diputats Manuel Arquerós Orozco i Rafael Antonio Hernando Fraile, del Grup Parlamentari Popular, sobre ajuts concedits a l'Uruguai i la Xina amb càrrec al Fons d'Ajuda al Desenvolupament.
16. Informació extreta de les entrevistes mantingudes amb els màxims responsables de les principals empreses exportadores de béns finançats amb crèdits FAD.
17. Fonts empresarials consultades afirmen que la construcció de vaixells "camaroneros" per ASTILLEROS ESPAÑOLES, SA amb destinació a Camerun ha continuat gràcies a les pressions dels principals sindicats espanyols, tot i no existir el corresponent conveni de crèdit signat amb el Camerun.
18. Congrés dels Diputats, 1992, pàg. 46, punts 1, 2 i 3.
19. Vegi's el quadre-resum al final del present capítol.
20. Entrevista mantinguda amb el diputat del Grup Popular Hernando Fraile, el dia 18 d'octubre de 1996 a la seu dels grups parlamentaris de Madrid.
21. Vegi's Diari de Sessions del Congrés dels Diputats. Comissió d'Afers Estrangers. 10 de maig de 1995. Núm.

- 490/1995. Pregunta del diputat del Grup Popular Sr. Milián Mestre sobre la política espanyola vers la Xina. Resposta del sotssecretari del Ministeri d'Afers Estrangers, Sr. Ezquerro-Calvo.
22. Un estudi d'aquesta envergadura comportaria portar a terme una investigació de camp en els països beneficiaris ja que la informació sobre l'estat dels projectes finançats amb FAD és inaccessible a Espanya o bé no es coneix ni es controla per part del Govern Espanyol. Més endavant, s'entra a fons en aquest tema.
 23. S'ha prè de referència l'Informe sobre Desenvolupament Humà corresponent a 1995 i 1996 a fi d'utilitzar una terminologia actualitzada.
 24. L'elecció del concepte utilitzat per l'ONU ha prevalgut per sobre del concepte emprat pel Banc Mundial. Al nostre entendre, aquest últim és més simplista ja que es basa únicament en el nivell de PIB. Pensem que és convenient afrontar el concepte de desenvolupament des d'una òptica més global i integradora.
 25. Vegi's la compareixença del ministre de Comerç i Turisme, Sr. Gómez-Navarro Navarrete. Diari de Sessions del Congrés dels Diputats. Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament, 14 de desembre de 1994. V Legislatura. Núm. 385, 1994. El ministre va deixar clar que el motiu per no portar a terme controls qualitatius d'impacte social dels projectes és purament econòmic, donat el seu elevat cost. D'altra banda, pensem que a darrera també hi ha raons de política comercial que aconsellen no fer aquests tipus d'estudis ja que comportarien haver de modificar l'actual sistema i moltes empreses en sortirien perjudicades.
 26. Informacions extretes de la reunió mantinguda amb responsables autoritzats de la SGFFE, el dia 16 d'octubre de 1996.
 27. En el transcurs de la reunió mantinguda amb el diputat popular Hernando Fraile, el dia 18 d'octubre de 1996, es va insistir en aquesta qüestió.
 28. Vegi's la intervenció del diputat de CiU Lluís Recoder Miralles al Diari de Sessions del Congrés dels Diputats de 7 de febrer de 1995. Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajuda al Desenvolupament. Compareixença del secretari d'Estat de Comerç Exterior, Apolonio Ruíz Ligeró.
 29. Anomenat Fons d'Ajuda al Comerç Exterior (FAEX).
 30. Els documents utilitzats per a l'elaboració d'aquest annex han estat essencialment:
 - ♦ *A World of Difference: a new framework for development cooperation in the 1990's.*
 - ♦ *A World of Dispute: a survey of the frontiers of development cooperation, 1993.*
 - ♦ *A World of Difference.*
 - ♦ OCDE-CAD, *Informe de l'Ajuda al Desenvolupament concedit pels Països Baixos, 1994-1995.* OCDE/CAD/AR (94) 1/15.
 - ♦ Contestació dels Països Baixos a l'esmentat Informe.
 - ♦ *Aid in Progress. Development Cooperation and the review of the Dutch Foreign Policy, 1995.*
 31. Extret del prefaci del document.
 32. Des de 1990, el Govern Holandès ha publicat més de 30 documents d'anàlisi política en relació amb la cooperació al desenvolupament. Entre ells, cal destacar:
 - ♦ Canvi climàtic, 1990/1991.
 - ♦ Cooperació al desenvolupament i educació als anys 1990, 1991-1992. Aquest document prioritza la política d'Holanda en la millora de l'educació en els països en desenvolupament, especialment educació primària als països de l'Àfrica subsahariana.
 - ♦ Cooperació al desenvolupament multilateral, 1991-1992.
 - ♦ Recerca i desenvolupament, 1991-1992.
 - ♦ Memoràndum: Ajut bilateral deslligat pels països de l'UE a nivell comunitari. (*Untying of Bilateral Aid from EC Member States at Community Level, 1991*). Fa una defensa de l'ajut deslligat i proposa

mesures perquè la UE adopti aquesta posició.

33. El desenvolupament no és possible en una situació d'instabilitat. La cooperació al desenvolupament pot servir per alleugerir les situacions de pobresa però, a més a més, pot servir per restaurar l'estabilitat en països en conflicte, creant les condicions bàsiques per a un procés de creixement econòmic i social.
34. Font: National Budget and Budget Statement, 1993.
35. Elements d'aquests acords:
 - a - sostenibilitat ecològica
 - b - millora del nivell de vida
 - c - justícia: per tant, inclou oportunitats per al desenvolupament de la dona i els drets humans.Font: CAD Memorandum 1989/1990 i Anuaris de Cooperació al Desenvolupament 1991 i 1992.
36. L'inconvenient d'aquest plantejament resideix en que la informació sobre la despesa militar en els països en desenvolupament no està al dia i, a més a més, és incompleta.
37. De 1991 a 1992, va haver-hi una reducció de més del 60 %: 180 concessions el 1991 i 66 el 1992.
38. Es poden trobar similituds amb el Consell de Cooperació al Desenvolupament del sistema espanyol.
39. Malgrat tot, fins al moment, no consta l'existència d'estudis sobre crèdits subvencionats.
40. Durant 1992 i 1993 la IOV va portar a terme diferents estudis. El 1992, va publicar els resultats de dos estudis:
 - 1-Sector Aid and Structural Adjustment: support for the sugar industry in Tanzania.
 - 2-Rice Cultivation by Farmers, in Office du Niger, Mali, 1979-1991.El 1993 va publicar altres informes:
 - 1-The Flood Action Plan, Bangladesh.
 - 2-Evaluation and Monitoring: The Role of Project Evaluation and Monitoring in Bilateral Aid, que comportà l'anàlisi de 180 informes així com un estudi de camp a Burkina Faso, Pakistan i Egipte.
41. S'han fet experiències pilot a Mali, Pakistan i Bolívia.
42. Font principal: Resposta dels Països Baixos a l'Informe del CAD sobre les activitats per promoure els drets humans en els països en desenvolupament, juliol de 1995.
43. Crisi provocada per: preponderància de l'ajustament sobre el desenvolupament, absència de diàleg, erosió de les funcions del sector públic, insuficient participació i democratització i crisi en el camp teòric-reflexiu del desenvolupament.
44. El concepte de "Good governance" pren especial importància a partir del final de la guerra freda.

Conclusions i propostes finals

1. Conclusions finals

1. Origen del FAD

El FAD va néixer com un instrument financer per a ajudar la indústria espanyola en les seves exportacions. Amb el temps s'han aplicat mesures cosmètiques per a poder-lo incloure i utilitzar com a sistema d'Ajut Oficial al Desenvolupament.

2. El FAD es considera AOD

Els crèdits FAD són considerats AOD però són concedits de forma vinculada a una operació a preu de mercat; per tant, la seva presència en l'AOD no és legítima ja que estan supeditats a la concessió de capitals que no són computables com a AOD.

3. Informe del Congrés dels Diputats de 1992

El Govern Espanyol no té en compte l'informe del Congrés dels Diputats de 1992 sobre què ha de ser l'ajut oficial al desenvolupament perquè aquesta part de la política espanyola pel desenvolupament és complementària als interessos dels empresaris i dels bancs privats a causa de la seva forma de concessió. Així, dels objectius fixats per la legislació espanyola es desprèn que el FAD està en contradicció amb les recomanacions que el 1992 va efectuar el poder legislatiu.

4. Publicitat del FAD

↑ Els informes periòdics del Govern a les Corts Generals sobre l'estat del FAD i els butlletins d'informació de l'ICE on queda plasmada tota aquesta informació no satisfan en absolut el principi de publicitat material; es tracta tan sols d'un pur formalisme on ni els parlamentaris ni, per extensió, els ciutadans no poden exercir un control exhaustiu del FAD; on no és possible calibrar amb exactitud les repercussions del FAD ni efectuar una anàlisi qualitativa d'aquesta modalitat d'ajut al desenvolupament.

↑ Es produeix una manca d'accés real als arxius i expedients d'operacions FAD en base a una interpretació restrictiva de la Llei 30/1992 per part dels responsables governamentals.

5. Coordinació administrativa

Predomina un ambient de caos a nivell institucional, competencial i administratiu en la gestió de l'AOD i del FAD.

6. Distribució territorial del FAD i de l'AOD espanyols

Hi ha una classificació de països menys desenvolupats que poden rebre crèdits FAD, però normalment, els països d'Amèrica Llatina i del nord d'Àfrica, per raons històriques i geogràfiques i el continent asiàtic, per raons comercials òbvies, tenen preferència. És una pràctica contrària a les pautes marcades per la CIAD el 1984, denunciada pel Tribunal de Comptes i per l'OCDE-CAD en els seus respectius informes de fiscalització sobre el FAD (1991) i de l'AOD espanyol (1993).

7. Preponderància de criteris econòmics i comercials en la concessió de crèdits FAD

⤴ L'Administració espanyola vulnera el Consens OCDE de forma reiterada perquè exporta gran quantitat de béns que tenen una rendibilitat econòmica. Això implica que l'OCDE no porta a terme l'estricta control que s'espera d'aquest organisme. Un exemple incomprensible és la gran quantitat de plantes industrials que es construeixen i entreguen clau en mà amb finançament FAD. Els països més desenvolupats d'entre els països en vies de desenvolupament, com són l'Argentina i Mèxic, utilitzen el FAD per a l'adquisició de béns que tenen rendibilitat econòmica; especialment de béns d'infraestructura i plantes industrials clau en mà.

⤴ Es realitzen operacions que només són profitoses per als interessos de la indústria espanyola, en especial per al manteniment de serveis directament vinculats al sector públic (aquest és el cas de les exportacions navals espanyoles al Marroc).

⤴ Els crèdits FAD són una eina comercial per a la promoció de les empreses espanyoles.

⤴ Els estats que volen obtenir un crèdit FAD han de confiar la defensa dels seus interessos a empreses de caràcter mercantil.

⤴ Es produeix una situació d'oligopoli del mercat d'ajuda al desenvolupament en favor de les grans empreses públiques i privades.

8. Despeses locals

L'OCDE limita el percentatge destinat a despeses locals, la qual cosa redueix les possibilitats dels prestataris d'imputar al crèdit rebut l'adquisició de béns i serveis produïts a l'estat prestatari; i per altra part, impossibilita la despesa d'infraestructura necessària per a acomodar els béns i serveis adquirits amb càrrec al FAD.

9. Tramitació administrativa dels crèdits FAD

La poca concreció dels filtres administratius realitzats per les autoritats comercials fa que les aprovacions de la CIAD i del Consell de Ministres siguin mers tràmits. Ambdós òrgans han fet un abandó de les seves funcions atorgades per llei a favor de la Direcció General de Política Comercial del Ministeri de Comerç (i dins d'aquesta, de la sotsdirecció general de Foment Financer a l'Exportació).

10. Protecció i promoció dels drets humans en els països receptors d'AOD espanyol

⇧ Tot i la intensa activitat de la UE en favor de la protecció dels drets humans per part de tercers països que realitzen operacions contractuals amb països membres, Espanya ha incomplert sovint les clàusules democràtiques, especialment en aquells països de gran interès comercial.

⇧ S'ha produït un tracte discriminatori en l'aplicació de les clàusules democràtiques. Només en aquells casos en què hi ha una alta rendibilitat política com, per exemple, Cuba i Perú, s'ha actuat d'acord amb els postulats de la UE. En altres casos, no s'han sancionat actituds reprovables com les violacions de drets humans comeses per la Xina.

11. Destinació final dels béns exportats amb càrrec al FAD

⇧ El Govern Espanyol així com les Corts Generals desconeixen quina ha estat la destinació de les operacions finançades amb el FAD. Únicament es disposa del resultat d'unes enquestes que mai s'ha publicat i que mai ha estat contrastat amb la realitat. Actualment és difícil saber si uns béns amb destí a un estat prestatari de FAD han arribat realment, si s'ha produït la inversió projectada... Una lectura més malintencionada ens fa dubtar que el Govern Espanyol conegui on van pràcticament els 80.000 milions de pessetes que anualment destina al FAD. I això podria ser molt greu.

⇧ No existeix cap tipus de comprovació física de la correcció dels béns que han de ser entregats al prestatari.

⇧ Admetent el control a través de les esmentades enquestes com a cert, tot aplicant una presumpció de veracitat de les informacions manifestades per les empreses, es continua sense conèixer l'impacte real de les operacions finançades amb FAD, des d'una òptica d'ajuda al desenvolupament. Si fins al moment no s'ha estudiat aquest impacte és perquè el FAD té una orientació únicament i exclusiva comercial i de promoció de l'empresariat espanyol. Tot i ser considerat com a AOD, ningú sembla estar interessat en donar contingut al text vigent de la llei, amb la qual cosa es produeix una vulneració clara del principi de legalitat.

2. Propostes de canvi

1. Referent a la sol·licitud de concessió d'un crèdit FAD:

- La sol·licitud s'hauria de realitzar davant les autoritats competents en matèria de desenvolupament i no davant les autoritats comercials, les quals haurien de tenir una intervenció secundària en la concessió de finançament amb càrrec al FAD.
- La sol·licitud hauria d'ésser presentada per l'estat sol·licitant, no per l'empresa interessada en l'exportació. D'aquesta manera, s'haurien de tenir en compte els plans de desenvolupament elaborats en els països sol·licitants i, si no existeixen, caldria procedir a la seva elaboració com a pas previ.
- S'haurien de fixar les normes per a una correcta cooperació al desenvolupament i fer-les vinculants per a les autoritats competents en matèria de concessions de crèdit FAD.

2. Necessitat d'una reorganització administrativa i competencial en la gestió del FAD i de l'AOD espanyols:

- La CIAD s'hauria de convertir en un òrgan decisor, assumint les funcions que actualment realitza la comissió fàctica de la SGFFE.
- La negociació de les condicions financeres s'hauria de portar a terme abans de l'aprovació per part de la CIAD.
- S'hauria d'establir un màxim en el temps per a l'execució de les operacions.
- S'haurien de simplificar els tràmits per a l'obtenció de finançament subvencionat i, sobretot, delimitar clarament els òrgans competents en matèria de desenvolupament.
- Caldria redefinir les competències de les dues comissions interministerials sobre ajut al desenvolupament, la CIAD i la CICI.
- Les autoritats competents encarregades de la tramitació de les operacions de crèdit FAD haurien de ser aquelles que tenen un coneixement ampli de les necessitats del Tercer Món, en concret la SECIPI.

3. Reforma del marc legal vigent:

■ Aprovar una llei de cooperació que ofereixi un tractament integral de la cooperació al desenvolupament, que unifiqui criteris d'actuació, que delimiti les competències institucionals i administratives necessàries que clarifiquin la gestió de tota l'AOD, que vertebrï un pla de cooperació global i que incorpori la gestió de l'ajut reemborsable com una faceta més de l'AOD.

■ Aprovar la reforma del Fons d'Ajuda al Desenvolupament que complementi la regulació feta per la Llei de cooperació internacional.

■ Crear un fons de promoció per a les empreses espanyoles que no computi com a AOD. Caldria, doncs, la vertebració d'un sistema de crèdit subvencionat que respecti les necessitats socials i, si cal, la modificació del sistema d'ajut al desenvolupament en el si de l'OCDE.

■ Promoure l'ajut al desenvolupament a través de l'establiment de mesures d'exempció fiscal per a les empreses que treballin en aquest àmbit.

■ Vertebrar un òrgan que verifiqui l'estat final de les operacions finançades amb càrrec al FAD, similar al control que efectua el Tribunal de Comptes mitjançant els seus informes fiscalitzadors comptables-econòmics. Una alternativa podria consistir en encomanar la gestió d'aquest control a entitats independents. En tot cas, aquest control/seguiment i avaluació hauria de comportar reunions mixtes de seguiment estat prestamista-prestatari.

■ Referent a la normativa internacional, permetre als estats que ho desitgin el finançament de la part de liberalitat dels crèdits FAD de forma lliure, prenent com a mínim el respecte a les normes actuals del Paquet d'Hèlsinki. En lloc de posar limitacions a l'element de liberalitat dels estats que disposen de partides pressupostàries per al suport al desenvolupament, mitjançant crèdits FAD, s'ha de convidar els que no en tenen a establir-les.

■ Potenciar els instruments que impliquen donació a fons perdut.

4. Planificació de l'AOD:

■ Dissenyar un pla de cooperació internacional al desenvolupament que combini planificacions plurianuals i anuals.

■ Col·laborar, amb caràcter de subvenció a fons perdut, en els plans de desenvolupament dissenyats per cadascun dels països beneficiaris d'un crèdit FAD.

5. Respectar les recomanacions dels organismes multilaterals competents en matèria de desenvolupament i adherir-se a les seves polítiques.

6. Comercialitat del FAD:

- Evitar la persecució d'interessos comercials en favor d'un suport més real a les poblacions més necessitades.

- Sancionar les empreses que abusin de la situació de debilitat dels més pobres.

- Evitar el finançament de qualsevol material susceptible de tenir rendibilitat econòmica per mitjà de l'AOD.

7. Destinació dels béns exportats:

- Controlar acuradament la destinació dels materials i serveis exportats per a evitar un desviament en el seu ús.

- Intentar que els béns finançats amb càrrec al FAD siguin d'abast general per a les poblacions dels països prestataris.

- Introduir nous mecanismes de control i avaluació que permetin conèixer amb exactitud l'estat de les operacions finançades i alhora el grau de desenvolupament obtingut amb la concessió de crèdits FAD. Els mecanismes de control han de ser previs i posteriors a fi de garantir que l'operació finançada arribarà a la seva destinació i que tindrà efectes qualitatius en la millora de la qualitat de vida de la població beneficiària.

8. Protecció i promoció dels drets humans:

- Aplicar de forma equànime els postulats de la UE en matèria de protecció dels drets humans en les relacions amb tercers estats, guiant-se sempre pel criteri de no perjudicar les poblacions per conductes dels seus governs.

Bibliografia

AFARMADE (Asociación de Fabricantes de Material de Defensa). *Catálogo de las industrias españolas de defensa*, Madrid, 1993.

Aguirre, M., *et alii*. *Misiles o microships. La reconversión de la industria militar en civil*. FUHEM, D.L., ICARIA, Barcelona, 1991.

Albuquerque, F. *La Cooperación Oficial de España al Desarrollo*, ICE, núm. 702, 1992, febrer.

Alonso, J. A. *La cooperación oficial al desarrollo en España: balance de una década*, Anuari CIDOB, 1992.

Alonso, J. A. *Marco financiero con la R. P. China*, ICE, núm. 2464, 1995, del 17 al 23 de juliol.

Asamblea General de les Nacions Unides. Document A/49/352, sobre importació i exportació d'armes, 1994.

Banc Mundial. *Las perspectivas económicas mundiales y los países en desarrollo*, ICE núm. 2483, 1995, del 18 al 24 de desembre.

Billón Currás, M. *El crédito a la exportación*, ICE, núm. 2408, 1994, de l'11 al 17 d'abril de 1994.

Brandín Lorenzo, J. *La tecnología de doble uso en el ámbito del comercio internacional*, ICE, núm. 2201, 1989, del 2 al 8 d'octubre.

Calaf Solé, J. R. *La economía asiática y el Grupo del Banco Asiático de Desarrollo en 1994*, ICE, núm. 2469, de l'11 al 17 de setembre.

Calaf Solé, J. R. *La economía africana y el Grupo del Banco Africano de desarrollo en 1994*, ICE, núm. 2478, 1995, del 13 al 19 de novembre.

Casado, M. *Comercio internacional y países en desarrollo*, ICE, núm. 2425, 1994, del 19 al 25 de setembre.

CEOE. *Posición de la empresa española ante la Ayuda Oficial al Desarrollo (AOD)*, Política Exterior, 1995, volum IX, núm. 46, agost-setembre.

CIP (Centro de Investigaciones para la Paz). *Anuari CIP*, 1991/1992, 1992.

Congrés dels Diputats. *Informe sobre los objetivos y líneas generales de la política española de cooperación y ayuda al desarrollo*, Arxiu del Congrés dels Diputats, 1992.

Corts Generals:

- ◆Diari de Sessions del Senat, Comissió d'Afers Estrangers, V Legislatura, Comissions, Núm. 185.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, V Legislatura, Comissions, Núm. 44, 9 de febrer de 1994.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissions, V Legislatura, Núm. 46, 15 de febrer de 1994.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissions, V Legislatura, Núm. 188, 3 de maig de 1994.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissions, V Legislatura, Núm. 106, 15 de febrer de 1994.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament, V Legislatura, Comissions, Núm. 306.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament, V Legislatura, Comissions, Núm. 385.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament, V Legislatura, Comissions, Núm. 413.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament, V Legislatura, Comissions, Núm. 442.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió No Permanent sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament, V Legislatura, Comissions, Núm. 478.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió d'Afers Estrangers, V Legislatura, Comissions, Núm. 490.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió d'Economia, V Legislatura, Comissions, Núm. 438.
- ◆Diari de Sessions del Congrés dels Diputats, Comissió sobre Cooperació i Ajut al Desenvolupament, VI Legislatura, Comissions, Núm. 47.
- ◆Butlletí Oficial del Congrés dels Diputats, Congrés, resposta del Govern a la pregunta núm. 184/002529 de 14 de febrer de 1994, registre d'entrada al Congrés dels Diputats núm. 015479.
- ◆Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 74, 15 de març de 1994, Núm. 184/002451, 184/002452, 184/002454, 184/002456, 184/002529.
- ◆Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 142, 3 d'octubre de 1994, Núm. 162/000135.
- ◆Butlletí Oficial de les Corts Generals, Corts Generals, Sèrie A. Núm. 54, 8 d'abril de 1995.

- ◆ Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 262, 18 de juliol de 1995, Núm. 184/010450, 184/010451, 184/010452, 184/010453, 184/010454, 184/010455, 184/010457, 184/010487, 184/010488, 184/010489, 184/010490, 184/010491, 184/010492, 184/010493, 184/010494, 184/010495, 184/010496.
- ◆ Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 266, 12 de setembre de 1995, Núm. 184/011090, 184/011091, 184/011180.
- ◆ Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 281, 10 d'octubre de 1995, Núm. 184/011209.
- ◆ Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 320, 10 de gener de 1996, Núm. 184/013693, 184/013694, 184/013745, 184/013746.
- ◆ Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 30, 25 de juny de 1996, Núm. 184/000102, 184/000111, 184/000112, 184/000120.
- ◆ Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 43, 17 de setembre de 1996, Núm. 184/000439, 184/000440, 184/000442.
- ◆ Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 46, 24 de setembre de 1996, Núm. 184/001143.
- ◆ Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés, Sèrie D. Núm. 53, 8 d'octubre de 1996, Núm. 184/001139, 184/001140, 184/001141, 184/001142.

De Juan y Peñalosa, R., *et alii. Las organizaciones no gubernamentales y el desarrollo en América Latina*, ICE, núm. 2436, 1994, del 5 a l'11 de desembre.

De Larramendi, H. *et alii. La Cooperación con el Magreb*, Instituto Universitario de Desarrollo y Cooperación, Madrid, 1995.

De Sebastián, L. *El análisis del transfer problem aplicado a la deuda externa del Tercer Mundo*, ICE, 1986, desembre.

Díez de Velasco, M. *Instituciones de Derecho Internacional Público, Tomo I*, novena edició, Tecnos, Madrid, 1991.

Facultat de Dret de la Universitat René Descartes. *Armement, Développement, Droits de l'homme, Désarmement*, Publicacions de la Facultat de Dret de la Universitat René Descartes (Paris V), París, 1982.

Fanjul, E. *Una nueva etapa en China, una nueva estrategia para España*, ICE, núm. 2464, 1995, del 17 al 23 de juliol.

Fisas Armengol, V. *La economía de la defensa en España en 1991*, Anuari CIP, 1991/1992.

Fisas Armengol, V. *Política sin rumbo: gastos militares y exportaciones de armas*, Anuari CIP,

1992/1993.

Fisas Armengol, V. *Gastos militares y exportación de armamentos en España*, Anuari CIP, 1992/1993.

Font, T. *El negocio de las armas*, Intermón, Barcelona, 1994.

Fundació CIDOB. *Espanya y el FED*, CIDOB, 1994.

Fundació CIDOB. *La Mediterrània*, dins de Document Bimestral de Relacions i Cooperació Internacional, núm. 51 (dedicat íntegrament al Mediterrani), febrer 1995.

Giménez de Córdova, E. *El control del comercio exterior de material de defensa y material de doble uso en España*, ICE, núm. 2409, 1994, del 18 al 24 d'abril.

Gómez Gil, C. *La ayuda de España al Mediterráneo. Un estudio del empleo durante dieciocho años del Fondo de Ayuda al Desarrollo hacia los países mediterráneos*. Informe del Centro de Investigación para la Paz i de la Asociación para la Cooperación con el Sur-Las Segovias, núm. 14, 1995.

GRIP (Groupe de recherche et information sur la paix), base de dades, Brussel·les, 1989.

GRIP. *L'Europe des armes, trafics et exportations vers le tiers monde*, Brussel·les, 1989.

Harvard Academic Publishers. *Military production and innovation in Spain*, Harvard Academic Publishers, Suïssa, 1992.

Herrero de Miñón, M. *La ayuda al desarrollo y la economía española*, Política Exterior, 1995, volum IX, núm. 46, agost-setembre.

Human Rights Watch. *Human Rights in Europe and the Mediterranean Basin*. Informe preparat per a la Conferència Euro-Mediterrània de Barcelona, celebrada el novembre de 1995. Volums núm. 7 i 8.

ICE:

♦ *Las inversiones directas internacionales en los países en desarrollo (I)*, ICE, núm. 2034, 1986, del 5 a l'11 de maig.

♦ *Las inversiones directas internacionales en los países en desarrollo (II)*, ICE, núm. 2036, 1986, del 19 al 25 de maig.

♦ Núm. 636/637, 1986, agost-setembre.

♦ *Los intercambios comerciales de España con Zimbabwe y los demás países de la SADCC*,

ICE, núm. 2064, 1986, del 22 al 28 de desembre.

♦ *Los intercambios comerciales España-Irak durante 1985*, ICE, núm. 2065, 1986-1987, del 29 de desembre al 4 de gener.

♦ *Destino de la ayuda oficial al desarrollo*, ICE, núm. 2121, 1988, del 15 al 21 de febrer.

♦ Núm. 672-673, 1989, agost-setembre.

♦ *Las 100 primeras empresas exportadoras en 1989*, ICE mensual, 1990, agost/setembre.

♦ *Cooperación Empresarial Hispano-China*, ICE, núm. 2359, 1993, de l'1 al 7 de març.

♦ *Distribución geográfico-económica del Comercio Exterior de España*, ICE, núm. 2398, 1994, del 24 al 30 de gener.

♦ *La Ayuda Oficial al desarrollo en España*, Secretaría General Técnica, ICE, núm. 2404, 1994, del 7 al 13 de març.

♦ *Las 100 primeras empresas exportadoras e importadoras en 1993*, Secretaría General Técnica, ICE, núm. 2417, 1994, del 20 al 26 de juny.

♦ *La inversión directa española en el exterior: evolución reciente*, ICE mensual, núm. 735, 1994, novembre.

♦ *La ayuda al desarrollo y la economía*, Secretaría General Técnica, ICE, núm. 2440, 1995, del 23 al 29 de gener.

♦ *Los créditos FAD 1977-1994*, ICE, núm. 2449, 1995, del 27 de març al 2 d'abril.

ICO. *El Fondo de Ayuda al Desarrollo (FAD), guía práctica*. Cuadernos ICO.

Lamas, J. L. *Historia reciente de la exportación española y comunitaria a Turquía*, ICE, núm. 2134, 1988, del 16 al 22 de maig.

Lamas, J. L. *Turquía entre nuestros principales clientes*, ICE, núm. 2164, 1989, del 2 al 8 de gener.

Lamas, J. L. *Comercio bilateral hispano-turco 1990*, ICE, núm. 2273, 1991, del 25 al 31 de març.

Lasso de la Vega y Pedroso, A. *La Cooperación para el desarrollo con especial atención a la española*, Director de CIDEAL-Centro de Documentación, Investigación y Documentación entre Europa, España y América Latina. Boletín de Estudios y Documentación núm. 12, 1993.

López-Ibor, A. *España y la deuda de los países en desarrollo*, ICE, núm. 2138, 1988, del 13 al 19 de juny.

López Moreno, L. *El comité de ayuda al desarrollo de la OCDE, Sus objetivos y prioridades para los 90*. La incorporación de España, ICE, núm. 702, 1992, febrer.

López Moreno, L. *Los resultados comerciales de las empresas españolas en las instituciones multilaterales de financiación del desarrollo*, ICE, núm. 2363, 1993, del 29 de març al 4 d'abril.

López Moreno, L. *La ayuda oficial española al desarrollo en 1991*, ICE, núm. 2360, 1993, del 8 al 14 de març de 1993.

López Moreno, L. *La ayuda oficial al desarrollo en 1991*, ICE, núm. 2360, 1993, del 8 al 14 de març.

Mier Durante, F. *La ayuda oficial de España al desarrollo en 1993*, ICE, núm. 2438, 1994/1995, del 19 de desembre al 15 de gener.

Mier Durante, F. *La Ayuda Oficial de España al Desarrollo en 1994*, ICE, núm. 2481, 1995, del 4 al 10 de desembre.

Ministeri de Comerç i Turisme. *Informe a las Cortes acerca de la actividad del Fondo de Ayuda al Desarrollo en 1992*, núm. de registre d'entrada al Congrés dels Diputats: 026126, 19 d'octubre de 1994.

Ministeri d'Afers Estrangers. *La Ayuda Oficial al Desarrollo Española en 1995*. Ministeri d'Afers Estrangers, Gabinet de la SECIPI, Madrid, 17 d'abril de 1996.

Ministre d'Afers Estrangers, Sr. Javier Solana. "España ha hecho a Europa más mediterránea". *La Vanguardia*. Suplement dominical sota el títol "Mediterráneo: un mar entre dos mundos", del 26 de novembre de 1995.

Minsburg, N., *La deuda externa de América latina*, ICE, núm. 2436, 1994, del 5 a l'11 de desembre.

Molas Gallart, J., *Industry, Technology and Trade in Military Production: The Case of Spain*, ponència pronunciada dins el cicle de conferències organitzat per Justícia i Pau i la Fundació per la Pau sota el títol "El Comerç d'armes i polítiques de desarmament", Barcelona, 15-17 de juny de 1995.

Moratinos, M. A., *La cooperación al desarrollo*, ICE, núm. 2400-2401, 1994, del 7 al 20 de febrer.

Núñez, J. A., *La Cooperación industrial en materia de defensa*, ICE, núm. 668, abril de 1989.

OCDE-CAD, *Informe de l'Ajut al Desenvolupament concedit per Espanya*, 1993.

OCDE-CAD, *Informe de l'Ajut al Desenvolupament concedit pels Països Baixos*, 1994-1995. OCDECE/CAD/AR (94) 1/15.

Oficina d'Informació Diplomàtica, *Actividades, textos y documentos de la Política Exterior*

Española, 1994, Oficina d'Informació Diplomàtica, Ministeri d'Afers Estrangers. Textos consultats en relació amb el Magrib, per a l'elaboració de l'annex sobre la política espanyola al Mediterrani:

♦President del Govern, Felipe González, conferència pronunciada a Casablanca (Marroc), 31 d'octubre de 1994, pàg. 89-93.

♦Ministre d'Afers Estrangers, Javier Solana:

- Hacia una nueva arquitectura mediterránea. Article publicat al diari *El País*, dia 18 de juliol de 1994, pàg. 151-152.
- Compareixença davant el Ple del Senat per a contestar una pregunta del senador Blas Díaz Bonillo, del Grup Parlamentari Socialista, sobre la posició del Govern en les reunions amb el Marroc en relació amb les negociacions de la Comissió Europea per a l'establiment d'un acord de lliure canvi i conseqüències per a Espanya, pàg. 270-271.
- Compareixença davant la Comissió d'Afers Estrangers del Senat per a informar sobre les relacions amb el Magrib, pàg. 292-298.
- Compareixença davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés dels Diputats per a informar sobre la posició del Govern davant el projecte de tractat de la Unió Europea amb el Magreb, pàg. 350-354.
- Compareixença davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés per a informar sobre l'evolució de la situació del Sàhara Occidental, pàg. 340-342.
- Compareixença davant el Ple del Senat per a contestar la pregunta del senador Manuel Bernabé Travieso Darias, del grup parlamentari de Coalició Canària, sobre la posició d'Espanya respecte el conflicte saharià, pàg. 412 a 417.
- Compareixença davant el Ple del Congrés per a contestar la pregunta del diputat Lorenzo Olarte Cullén, de Coalició Canària, sobre els últims esdeveniments referents a l'anunci d'una ofensiva diplomàtica internacional del Marroc, en relació amb les ciutats de Ceuta i Melilla, pàg. 422.
- Compareixença davant la Comissió d'Afers Estrangers del Senat per a informar sobre la política del Govern referent a la situació al nord d'Àfrica, pàg. 463-477.
- Compareixença davant el Ple del Congrés per a contestar la interpel·lació del diputat Lorenzo Ollarte Cullén, del grup parlamentari de Coalició Canària, sobre el resultat de l'acord dels ministres d'Afers Estrangers de la UE sobre la negociació amb el Marroc en relació amb les exportacions de tomàquets, pàg. 502-506.
- Compareixença davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés per a informar sobre l'evolució recent de les relacions Espanya-Marroc, pàg. 511-514.
- ♦Secretari d'Estat per a les Comunitats Europees, Carlos Westendorp y Cabeza. Compareixença davant la Comissió Mixta Congrés-Senat per a les Comunitats Europees, per a informar sobre els continguts del projectat Conveni Euromagrebí i sobre la posició del Govern respecte les negociacions UE-Marroc per signar un nou acord comercial, pàg. 531 a 534.
- ♦Secretari General de Política Exterior, Francisco Villar Ortiz de Urbina. Compareixença davant la Comissió d'Afers Estrangers del Congrés per a contestar la pregunta del diputat Manuel Millán Mestre, del Grup Popular, sobre criteris que inspiren la política magrebí del Govern, pàg. 664-665.
- ♦Govern. Contestació a la pregunta dels diputats Manuel Arqueros Orozco i Rafael Hernando Fraile,

del Grup Popular, sobre la posició d'Espanya en el si de la UE sobre la negociació d'un nou acord agrícola amb el Marroc, pàg. 685- 686.

Oliveres, A. *La viabilitat econòmica del desarmament: el cas de la indústria militar espanyola*, tesi doctoral no publicada, Universitat Autònoma de Barcelona, 1993.

Països Baixos, Ministeri de Cooperació:

- ♦ *A World of Difference: a new framework for development cooperation in the 1990's*, 1991.
- ♦ *A World of Dispute: a survey of the frontiers of development cooperation*, 1993.
- ♦ *Aid in Progress. Development Cooperation and the review of the Dutch Foreign Policy*, 1995.
- ♦ Resposta dels Països Baixos a l'Informe del CAD sobre les activitats per promoure els drets humans en els països en desenvolupament, juliol de 1995.

Pampillón, R. Ayuda extranjera para el tercer mundo, ICE, núm. 2439, 1995, del 16 al 22 de gener.

Pascual, J. R. *El comercio de armas*, ICE, núm. 668, abril 1989.

Pérez Sánchez, A. *Nuevas tecnologías y expectativas de desarrollo de la balanza comercial de los países del Tercer Mundo*, ICE, núm. 2022, 1986, del 10 al 16 de febrer.

Política Exterior. 1995, volum IX, núm. 46, agost-setembre. Articles consultats:

- ♦ *Los FAD en 1994 se adaptan a Helsinki.*
- ♦ *Nuevos avances hacia la armonización del crédito a la exportación.*
- ♦ *China: récord de financiación concesional.*
- ♦ *La Ayuda al desarrollo y la economía española: ¿objetivos incompatibles?*
- ♦ *La polémica sobre la Ayuda Oficial al Desarrollo.*

Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) *Informe de Desenvolupament Humà per a 1994*, Ginebra, 1994.

PNUD. *Informe de Desenvolupament Humà per a 1995*, Ginebra, 1995.

Ramos Resa, M. P. *Relaciones económicas hispano-angoleñas*, ICE, núm. 2314, 1992, del 18 al 26 de febrer.

Reyero, J. M. *La cooperación empresarial chino-española en el ámbito bancario*, ICE, núm. 2464, 1995, del 17 al 23 de juliol.

Roldán, J. *La ineficacia del modelo español de cooperación al desarrollo*, Política Exterior, 1991, volum V, núm. 19.

Ruíz, J. J. *Perspectivas de la economía mundial en 1988*, ICE, núm. 2132, 1988, del 2 al 8 de maig.

Ruíz Arbeloa, L. *La ayuda oficial al desarrollo en 1990*, ICE, núm. 2311, 1992, del 27 de gener al 2 de febrer.

Salomon, M. "Spain, EPC and the Arab World" dins de Regelsberger, E., *Spain and Portugal in EPC/CFSP*. Bonn, IEP, 1996.

Schömmel, M. *Una reflexión acerca de los créditos FAD y la Cooperación al desarrollo*, ICE-Cooperación al desarrollo, núm. 702, febrer de 1992.

Sebastián de Erice, J. P. *Contra la pobreza en el mundo y el paro en España: un modelo de Ayuda al Desarrollo*, Política Exterior, 1995, volum IX, núm. 46, agost-setembre.

Secretariat d'Estat de Comerç Exterior, *Informe sobre el comercio exterior español de material de defensa y de material de doble uso 1991-1994*, ICE, núm. 2478, 1995, del 13 al 19 de novembre.

SIPRI, *Anuari de 1991*, Stockholm International Peace Research Institute, 1991.

SIPRI, *Anuari de 1994*, Stockholm International Peace Research Institute, 1994.

Tribunal de Comptes. *Informe de fiscalització del FAD en el període 1986-1990*. BOCG, 13 de gener de 1994, sèrie A, núm. 13.

Unió Europea:

- ◆ Protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la Comunitat Econòmica Europea i la República Àrab d'Egipte, la República Algeriana Democràtica Popular, el Regne del Marroc i la República de Tunísia. DOCE, 25 de maig de 1991.
- ◆ Consell Europeu de Ministres de Cooperació al Desenvolupament. Resolució sobre Drets Humans, Democràcia i Desenvolupament de 28 de novembre de 1991.
- ◆ Protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i la República de Tunísia. DOCE, 25 de gener de 1992.
- ◆ Protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i la República Algeriana Democràtica i Popular. DOCE, 8 d'abril de 1992.
- ◆ Protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i el Regne de Marroc. DOCE, 2 de desembre de 1992.
- ◆ Consell de Desenvolupament. Resolució sobre la complementarietat entre les polítiques i les accions de desenvolupament de la Unió i dels Estats Membres, 1 de juny de 1995.

Consell:

- ♦Recomanació de Decisió referent a la celebració del Protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la Comunitat Econòmica Europea i la República Àrab d'Egipte, la República Algeriana Democràtica Popular, el Regne del Marroc i la República de Tunísia. DOCE, 25 de maig de 1991.
- ♦Decisió del Consell de 19 de desembre de 1991 referent a la celebració del Protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i la República de Tunísia. DOCE, 25 de gener de 1992.
- ♦Decisió de 16 de novembre de 1992 referent a la celebració del Protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i el Regne del Marroc. DOCE, 2 de desembre de 1992.
- ♦Reglament núm. 3381/94, de 19 de desembre de 1994, pel qual s'estableix un règim comunitari de control de les exportacions de productes de doble ús. DOCE de 31 de desembre de 1994, núm. L 367.
- ♦Decisió de 19 de desembre de 1994, relativa a l'acció comuna adoptada pel Consell sobre la base de l'article J.3 del Tractat de la Unió Europea referent al control de les exportacions de productes de doble ús. 94/942/PESC. DOCE de 31 de desembre de 1994, núm. L 367.
- ♦Proposta de Reglament sobre la cooperació descentralitzada. DOCE de 26 de setembre de 1995. Núm C 250. (95/C 250/04).
- ♦Resolució sobre el seguiment de la Conferència Internacional del Caire sobre Població i Desenvolupament, de 4 de juliol de 1996. DOCE núm. C 211/31 de 22 de juliol de 1996.

Comissió:

- ♦Comunicació al Consell i al Parlament Europeu relativa als procediments de coordinació entre la Comunitat i els Estats Membres a nivell polític i operatiu. Document COM(93) 195 final, 10 de maig de 1993.
- ♦Comunicació al Consell i al Parlament Europeu relativa a la política de la Comunitat i dels seus estats membres de lluita contra la pobresa en els països en vies de desenvolupament. COM(93) 518 final, 16 de novembre de 1993.
- ♦Document COM (94) 42 final, 23 de febrer de 1994.
- ♦Comunicació al Consell i al Parlament Europeu sobre la complementarietat entre la política comunitària de cooperació al desenvolupament i les polítiques dels estats membres. Document COM(95)160 final, 3 de maig de 1995.
- ♦Comunicació sobre la inclusió del respecte dels principis democràtics i dels drets humans en els acords entre la Comunitat i tercers països. Document COM (95) 216 final.
- ♦Comunicació de la Comissió sobre la inclusió del respecte dels principis democràtics i dels drets humans en els acords entre la Comunitat i tercers països. Document COM (95) 216 final, annex 3.
- ♦Comunicació al Parlament Europeu. Document COM (95) 567 final.
- ♦Informe final de l'experiència pilot de coordinació operativa entre la comunitat i els seus estats membres. Propostes d'aprofundiment i generalització de la coordinació operativa. Document COM(95) 700 final, 15 de desembre de 1995.
- ♦ Informe al Consell i al Parlament Europeu sobre l'aplicació dels programes d'ajuda macrofinancera a tercers països al 1994. DOCE núm. 95/C 357, 30 de desembre de 1995.

Parlament:

- ♦ Dictamen conforme a la Decisió del Consell sobre la celebració del Protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i la República de Tunísia. DOCE, 20 de gener de 1992.
- ♦ Dictamen conforme a la Decisió sobre la celebració d'un Protocol addicional a l'Acord de Cooperació entre la CEE i la República Àrab de Síria. DOCE, 17 de febrer de 1992.
- ♦ Dictamen conforme a la Decisió sobre la celebració del protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i la República Algeriana Democràtica i Popular. DOCE, 17 de febrer de 1992.
- ♦ Dictamen conforme a la Decisió sobre la celebració del protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i el Regne Haiximita de Jordània. DOCE, 17 de febrer de 1992.
- ♦ Dictamen conforme a la Decisió sobre la celebració del protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i el Regne del Marroc. DOCE, 17 de febrer de 1992.
- ♦ Dictamen conforme a la Decisió sobre la celebració d'un protocol relatiu a la cooperació financera i tècnica entre la CEE i el Regne del Marroc. DOCE, 23 de novembre de 1992.

United States Arms Control and Disarmament Agency (US ACDA). *World Military Expenditures and Arm Transfers 1993-1994*, 1994.

Vila Álvarez, A. *Regulación de la tecnología de doble uso*, ICE, núm. 2020, 1986, del 27 de gener al 2 de febrer.

Legislació Espanyola

Jefatura del Estado:

- ♦ Reial decret llei núm. 16/1976, de 24 d'agost, BOE núm. 204/1976, de 25 d'agost, sobre mesures d'ordenació econòmica, mesures fiscals, de foment a l'exportació i del comerç interior.

Presidència del Govern:

- ♦ Decret de Presidència núm. 509/77, de 25 de febrer, BOE núm. 77/1977, de 31 de març, regulador dels criteris per a l'administració i aplicació del Fons d'Ajuda al Desenvolupament. Composició i funcions de la Comissió Interministerial encarregada de l'administració del Fons.
- ♦ Decret de Presidència núm. 2399/1977, de 19 de setembre, que modifica el Decret de 25 de febrer, sobre la composició i funcionament de la Comissió Interministerial.
- ♦ Reial decret núm. 480/1988, de 25 de març, BOE núm. 122/1988, de 21 de maig, sobre atribucions, comeses i funcionament de la Junta Interministerial Reguladora del Comerç Exterior de Material de Defensa i Productes i Tecnologies de Doble Ús.
- ♦ Reial decret núm. 1527/1988, d'11 de novembre, pel qual es reestructura la Secretaria d'Estat per a la Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica (SECIPI) i es refonen els organismes autònoms adscrits a aquesta.

Ministeri d'Economia i Hisenda:

- ♦ Ordre de 23 de gener de 1990, BOE núm. 33/90, de 7 de febrer, on es publica la llista de material de defensa i nuclear sotmès a control pel que fa a la seva importació; la relació de material de defensa i de productes i tecnologies de doble ús sotmesos a control quant a la seva exportació, de

la Junta Interministerial Reguladora del Comerç Exterior de Material de Defensa i Productes i Tecnologies de Doble Ús. Aprovades pels acords del Consell de Ministres de 23 de juny i 29 de desembre de 1989, respectivament. BOE núm. 33/1990, de 7 de febrer.

◆Ordre de 31 de gener de 1990, BOE núm. 35/1990, de 9 de febrer, reguladora del Registre Especial d'Exportadors de Material de Defensa i Productes i Tecnologies de Doble Ús.

◆Ordre de 28 de maig de 1990, BOE núm. 128/1990, de 29 de maig, reguladora del procediment i tramitació del comerç exterior de material de defensa i productes i tecnologies de doble ús.

Índex orientatiu d'alguns acrònims

(aquest llistat no recull tots els acrònims citats al llibre, però pot ser útil per als més emprats en el text i alhora poc coneguts)

ACP	Països pertanyents a la categoria: Àfrica, Carib, Pacífic (de la Unió Europea)
AECI	Agència Espanyola de Cooperació Internacional
AOD	Ajut Oficial al Desenvolupament
BOCG	Boletín Oficial de las Cortes Generales
CAD	Comitè d'Ajut al Desenvolupament
CARI	Contractes d'Ajustament Recíproc d'Interessos
CIAD	Comissió Interministerial d'Ajut al Desenvolupament
CICI	Comissió Interministerial de Cooperació Internacional
CIRR	Tipus d'Interès Comercial de Referència
CESCE	Companyia Espanyola d'Assegurances de Crèdit a l'Exportació
FAD	Fons d'Ajuda al Desenvolupament
FMI/ESAF	Fons Monetari Internacional
ICEX	Institut de Comerç Exterior
ICO	Institut de Crèdit Oficial
LLDC	Less Level Developed Country
OCDE	Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmics
PACI	Plans Anuals de Cooperació Internacional
PIB	Producte Interior Brut
PVD	Països en vies de desenvolupament
SETEM	Servei del Tercer Món
SGFFE	Sotsdirecció General de Foment Financer a l'Exportació

Et factum est vespere et mane
et vidit Deus quod esset donum
(Genesis)

L'administració espanyola vulnera el Consens OCDE de forma reiterada perquè exporta gran quantitat de béns que tenen una rendibilitat econòmica. Això implica que l'OCDE no porta a terme l'estricta control que s'espera d'aquest organisme. Un exemple incomprendible és la gran quantitat de plantes industrials que es construeixen i entreguen clau en mà amb finançament FAD. Els països més desenvolupats d'entre els països en vies de desenvolupament, com són l'Argentina i Mèxic, utilitzen el FAD per a l'adquisició de béns que tenen rendibilitat econòmica; especialment de béns d'infraestructura i plantes industrials clau en mà.

Es produeix una situació d'oligopoli del mercat d'ajuda al desenvolupament en favor de les grans empreses públiques i privades.

Tot i la intensa activitat de la UE en favor de la protecció dels drets humans per part de tercers països que realitzen operacions contractuals amb països membres, Espanya ha incomplert sovint les clàusules democràtiques, especialment en aquells països de gran interès comercial.

El Govern Espanyol així com les Corts Generals desconeixen quina ha estat la destinació de les operacions finançades amb el FAD. Únicament es disposa del resultat d'unes enquestes que mai s'ha publicat i que mai ha estat contrastat amb la realitat. Actualment és difícil saber si uns béns amb destí a un estat prestatari de FAD han arribat realment, si s'ha produït la inversió projectada... Una lectura més malintencionada ens fa dubtar que el Govern Espanyol conegui on van pràcticament els 80.000 milions de pessetes que anualment destina el FAD. I això podria ser molt greu.

ISSN 84-8555-057-2

9 788485 540570

EDITORIAL MEDITERRÀNIA